

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

**Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα
στη Διοίκηση Επιχειρήσεων – Ολική Ποιότητα**

Διπλωματική εργασία:

***Η Ανταγωνιστικότητα, η Σημασία της για την
Ελληνική Οικονομία και η Σχέση της με την
Οικονομική Μεγέθυνση***

Φοιτητής:

Αλέξανδρος Παρθύμος

**Πτυχιούχος Σχολής Οικονομίας
Διοίκησης και Πληροφορικής
Τμήματος Οικονομικών Επιστημών
Πανεπιστημίου Πελοποννήσου**

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Βικτωρία Πέκκα - Οικονόμου

Πειραιάς

2015

Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, στη Διοίκηση Επιχειρήσεων – Ολική Ποιότητα με διεθνή προσανατολισμό με τίτλο:

Η Ανταγωνιστικότητα και η Σχέση της με την Οικονομική Μεγέθυνση

έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα. Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή: _____

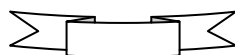
Όνοματεπώνυμο: Αλέξανδρος Παρθύμος

Ημερομηνία:

*Αφιερώνεται στη μητέρα μου
Ελενίτσα
για την εμπιστοσύνη της σ' εμένα
όλα αυτά τα χρόνια ...*

Ευχαριστίες

Θα επιθυμούσα να ευχαριστήσω τους γονείς μου, για την αμέριστη συμπαράστασή τους κατά τη διάρκεια των σπουδών μου, καθώς και την επιβλέπουσα καθηγήτρια κ. Βικτωρία Πέκκα-Οικονόμου για τη βοήθειά της και τις εποικοδομητικές τις επισημάνσεις που συνέβαλαν στην υλοποίηση της διπλωματικής μου εργασίας.

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας διπλωματική εργασίας είναι η διερεύνηση της σημασίας της ανταγωνιστικότητας για την παγκόσμια οικονομία και ειδικότερα για τη ελληνική οικονομία σε περίοδο οικονομικής κρίσης, ενώ επιχειρείται και ο συσχετισμός της ανταγωνιστικότητας με την οικονομική μεγέθυνση με τη χρήση οικονομετρικών προτύπων.

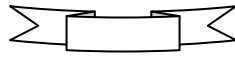
Με δεδομένο ότι η ανταγωνιστικότητα θεωρείται όρος ευρύς και πολυδιάστατος και είναι αποτέλεσμα της σύνθεσης οικονομικών εννοιών και ιδεών, που προσδιορίζουν άμεσα την οικονομική ανάπτυξη. Απώτερος σκοπός της ανταγωνιστικότητας, σύμφωνα με τους ισχύοντες ορισμούς, είναι η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και η επίτευξη της οικονομικής ευημερίας, που θα προέλθει από την αύξηση των εισοδημάτων και την αύξηση της απασχόλησης.

Στην εργασία καταγράφονται οι τρόποι αποτίμησης της ανταγωνιστικότητας από συγκεκριμένους φορείς, οι οποίοι εστιάζουν σε συγκεκριμένες προϋποθέσεις και προσμετρούν την απόδοση συγκεκριμένων πυλώνων ανταγωνιστικότητας. Τέτοιοι διεθνείς φορείς είναι το Institute of Management Development που χρησιμοποιεί τους δείκτες IMD score, το World Economic Forum, που χρησιμοποιεί τους δείκτες GCI και η Ευρωπαϊκή Ένωση που χρησιμοποιεί τους δείκτες RCI για τις περιφέρειές της και τους δείκτες CCI για τα κράτη-μέλη της.

Η εργασία επιβεβαιώνει τη σύνδεση της ανταγωνιστικότητας με την παραγωγικότητα, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα, τη σχετική επίδρασή της στο διεθνές εμπόριο και τις επιπτώσεις του μειωμένου βαθμού ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας στο κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας, ιδιαίτερα κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, ενώ καταγράφει τους τομείς της ανταγωνιστικότητας στους οποίους στερεί η χώρα, καθώς και τις υπάρχουσες δυνατότητες για τη βελτίωσή της.

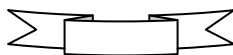
Χρησιμοποιώντας στοιχεία από τις ετήσιες εκδόσεις για τους δείκτες ανταγωνιστικότητας ευρωπαϊκών κρατών από τους προαναφερθέντες φορείς, σε συνδυασμό με στοιχεία για το κατά κεφαλή εισόδημα για τα ίδια κράτη, από την Παγκόσμια Τράπεζα επιχειρείται η επιβεβαίωση μίας εκθετικής σχέσης μεταξύ του κατά κεφαλή εισοδήματος και των δεικτών ανταγωνιστικότητας, καθώς και μίας γραμμικής σχέσης μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ και τη μεταβολής των

δεικτών ανταγωνιστικότητας για συγκεκριμένες χρονικές περιόδους. Η έρευνα επιβεβαιώνει σε στατιστικά αποδεκτά επίπεδα την ύπαρξη των παραπάνω σχέσεων κυρίως για τους δείκτες ανταγωνιστικότητας IMD score και GCI, ενώ δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί το ίδιο και για τον δείκτη CCI λόγω πρόσφατης και περιορισμένης χρήσης του.

Ονοματολογία

<i>ΑΕΠ</i>	<i>Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν</i>
<i>ΕΕ</i>	<i>Ευρωπαϊκή Ένωση</i>
<i>ΗΠΑ</i>	<i>Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής</i>
<i>ΟΟΣΑ</i>	<i>Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης</i>
<i>BCI</i>	<i>Business Competitiveness Index</i>
<i>CCI</i>	<i>Countries Competitiveness Index</i>
<i>ΕΥ</i>	<i>European Union</i>
<i>GCI</i>	<i>Global Competitiveness Index</i>
<i>IMD</i>	<i>Institute of Management Development</i>
<i>IMF</i>	<i>International Monetary Fund</i>
<i>OECD</i>	<i>Organization of Economic Cooperation and Development</i>
<i>WEF</i>	<i>World Economic Forum</i>
<i>WB</i>	<i>World Bank</i>
<i>WTO</i>	<i>World Trade Organization</i>

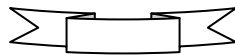

Γενικός Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1.1. Πυραμίδα Ανταγωνιστικότητας. Πηγή: Beggs (1990), Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1999).....	7
Διάγραμμα 1.2. Διαμάντι Ανταγωνιστικότητας. Πηγή: Porter (2006).....	8
Διάγραμμα 2.1. Χαρακτηριστικά των τριών αξόνων ανταγωνιστικότητας με τους πολώνες τους. Πηγή: WEF.....	18
Διάγραμμα 2.2. Δυνάμεις και παράγοντες ανταγωνιστικότητας σύμφωνα με το IMD. Πηγή: IMD.	22
Διάγραμμα 2.3. Πολώνες δείκτη Ανταγωνιστικότητας RCI. Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.....	25
Διάγραμμα 2.4. Σύγκριση δεικτών GCI του WEF για το 2012-2013 και CCI της ΕΕ για το 2013. Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013).	26
Διάγραμμα 3.1. Οι κυριότερες εξαγωγικές και εισαγωγικές χώρες το 2013. Πηγή: WTO.....	31
Διάγραμμα 3.2. Χάρτης ανταγωνιστικότητας των περιφερειών της ΕΕ το 2013. Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013).	38
Διάγραμμα 4.1. Δείκτης Ανταγωνιστικότητας GCI για την περίοδο 2004 – 2014. Πηγή: WEF.	40
Διάγραμμα 4.2. Δείκτης Ανταγωνιστικότητας IMD score για την περίοδο 2004 – 2014. Πηγή: IMD.	40
Διάγραμμα 4.3. Κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ελλάδας για την περίοδο 2004 – 2014. Πηγή: WB.....	41
Διάγραμμα 4.4. Η επιδόσεις της Ελλάδας ως προς τους άξονες της ανταγωνιστικότητας. Πηγή: WEF.....	44
Διάγραμμα 4.5. Λόγοι παρεμπόδισης της ανταγωνιστικότητας/επιχειρηματικότητας. Πηγή: WEF.	45
Διάγραμμα 5.1. Σχέση του δείκτη ανταγωνιστικότητας RCI και του κατά κεφαλή ΑΕΠ έτους βάσης 2007. Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013).....	51
Διάγραμμα 5.2. Συσχετισμός της θέσης των κρατών στους πίνακες ανταγωνιστικότητας GCI, με το κατά κεφαλή ΑΕΠ. Πηγή: IMD.	52
Διάγραμμα 5.3. Συσχετισμός της θέσης των κρατών στους πίνακες ανταγωνιστικότητας IMD score, με το κατά κεφαλή ΑΕΠ. Πηγή: IMD.....	52
Διάγραμμα 5.4 Γραμμικός συσχετισμός της λογαριθμικής τιμής του ΑΕΠ με το δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI. Πηγή: WEF.	53
Διάγραμμα 5.5 Ποσοστιαία μεταβολή του κατά κεφαλή ΑΕΠ μεταξύ των ετών 1990 – 2012, με το λογάριθμο του δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI του 2014-2015 ως βάση. Πηγή: WEF.	54
Διάγραμμα 7.1. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013) προς δείκτη ανταγωνιστικότητας IMD score (2013).	64
Διάγραμμα 7.2. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2010-2013) προς δείκτη ανταγωνιστικότητας IMD score (2013)	64
Διάγραμμα 7.3. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013) προς διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI (2013/14).	65
Διάγραμμα 7.4. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2010-2013) προς διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI (2013/14).	65
Διάγραμμα 7.5. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013) προς διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI (2013).....	67

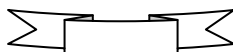

<i>Διάγραμμα 7.6. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2010-2013) προς διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI (2013).....</i>	<i>67</i>
<i>Διάγραμμα 7.7. Διάγραμμα διασποράς του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013) προς τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας IMD (2003-2013). .....</i>	<i>69</i>
<i>Διάγραμμα 7.8 Διάγραμμα διασποράς του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013) προς τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI (2003/04 - 2013/14).....</i>	<i>69</i>
<i>Διάγραμμα 7.9. Διάγραμμα διασποράς του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2010-2013) προς τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI (2010 - 2013).....</i>	<i>69</i>
<i>Διάγραμμα Π1. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013 και 2010-2013)) προς δείκτη ανταγωνιστικότητας IMD score (2013). .....</i>	<i>84</i>
<i>Διάγραμμα Π2. Διάγραμμα διασποράς του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013) προς τη μεταβολή του δείκτη IMD (2003-2013).....</i>	<i>85</i>
<i>Διάγραμμα Π3. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013 και 2010-2013) προς διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI (2013/14). .....</i>	<i>87</i>
<i>Διάγραμμα Π4. Διάγραμμα διασποράς του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013) προς τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI (2003/04 - 2013/14). .....</i>	<i>88</i>
<i>Διάγραμμα Π5. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013 και 2010-2013) προς διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI (2013).....</i>	<i>90</i>
<i>Διάγραμμα Π6. Διάγραμμα διασποράς του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2010-2013) προς τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI (2010 - 2013).....</i>	<i>91</i>

Γενικός Κατάλογος Πινάκων

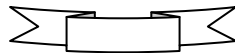
Πίνακας 2.1. Πίνακας διάρθρωσης της ανταγωνιστικότητας σε 3 άξονες και 12 πυλώνες, σύμφωνα με την WEF.....	17
Πίνακας 2.2. Σύνθεση δείκτη Ανταγωνιστικότητας RCI. Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.....	25
Πίνακας 3.1. Δείκτης και θέση ανταγωνιστικότητας των χωρών το 2014 – 2015. Πηγή: WEF.	29
Πίνακας 3.2. Κυριότερες εισαγωγικές και εξαγωγικές χώρες το 2013 (σε δισ. US\$ και σε ποσοστά). Πηγή: WTO.	32
Πίνακας 3.3. Δείκτες ανταγωνιστικότητας IMD score των ευρωπαϊκών κρατών σύμφωνα με το IMD για τα έτη 2014 και 2013. Πηγή: IMD (2014).	35
Πίνακας 3.4. Δείκτες ανταγωνιστικότητας GCI των ευρωπαϊκών κρατών σύμφωνα με το WEF για το 2014/2015 και το 2013/2014. Πηγή: WEF (2014) και WEF (2015).	36
Πίνακας 3.5. Δείκτες ανταγωνιστικότητας CCI των κρατών-μελών της ΕΕ, ως σταθμισμένοι μέσοι όροι των περιφερειακών δεικτών RCI της κάθε χώρας, με βάση τον πληθυσμό, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για τα έτη 2013 και 2010. Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013).	37
Πίνακας 4.1. Κατάταξη και βαθμολογία της Ελλάδας ως προς την ανταγωνιστικότητα κατά την τελευταία δεκαετία, σύμφωνα με τους δείκτες GCI του WEF και IMD score του IMD. Πηγές: WEF και IMD.	40
Πίνακας 4.2. Θέση και βαθμολογία της Ελλάδας στους τρεις άξονες και τους δώδεκα πυλώνες της ανταγωνιστικότητας κατά το 2014-2015 και το 2013-2014. Πηγή: WEF.	42
Πίνακας Π1. Οικονομικά στοιχεία για την G7. Πηγές: WB, IMF.	80
Πίνακας Π2. Οικονομικά στοιχεία για την G20. Πηγές: WB, IMF.	81
Πίνακας Π3. Μέσο κατά κεφαλή εισόδημα (gdp) των περιόδων 2003 – 2013 και 2010 – 2013 και μέσος ρυθμός μεταβολής του κατά κεφαλή εισοδήματος (g) των περιόδων 2003 – 2013 και 2010 – 2013. Πηγή: WB.....	82
Πίνακας Π4. Δείκτες ανταγωνιστικότητας IMD (=imd) ευρωπαϊκών κρατών το 2003 και το 2013. Πηγή: IMD.....	83
Πίνακας Π5. Δείκτες ανταγωνιστικότητας GCI και gci ευρωπαϊκών κρατών το 2003/2004 και το 2013/2014. Πηγή: WEF και επεξεργασία από γράφοντα.....	86
Πίνακας Π6. Δείκτες ανταγωνιστικότητας CCI και cci κρατών-μελών της ΕΕ το 2010 και το 2013. Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή και επεξεργασία από γράφοντα. .	89

Περιεχόμενα

Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας.....	ii
Ευχαριστίες.....	iv
Περίληψη.....	v
Ονοματολογία.....	vii
Γενικός Κατάλογος Διαγραμμάτων.....	viii
Γενικός Κατάλογος Πινάκων.....	x
Εισαγωγή.....	1
1. Η Ανταγωνιστικότητα, οι Ορισμοί της και οι Προϋποθέσεις της.....	4
1.1. Ο ορισμός της Ανταγωνιστικότητας.....	4
1.2. Οι προϋποθέσεις της Ανταγωνιστικότητας.....	5
1.3. Σχέση Ανταγωνιστικότητας με την Παραγωγικότητα.....	9
1.4. Σχέση Ανταγωνιστικότητας με την Καινοτομία.....	10
1.5. Σχέση Ανταγωνιστικότητας με την Επιχειρηματικότητα.....	12
Βιβλιογραφία 1 ^ο Κεφαλαίου.....	13
2. Η Αποτίμηση της Ανταγωνιστικότητας και οι Δείκτες Μέτρησής της.....	15
2.1. Ο σκοπός και οι δείκτες της Ανταγωνιστικότητας.....	15
2.2. Η Αποτίμηση της Ανταγωνιστικότητας από το WEF.....	16
2.3. Η Αποτίμηση της Ανταγωνιστικότητας από το IMD.....	20
2.4. Άλλοι Φορείς Αποτίμησης της Ανταγωνιστικότητας.....	23
2.5. Αποτίμηση Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας της ΕΕ.....	23
2.6. Σύγκριση μεθόδων αποτίμησης της ανταγωνιστικότητας.....	26
Βιβλιογραφία 2 ^ο Κεφαλαίου.....	27
3. Η Σημασία της Ανταγωνιστικότητας και Στοιχεία Μετρήσεών της.....	28
3.1. Η Ανταγωνιστικότητα σε Διεθνές Επίπεδο.....	28
3.2. Σχέση Ανταγωνιστικότητας και Διεθνούς Εμπορίου.....	30
3.3. Η Ανταγωνιστικότητα στην Ευρώπη και την ΕΕ.....	33
Βιβλιογραφία 3 ^ο Κεφαλαίου.....	38
4. Σημασία της Ανταγωνιστικότητας στην Ελλάδα την περίοδο της κρίσης.....	39
4.1. Η Διεθνής ανταγωνιστική θέση της Ελλάδας.....	39
4.2. Αίτια της περιορισμένης ελληνικής ανταγωνιστικότητας.....	41
4.3. Η βελτίωση των δύο τελευταίων χρόνων.....	43
4.4. Δυνατότητες βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας.....	45

<i>Βιβλιογραφία 4^{οο} Κεφαλαίου.....</i>	<i>46</i>
<i>5. Η Σχέση της Ανταγωνιστικότητας με το κατά κεφαλή ΑΕΠ.....</i>	<i>47</i>
<i>5.1. Η Οικονομική Μεγέθυνση.....</i>	<i>47</i>
<i>5.2. Ανταγωνιστικότητα και κατά κεφαλή ΑΕΠ .....</i>	<i>50</i>
<i>5.3. Ανταγωνιστικότητα και κατηγορίες εισοδήματος χωρών .....</i>	<i>56</i>
<i>Βιβλιογραφία 5^{οο} Κεφαλαίου.....</i>	<i>57</i>
<i>6. Μεθοδολογία σύνδεσης οικονομικής μεγέθυνσης και ανταγωνιστικότητας .....</i>	<i>58</i>
<i>6.1. Ανταγωνιστικότητα και κατά κεφαλή ΑΕΠ .....</i>	<i>58</i>
<i>6.2. Ανταγωνιστικότητα και ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ .....</i>	<i>60</i>
<i>7. Καταγραφή αποτελεσμάτων έρευνας και σχολιασμός .....</i>	<i>63</i>
<i>7.1. Σύνδεση Ανταγωνιστικότητας και ΑΕΠ.....</i>	<i>63</i>
<i>7.2. Σύνδεση Ανταγωνιστικότητας και ρυθμού μεταβολής ΑΕΠ.....</i>	<i>67</i>
<i>8. Συμπεράσματα και Προτάσεις.....</i>	<i>71</i>
<i>8.1. Συμπεράσματα θεωρητικού μέρους.....</i>	<i>71</i>
<i>8.2. Συμπεράσματα έρευνας .....</i>	<i>75</i>
<i>8.3. Περιορισμοί και Προτάσεις.....</i>	<i>78</i>
<i>Παράρτημα .....</i>	<i>79</i>
<i>Γενική Βιβλιογραφία.....</i>	<i>92</i>
<i>Δικτυακοί Τόποι.....</i>	<i>94</i>

Εισαγωγή

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία ερευνά το ζήτημα της ανταγωνιστικότητας και της σημασίας της. Η ανταγωνιστικότητα θεωρείται όρος ευρύς και πολυδιάστατος και είναι αποτέλεσμα της σύνθεσης οικονομικών εννοιών και ιδεών, που προσδιορίζουν άμεσα την οικονομική ανάπτυξη. Απώτερος σκοπός της ανταγωνιστικότητας, σύμφωνα με τους ισχύοντες ορισμούς, είναι η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και η επίτευξη της οικονομικής ευημερίας, που θα προέλθει από την αύξηση των εισοδημάτων και την αύξηση της απασχόλησης. Συνεπώς, η έννοια της ανταγωνιστικότητας αποκτά ιδιαίτερη σημασία σε μία περίοδο έξαρσης οικονομικής κρίσης. Για το λόγο αυτό επινοήθηκαν συγκεκριμένοι τρόποι αποτίμησής της, ώστε να αποκτά ο όρος συγκεκριμένη μετρήσιμη αξία.

Η σημασία της ανταγωνιστικότητας διεθνώς, τόσο στο οικονομικό περιβάλλον γενικά, όσο και στο διεθνές εμπόριο ειδικότερα, επιβάλλει την απόδοση ιδιαίτερης προσοχής στον τομέα αυτόν, τόσο από τα επιμέρους κράτη, όσο και από συμπράξεις κρατών, όπως είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση, εφόσον επιθυμούν να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση, καθώς και το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων τους, ειδικότερα σε περιόδους οικονομικής ύφεσης. Συνεπώς, ειδικά για την Ελλάδα, η διερεύνηση των πιθανών αιτιών υποχώρησης της ανταγωνιστικότητας αποκτά ιδιαίτερη σημασία και χρήζει διερεύνησης, με σκοπό την εξεύρεση λύσεων για τη συντομότερη έξοδο από την κρίση.

Στο **πρώτο κεφάλαιο** θα γίνει αναφορά στην έννοια της ανταγωνιστικότητας και της αποτίμησής της. Θα καταγραφούν οι ορισμοί της ανταγωνιστικότητας, η σύνδεσή της με την επιχειρηματικότητα, την παραγωγικότητα και την αποδοτικότητα και οι προϋποθέσεις που συμβάλλουν στη βελτίωσή της και οι θετικές επιπτώσεις της στην κοινωνία και την οικονομία μίας χώρας. Ακόμη, θα αναφερθούν τα αίτια μείωσης της ανταγωνιστικότητας ενός κράτους ή μίας περιοχής και οι τρόποι αντιμετώπισής της.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** θα περιγραφούν οι γενικοί μέθοδοι αποτίμησης της ανταγωνιστικότητας κρατών, περιοχών και επιχειρήσεων, καθώς και οι δείκτες μέτρησής της, και οι ειδικότερα οι δείκτες GCI, RCI και BCI του WEF, καθώς και η σημασία τους για τον εντοπισμό των προβλημάτων ανταγωνιστικότητας ενός κράτους, μίας περιοχής ή μίας επιχείρησης.

Στο **τρίτο κεφάλαιο**, θα γίνει αναφορά στη σημασία της ανταγωνιστικότητας σε διεθνές επίπεδο, η σχέση της με το διεθνές εμπόριο, η σημασία της στην Ευρώπη, και ειδικότερα, η σημασία της για την αξιολόγηση των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γεγονός που αποσκοπεί στη δημιουργία και εξέλιξη προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης, στα πλαίσια της ευρωπαϊκής περιφερειακής και διαρθρωτικής πολιτικής της.

Στο **τέταρτο κεφάλαιο**, θα καταγραφούν στοιχεία για την ελληνική ανταγωνιστικότητα, με αναφορές στην εξέλιξη των δεικτών ανταγωνιστικότητας της χώρας, στη σύγκριση των δεικτών με τον αντίστοιχο μέσο όρο των καινοτομικά προηγμένων χωρών, στην αποτύπωση των αδύνατων σημείων της ελληνικής ανταγωνιστικότητας, καθώς και στην καταγραφή των δυνατοτήτων βελτίωσης της ελληνικής ανταγωνιστικότητας.

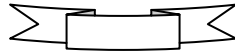
Στο **πέμπτο κεφάλαιο**, θα πραγματοποιηθεί μία βιβλιογραφική ανασκόπηση της σχέσης ανταγωνιστικότητας και οικονομίας. Θα αναφερθούν οι βασικοί ορισμοί και οι σχέσεις οικονομικής μεγέθυνσης και ανταγωνιστικότητας, με βάση τις υπάρχουσες μελέτες και δημοσιεύσεις στη διεθνή βιβλιογραφία, με ιδιαίτερη έμφαση σε αυτές που συνδέουν την οικονομική μεγέθυνση και ιδιαίτερα του κατά κεφαλή ΑΕΠ με συγκεκριμένους δείκτες αποτίμησης της ανταγωνιστικότητας, όπως του δείκτη GCI.

Στο **έκτο κεφάλαιο**, θα περιγραφούν οι ερευνητικές μέθοδοι ανάλυσης της ανταγωνιστικότητας και συσχετισμού της με την οικονομική μεγέθυνση στην Ευρώπη. Στα πλαίσια αυτά θα εξετασθούν, για τις χρονικές περιόδους 1993 – 2004, 2004 – 2015 και 1993 – 2015 το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές και η μέση ετήσια μεγέθυνση του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε σχέση με τις τιμές του δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI για το έτος 2015, και η μέση ετήσια μεγέθυνση του κατά κεφαλή ΑΕΠ για τη χρονική περίοδο 2004 – 2015 σε σχέση με τη μεταβολή του δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI για την ίδια χρονική περίοδο, για έξι κατηγορίες ευρωπαϊκών κρατών. Ακόμη, θα παρουσιαστούν τα στατιστικά και τα αναλυτικά αποτελέσματα της έρευνας της επίδρασης της ανταγωνιστικότητας στο μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ και στο μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ στις χώρες του δείγματος.

Στο **έβδομο κεφάλαιο**, θα παρουσιαστούν τα στατιστικά και τα αναλυτικά αποτελέσματα της έρευνας και συγκεκριμένα, της περιγραφικής στατιστικής των μέσων κατά κεφαλή ΑΕΠ και των μέσων ετήσιων ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης

στις χώρες του δείγματος, καθώς και της οικονομετρικής ανάλυσης της επίδρασης της ανταγωνιστικότητας στο μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ και στο μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ στις χώρες του δείγματος.

Τέλος, στο **όγδοο κεφάλαιο** θα παρουσιαστούν τα γενικά συμπεράσματα και τα συμπεράσματα της έρευνας, θα καταγραφούν οι περιορισμοί της έρευνας και θα γίνουν προτάσεις για περαιτέρω έρευνα για τη σχέση ανταγωνιστικότητας και οικονομικής μεγέθυνσης.

1. Η Ανταγωνιστικότητα, οι Ορισμοί της και οι Προϋποθέσεις της

Ορισμοί, και Προϋποθέσεις Ανταγωνιστικότητας

1.1. Ο ορισμός της Ανταγωνιστικότητας

Η **ανταγωνιστικότητα** αποτελεί έννοια ευρεία, πολύπλοκη και πολυδιάστατη η οποία εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και η οποία διασπάται σε πολλούς επιμέρους τομείς και συνεπώς οι ορισμοί που της αποδίδονται είναι αρκετοί και διαφορετικοί και συνεπώς η προσπάθεια εξεύρεσης ενός σαφούς ορισμού για την ανταγωνιστικότητα θα συναντήσει πολλές δυσκολίες και αντιφάσεις. Ωστόσο, στην παρούσα εργασία θα αναφερθούν εκείνοι οι ορισμοί οι οποίοι τυγχάνουν ευρύτερης αποδοχής και προέρχονται κυρίως από διάφορους διεθνείς οργανισμούς αναγνωρισμένου κύρους.

Σύμφωνα με τον **Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης** (ΟΟΣΑ, Organization of Economic Cooperation and Development, OECD) ανταγωνιστικότητα είναι: *«η ικανότητα εταιριών, βιομηχανιών, περιοχών, εθνών η υπερεθνικών περιοχών να δημιουργήσουν σχετικά υψηλού επιπέδου εισοδήματα και επίπεδα εργασίας παραμένοντας εκτεθειμένοι στο διεθνή ανταγωνισμό.»* επίσης *«[...] ο βαθμός στον οποίο ένα κράτος μπορεί υπό συνθήκες ελεύθερου εμπορίου και ανταγωνιστικών αγορών να παράγει αγαθά και υπηρεσίες που να πληρούν τις απαιτήσεις των διεθνών αγορών, ενώ ταυτόχρονα να διατηρεί και να διευρύνει μακροπρόθεσμα τα εισοδήματα των πολιτών τους.»*¹ Επομένως, η ανταγωνιστικότητα, σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, σχετίζεται με την ικανότητα μιας κρατικής οικονομίας να εξασφαλίζει, να διατηρεί, αλλά και να διευρύνει τα μερίδιά της στις διεθνείς αγορές, με σκοπό τη μακροπρόθεσμη ευημερία των πολιτών της.

Ακόμη, σύμφωνα με έναν ευρύτερο ορισμό από το **Παγκόσμιο Οικονομικό Forum** (World Economic Forum, WEF), ως ανταγωνιστικότητα θεωρείται: *«το σύνολο των θεσμών, των οικονομικών πολιτικών και των παραγόντων που καθορίζουν*

---

¹ *Glossary and Statistical Terms*, OECD, Paris, 2001.

το επίπεδο παραγωγικότητας μίας χώρας. Το επίπεδο παραγωγικότητας, με τη σειρά του, προσδιορίζει το διατηρήσιμο επίπεδο ευημερίας, που μπορεί να απολαμβάνει μία οικονομία. Δηλαδή, οι πιο ανταγωνιστικές οικονομίες είναι σε θέση να παρέχουν στους πολίτες τους υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος.»² Ο ορισμός αυτός παραπέμπει κυρίως στην παραγωγικότητα ως παράγοντα που επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα με μακροχρόνιο αποτέλεσμα την οικονομική ανάπτυξη.

Σύμφωνα με το **Ινστιτούτο Διοικητικής Ανάπτυξης** (Institute of Management Development, IMD) η ανταγωνιστικότητα των χωρών είναι: «το πεδίο εκείνο της οικονομικής θεωρίας, που αναλύει α στοιχεία και τις πολιτικές εκείνες, που διαμορφώνουν την ικανότητα μίας χώρας να δημιουργεί και να διατηρεί ένα περιβάλλον, που υποστηρίζει μεγαλύτερη παραγωγή αξίας για τις επιχειρήσεις κι μεγαλύτερη ευημερία για τους πολίτες.»³ Εμφανώς και σ' αυτό τον ορισμό, ο ρόλος της παραγωγικότητας θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός.

Για την **Ευρωπαϊκή Ένωση** (EE, European Union, EU), ως ανταγωνιστικότητα νοείται η σταθερή βελτίωση των πραγματικών εισοδημάτων και του επιπέδου διαβίωσης, με θέσεις εργασίες για όλους εκείνους που επιθυμούν να εργαστούν.⁴

1.2. Οι προϋποθέσεις της Ανταγωνιστικότητας

Η ανταγωνιστικότητα, σύμφωνα με τα προηγούμενα, είναι πρακτικά η ικανότητα διατήρησης και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών μιας περιοχής, αναβάθμισης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυσης της απασχόλησης και της πραγματικής συνοχής, ανάδειξης της περιβαλλοντικής προστασίας, διαρκούς βελτίωσης της παραγωγικότητας και αύξησης των μεριδίων αγοράς, υπό συνθήκες παγκοσμιοποίησης.

Οι διαστάσεις του ορισμού αυτού, σχετίζονται με το μίγμα πολιτικών, που θα πρέπει να εφαρμοστούν, ώστε το τελικό αποτέλεσμα να οδηγεί σε επιδόσεις ανταγωνιστικές, με στόχο την ανάπτυξη και την ευημερία. Ωστόσο αυτές οι πολιτικές για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα

---

² World Economic Forum, 2007: 3.

³ Institute of Management Development, 2006.

⁴ Έκθεση για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα 2001, SEC(2001) 1705, 2001, URL<<http://bookshop.europa.eu/en/european-competitiveness-report-2001-pbNB3901110/>>.

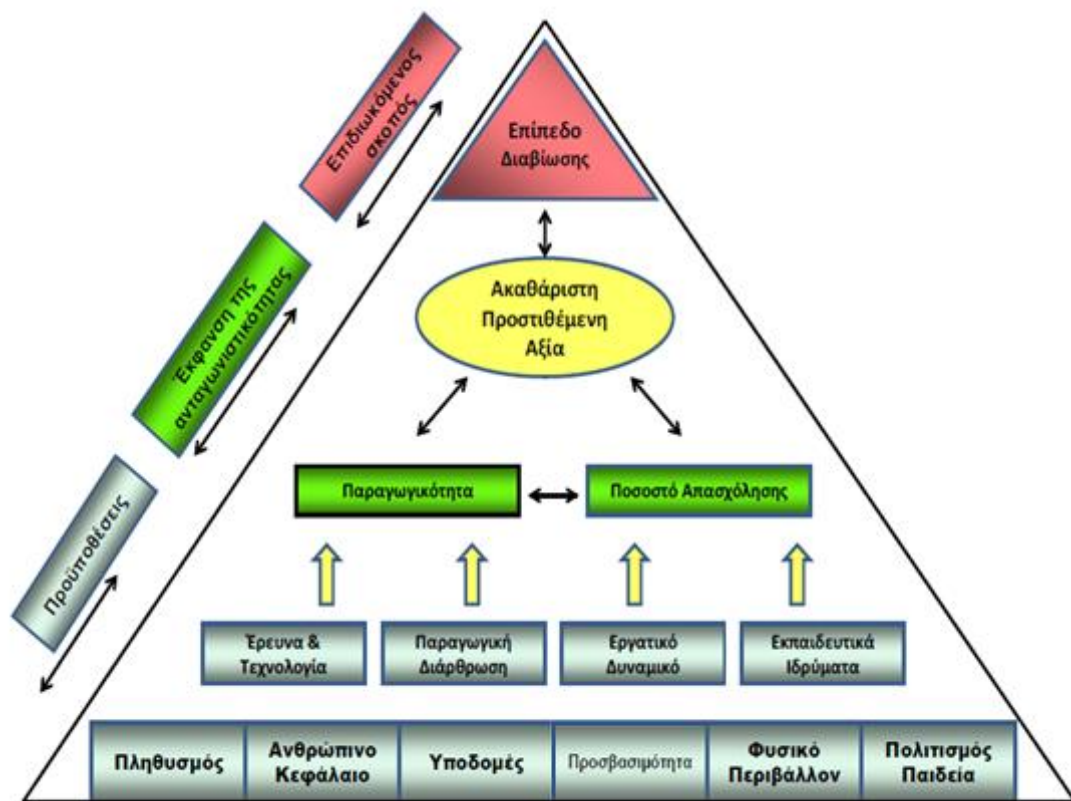
χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής (κράτους ή περιφέρειας), ώστε να εισαχθούν οι κατάλληλες διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην οικονομία της, για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της. Συνεπώς, η απεικόνιση των χαρακτηριστικών κάθε περιοχής (κράτους ή περιφέρειας) σε ένα δυναμικά πλαίσιο, είναι απαραίτητη για τον εντοπισμό των δυνητικών ευκαιριών που αυτή διαθέτει, καθώς και για τη στόχευση και τις προτεραιότητες διάθεσης των ιδιωτικών και των δημόσιων πόρων, σε δράσεις και διαρθρωτικές παρεμβάσεις, που περιορίζουν τα μειονεκτήματα και ενισχύουν τα πλεονεκτήματα της. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να είναι δομημένη σε ένα σύστημα **διαμόρφωσης των προϋποθέσεων της ανταγωνιστικότητας, εκκίνησης πολιτικών, αποτίμησης αποτελεσμάτων και κυρίως μέτρησης και ανατροφοδότησης της διαδικασίας.**

Στην ακόλουθη **πυραμίδα της ανταγωνιστικότητας** του Διαγράμματος [1.1] απεικονίζεται ένα από τα περισσότερο διαδεδομένα υποδείγματα για την ανταγωνιστικότητα. Το «υπόδειγμα της πυραμίδας» για την ανταγωνιστικότητα, καθιστά φανερό ότι όταν μία περιοχή (κράτος ή περιφέρεια) πρέπει να διαθέτει τις προϋποθέσεις εκείνες, που ευνοούν την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας, δηλαδή:

- έρευνα και τεχνολογία,
- παραγωγική διάρθρωση,
- εργατικό δυναμικό,
- εκπαιδευτικά ιδρύματα,
- πληθυσμός,
- ανθρώπινο κεφάλαιο,
- υποδομές,
- προσβασιμότητα από όλους,
- φυσικό περιβάλλον,
- πολιτισμός και παιδεία,

τότε η βελτίωση της παραγωγικότητας της εργασίας και η αύξηση της απασχόλησης οδηγούν σε μεγαλύτερη και καλύτερης ποιότητας παραγωγή και επομένως σε βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων, με δεδομένο ότι πάνω από τις δύο αυτές συνιστώσες αναπτύσσεται η προσπάθεια για τη διαρκή αύξηση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας, που αποτελεί ουσιαστικά την καρδιά της περιφερειακής ανάπτυξης.

Γίνεται λοιπόν φανερό ότι η παραγωγικότητα της εργασίας, δηλαδή η αποδοτικότητα των απασχολουμένων, επηρεάζεται από παράγοντες, που χαρακτηρίζουν μία περιφέρεια, όπως ο πληθυσμός, οι υποδομές και το περιβάλλον. Παρόμοιοι παράγοντες επιδρούν και στη διαμόρφωση του ποσοστού απασχόλησης. Έτσι, για παράδειγμα, στην Ελλάδα, οι περισσότερες από τις 13 περιφέρειες της χώρας παράγουν ένα μικρό έως ασήμαντο ποσοστό του εθνικού ΑΕΠ και διαθέτουν ένα χαμηλά επίπεδο κατά κεφαλήν εισοδήματος, γεγονός που παραπέμπει σε αδύνατα και ευάλωτα παραγωγικά συστήματα.⁵

Διάγραμμα 1.1. Πυραμίδα Ανταγωνιστικότητας.
Πηγή: Beggs (1990), Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1999).

Εναλλακτικά, ένα διαφορετικό υπόδειγμα για την ανταγωνιστικότητα, γνωστό και ως **διαμάντι της ανταγωνιστικότητας**, παρέχεται από τον Porter,⁶ σύμφωνα με

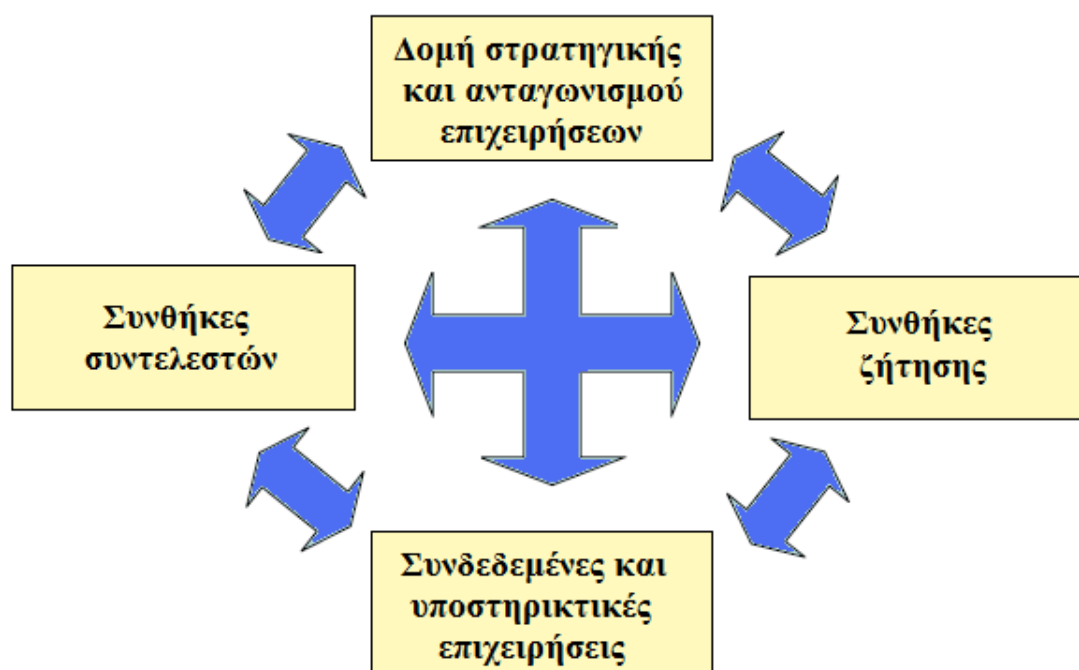
⁵ Πετράκος, Γ., *Περιφερειακές ανισότητες, επιλεκτική ανάπτυξη και περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα*, Γενική Γραμματεία Υπουργείου Ανάπτυξης Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, Αθήνα, 2010.

⁶ Porter, M., (1990) *The Competitive Advantage of Nations*, Macmillan, London, 1990, καθώς και Porter, M., Ketels, C., Delgado, M., «The Microeconomic Foundations of Prosperity: Findings from the Business Competitiveness index», in *The Global Competitiveness Report*, World Economic Forum, 2006, σ. 54.

το οποίο, το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των κρατών προκύπτει ως αποτέλεσμα των προσπαθειών των μεμονωμένων επιχειρήσεων για συνεχή βελτίωση της παραγωγικής τους διαδικασίας και ανάπτυξη της καινοτομίας. Οι παράγοντες που επισημαίνονται από τον Porter είναι:

- οι συνθήκες συντελεστών/εισροών,
- οι συνθήκες ζήτησης,
- το πλέγμα των συνδεδεμένων και υποστηρικτικών επιχειρήσεων,
- η δομή της στρατηγικής και του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων,

οι οποίοι αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα [1.2] ενώ ταυτόχρονα επηρεάζονται από δύο κυρίως εξωγενείς παράγοντες, δηλαδή, από τυχαία ιστορικά γεγονότα και πολιτιστικά χαρακτηριστικά, και από την κυβερνητική πολιτική.

Διάγραμμα 1.2. Διαμάντι Ανταγωνιστικότητας.
Πηγή: Porter (2006).

Από την προηγούμενη ανάλυση είναι προφανής η σχέση μεταξύ της ανταγωνιστικότητας και κάθε μίας από τις έννοιες **παραγωγικότητα**, **καινοτομία** και **επιχειρηματικότητα**. Ωστόσο δεν θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας και η άποψη του **Krugman** ο οποίος θεωρεί ότι η στρατηγική που προτείνεται για την

επίτευξη υψηλής ανταγωνιστικότητας δεν μπορεί να δικαιολογηθεί και οδηγεί σε κακά οικονομικά αποτελέσματα. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι διαπράττουν σφάλμα όσοι επιχειρούν να προσεγγίσουν την ανταγωνιστικότητα με ένα περιεχόμενο ευρύτερο, το οποίο ξεφεύγει από καθαρά συγκρίσιμα μακροοικονομικά μεγέθη, ενσωματώνοντας έννοιες όπως παραγωγικότητα, τεχνολογική καινοτομία, υποδομές κ.λπ., και τούτο διότι οι χώρες δεν ανταγωνίζονται κατά τρόπο αντιπαραθετικό, αλλά αντίθετα συμμετέχουν όλες σε ένα «παιγνίδι» το οποίο ωφελεί όλα τα συμβαλλόμενα μέρη. Ο Krugman αναγνωρίζει ότι ο όρος ανταγωνιστικότητα έχει νόημα υπό την έννοια της εκμετάλλευσης των αποτυχιών που εμφανίζουν οι αγορές. Ακόμη και σε αυτή τη περίπτωση όμως πιστεύει ότι στη πράξη, δεν είναι δυνατή η ανάπτυξη στρατηγικών επίτευξης ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, με δεδομένο ότι όταν οι χώρες σκέφτονται και λειτουργούν με όρους ανταγωνιστικότητας οδηγούνται, αμέσως ή εμμέσως, σε κακές οικονομικές πολιτικές. Επίσης, ο ίδιος διαφωνεί με τη σύνδεση της ανταγωνιστικότητας με το ΑΕΠ, θεωρώντας ότι το ΑΕΠ έχει να κάνει με τη παραγωγικότητα η οποία δεν συνδέεται με τον ανταγωνισμό ανάμεσα στις χώρες.⁷

1.3. Σχέση Ανταγωνιστικότητας με την Παραγωγικότητα

Η παραγωγικότητα αποτελεί σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα της ανταγωνιστικότητας, ενώ η τελευταία αποτελεί το βασικότερο προσδιοριστικό παράγοντα της ανάπτυξης. Ως **παραγωγικότητα** ορίζεται ο δείκτης ο οποίος παρουσιάζει τη σχέση μεταξύ της ποσότητας του παραχθέντος προϊόντος και των ποσοτήτων των χρησιμοποιηθέντων παραγωγικών μέσων (κεφάλαιο, εργασία, κ.λπ.). Μετριέται σε σχέση με έναν συντελεστή (π.χ. πρώτες ύλες) ή περισσότερους (εργασία και πρώτες ύλες). Η μέτρηση της είναι δυνατόν να γίνεται τόσο σε επίπεδο επιχείρησης όσο φυσικά και σε επίπεδο ενός παραγωγικού κλάδου ή και ολόκληρης της εθνικής οικονομίας. Συνεπώς σύμφωνα με τα παραπάνω τα μέτρα της παραγωγικότητας που χρησιμοποιούνται σήμερα είναι δύο: α) η *ολική παραγωγικότητα*, που συσχετίζει το αποτέλεσμα με όλους τους χρησιμοποιηθέντες συντελεστές παραγωγής και β) η *μερική παραγωγικότητα* η οποία συνδέει το αποτέλεσμα της παραγωγής με ένα μόνο παραγωγικό συντελεστή.

Ωστόσο, η ανταγωνιστικότητα δεν ταυτίζεται με την παραγωγικότητα,

---

⁷ Krugman, P., «Competitiveness: A Dangerous Obsession», *Foreign Affairs* 73(2), 1994.

παρότι αποτελεί παράγοντα που τη διαμορφώνει. Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση της **Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής** (European Economic and Social Committee), η ανταγωνιστικότητα: «προϋποθέτει ιδιαιτέρως την παραγωγικότητα, αλλά η ανταγωνιστικότητα και η παραγωγικότητα είναι διαφορετικά θέματα. Η ανταγωνιστικότητα μπορεί να θεωρηθεί ως ο συνδυασμός ανταγωνιστικών τιμών, που επιτυγχάνονται με την αύξηση της παραγωγικότητας, και ανταγωνιστικών χαρακτηριστικών που δεν σχετίζονται με το κόστος.»⁸

Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τη γνωμοδότηση της **Συμβουλευτικής Ομάδας Ανταγωνιστικότητας** (Competitiveness Advisory [Ciampi] Group) της ΕΕ, η ανταγωνιστικότητα: «ενέχει στοιχεία παραγωγικότητας, αποτελεσματικότητας και κερδοφορίας. Αλλά δεν είναι αυτοσκοπός ή απλός στόχος. Είναι ένα ισχυρό μέσο αύξησης του βιοτικού επιπέδου και της κοινωνικής ευημερίας, ένα εργαλείο για την επίτευξη των στόχων. Αυξάνοντας την παραγωγικότητα και την αποτελεσματικότητα στο πλαίσιο της διεθνούς εξειδίκευσης, η ανταγωνιστικότητα προσφέρει παγκοσμίως, τη βάση για την αύξηση των εισοδημάτων κατά μη πληθωριστικό τρόπο.»⁹ Η ίδια ομάδα συμπληρώνει: «Πρέπει να δούμε την ανταγωνιστικότητα ως το κύριο μέσο αύξησης του βιοτικού επιπέδου, απασχόλησης των ανέργων και εξάλειψης της φτώχειας.»¹⁰

1.4. Σχέση Ανταγωνιστικότητας με την Καινοτομία

Άμεσα συνδεδεμένη με την ανταγωνιστικότητα είναι η **καινοτομία** (innovation). Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), στο *Εγχειρίδιο Frascati*, ορίζει ως καινοτομία τη διαδικασία με την οποία μια ιδέα μετασχηματίζεται σε προϊόν ή υπηρεσία που μπορεί να διατεθεί στην αγορά ή σε μια νέα μέθοδο παραγωγής ή παροχής υπηρεσίας. Ως καινοτομία όμως, ορίζεται και το

⁸ Το πλήρες κείμενο της γνωμοδότησης *Opinion of the European Economic and Social Committee on the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on Productivity: the key to Competitiveness of European Economies and Enterprises* (Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την Παραγωγικότητα: το κλειδί για την Ανταγωνιστικότητα των Ευρωπαϊκών Οικονομιών και Επιχειρήσεων), που έχει δημοσιευτεί με τα στοιχεία COM(2002) 262, CESE 1370/2002, μπορεί να αναζητηθεί στο Διαδίκτυο, στη θέση URL < <http://www.uni-mannheim.de/edz/doku/wsa/2002/en/ces-2002-1370.pdf> >.

⁹ «Enhancing European Competitiveness», First Report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of States, June 1995.

¹⁰ «Enhancing European Competitiveness», Second Report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of States, December 1995.

ίδιο το νέο ή βελτιωμένο προϊόν ή υπηρεσία, καθώς και η διαδικασία προώθησής και διακίνησής του στην αγορά. Προφανώς, ο ορισμός είναι διπλός αφού στην πρώτη περίπτωση περιγράφει μια διαδικασία και στη δεύτερη το αποτέλεσμα της.¹¹ Πιο απλά ο αυστριακός σύμβουλος διοίκησης επιχειρήσεων Peter Drucker, στο *Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles* (*Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα: Πρακτική και Αρχές*, 1985), την προσδιορίζει ως εξής: «Καινοτομία είναι το ειδικό εργαλείο των επιχειρηματιών, μέσω του οποίου εκμεταλλεύονται την αλλαγή σαν μια ευκαιρία για μια διαφορετική δραστηριότητα ή υπηρεσία.»¹²

Ειδικότερα, ως **τεχνολογική καινοτομία** σε μία επιχείρηση προϊόντων, υπηρεσιών ή έρευνας νοείται, σύμφωνα με τον αυστριακό οικονομολόγο Joseph Alois Schumpeter, στο *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung* (*Η Θεωρία της Οικονομικής Ανάπτυξης*, 1934): «[Η] εισαγωγή στην αγορά ενός τεχνολογικού νέου ή σημαντικά βελτιωμένου προϊόντος ή η εφαρμογή μιας παραγωγικής διαδικασίας, που ανταποκρίνεται επιτυχώς στη ζήτηση της αγοράς. Αυτή προέρχεται από την αλληλεπίδραση των συνθηκών της αγοράς από τη μια πλευρά και των δυνατοτήτων αξιοποίησης του αποθέματος τεχνολογίας και της επιστημονικής γνώσης από την άλλη».¹³ Ωστόσο, με το *Εγχειρίδιο Oslo*, γίνεται διαχωρισμός ανάμεσα σε τεχνολογικές και μη τεχνολογικές καινοτομίες, ορίζοντας με αφαιρετικό τρόπο τη **μη τεχνολογική καινοτομία**, ως οτιδήποτε δεν εμπίπτει στην τεχνολογική. Έτσι, ως μη τεχνολογικές καινοτομίες θεωρούνται οι *οργανωτικές καινοτομίες* υλοποίησης προηγμένων τεχνικών διοίκησης, όπως είναι τα Συστήματα Ολικής Ποιότητας (Total Quality System, TQS), οι Διεθνείς Οργανισμοί Τυποποίησης (International Organization for Standardization, ISO) κ.λπ., καθώς και οι *εμπορικές καινοτομίες* βελτιωμένων μεθόδων πώλησης που αποσκοπούν στη βελτίωση της ελκυστικότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών ή στην είσοδο των προϊόντων σε νέες αγορές.¹⁴

---

¹¹ Λιούκας, Σ., και συν., *Η Καινοτομία στην Ελλάδα – Συγκριτική Αξιολόγηση με Διεθνείς Δείκτες, Πολιτικές, Προτάσεις Στρατηγικής*, Ίδρυμα Κόκκαλη – Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, 2009, σ. 10, URL < http://www.kokkalisfoundation.gr/uploads/pdf/events/lectures_events/Report_on_Innovation_gr.pdf >. Το εγχειρίδιο Frascati είναι έγγραφο του ΟΟΣΑ, στο οποίο περιλαμβάνεται η μεθοδολογία συλλογής στατιστικών στοιχείων για την έρευνα και την ανάπτυξη. Το εγχειρίδιο εκπονήθηκε από ομάδα εμπειρογνομόνων, στο Frascati της Ιταλίας και δημοσιεύθηκε από τον ΟΟΣΑ τον Ιούνιο του 1963. Το 2002, δόθηκε στη δημοσιότητα η 6^η έκδοση του.

¹² Drucker, P., *Καινοτομία & Επιχειρηματικότητα*, Βιβλιοθήκη Μάνατζμεντ, Θεσσαλονίκη, 1985, σ. 17.

¹³ Schumpeter, J., *The Theory of Economic Development*, Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1934, σ. 65.

¹⁴ Το *εγχειρίδιο Oslo* είναι έγγραφο του ΟΟΣΑ, που εκπονήθηκε σε συνεργασία με το Νορβηγικό Βιομηχανικό Επιμελητήριο, στο Oslo, το 1995, για την καταγραφή των καινοτομιών.

Συχνά η καινοτομία συνδέεται με την έρευνα και την ανάπτυξη (Research and Development, R&D), χωρίς όμως να ταυτίζεται με την ανακάλυψη, ενώ σχετίζεται με τη *δημιουργικότητα* (creativity), χωρίς να περιορίζεται σε αυτήν. Ο Schumpeter, από το 1934, διαχώρισε τις έννοιες *ανακάλυψη* (invention), ως την έκφραση μιας πρωτότυπης ιδέας, και καινοτομία, ως την ιδέα που εφαρμόζεται με επιτυχία στην πράξη.¹⁵ Είναι επίσης χρήσιμο, για το σκοπό της παρούσας εργασίας, να αναφερθούμε και στους *παράγοντες καινοτομικών ευκαιριών*, όπως τις παρουσίασε ο Drucker.¹⁶ Ως εσωτερικούς παράγοντες καινοτομικών ευκαιριών θεωρεί το *απρόσμενο γεγονός*, τη *δυσαρμονία μεταξύ αντικειμενικής και φαινομενικής πραγματικότητας*, τις *υπαρκτές λειτουργικές ανάγκες* και τις *αλλαγές στις δομές της οικονομίας και της αγοράς*. Ως εξωτερικούς παράγοντες καινοτομικών ευκαιριών θεωρεί τις *δημογραφικές αλλαγές*, τις *αλλαγές αντιλήψεων* και τις *νέες επιστημονικές και μη γνώσεις*.¹⁷

1.5. Σχέση Ανταγωνιστικότητας με την Επιχειρηματικότητα

Η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας είναι αυτονόητο ότι συνδέεται με την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Κρίνεται λοιπόν αναγκαίο να μελετάται η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και στο περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται, ώστε να κατανοήσουμε το βαθμό επίδρασής της στην γενική ανταγωνιστικότητα. Ως **επιχειρηματικότητα** νοείται κατά κύριο λόγο η νοοτροπία, που καθορίζει το σύνολο των δραστηριοτήτων ενός ατόμου ή μίας ομάδας ατόμων, η οποία σχετίζεται με την αναγνώριση των υφιστάμενων ευκαιριών για ανάληψη πρωτοβουλιών, καθώς και με την προσπάθεια μετατροπής των πρωτοβουλιών αυτών σε αποτέλεσμα έτσι ώστε από αυτή τη διαδικασία να προκύψει οικονομικό όφελος. Απαραίτητα στοιχεία που συνδυάζονται με την επιχειρηματικότητα είναι η *ανάληψη πρωτοβουλίας*, η *καινοτομία*, η *ηγεσία*, και η *διαχείριση*, που υποβοηθούν την είσοδο μίας νέας επιχείρησης στην αγορά ή τη βελτίωση της θέσης μίας υπάρχουσας επιχείρησης.¹⁸

Ακόμη, στην προηγηθείσα ανάλυση αναφέρθηκε η έννοια της αποδοτικότητας η οποία αποκτά καθοριστικό ρόλο στον καθορισμό της ανταγωνιστικότητας. Η

---

¹⁵ Schumpeter, ό.π..

¹⁶ Drucker, ό.π..

¹⁷ Γωνιάδης, ό.π., σ.σ. 34 – 37.

¹⁸ *Πράσινη Βίβλος για την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη*, Ευρωπαϊκή Ένωση, 2003, σ. 6, URL<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0027:FIN:EL:PDF>>.

αποδοτικότητα αφορά κυρίως την εσωτερική λειτουργία της επιχείρησης και εκφράζει τις θυσίες (κόστη) που γίνονται για την επίτευξη ενός στόχου. Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό, η αποδοτικότητα αξιολογεί το αποτέλεσμα σε σχέση με τους υλικούς και ανθρώπινους πόρους, που χρησιμοποιούνται. Μετριέται με δείκτες οι οποίοι έχουν ως αριθμητή τις αξίες των πραγματοποιηθέντων αποτελεσμάτων (εισροές) και ως παρονομαστή τα κόστη ή τις θυσίες που έγιναν για την πραγματοποίηση του αποτελέσματος (εκροές). Θεωρείται γενικά ότι είναι η μέγιστη όταν μια δεδομένη ποσότητα προϊόντος παράγεται με το ελάχιστο δυνατό κόστος και στην καλύτερη δυνατή ποιότητα ή όταν με δεδομένο το κόστος παράγεται η μέγιστη ποσότητα προϊόντος. Είναι συνεπώς κατανοητό ότι η αποδοτικότητα μετρά αξίες ή χρηματικά μεγέθη και όχι ποσότητες όπως η παραγωγικότητα. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε λοιπόν πως η παραγωγικότητα είτε της εργασίας είτε του κεφαλαίου είναι η απόδοση τους αντίστοιχα. Κατά συνέπεια η παραγωγικότητα είναι ένας επιμέρους δείκτης της αποδοτικότητας και κατά αυτόν τον τρόπο εμπεριέχεται μέσα στην ευρύτερη έννοιά της.

Βιβλιογραφία 1^{ου} Κεφαλαίου

Drucker, P., *Καινοτομία & Επιχειρηματικότητα*, Βιβλιοθήκη Μάνατζμεντ, Θεσσαλονίκη, 1985

Εκθεση για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα 2001, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, SEC(2001) 1705, 2001

«Enhancing European Competitiveness», First Report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of States, June 1995

«Enhancing European Competitiveness», Second Report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of States, December 1995

Glossary and Statistical Terms, OECD, Paris, 2001

Krugman, P., «Competitiveness: A Dangerous Obsession», *Foreign Affairs* 73(2), 1994

Λιούκας,, Σ., και συν., *Η Καινοτομία στην Ελλάδα – Συγκριτική Αξιολόγηση με Διεθνείς Δείκτες, Πολιτικές, Προτάσεις Στρατηγικής*, Ίδρυμα Κόκκαλη – Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, 2009

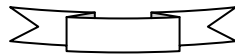
Πετράκος, Γ., *Περιφερειακές ανισότητες, επιλεκτική ανάπτυξη και περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα*, Γενική Γραμματεία Υπουργείου Ανάπτυξης Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, Αθήνα, 2010

Porter, M., (1990) *The Competitive Advantage of Nations*, Macmillan, London, 1990,

Porter, M., Ketels, C., Delgado, M., «The Microeconomic Foundations of Prosperity: Findings from the Business Competitiveness index», in *The Global Competitiveness Report*, World Economic Forum, 2006

Πράσινη Βίβλος για την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη, Ευρωπαϊκή Ένωση, 2003

Schumpeter, J., *The Theory of Economic Development*, Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1934

2. Η Αποτίμηση της Ανταγωνιστικότητας και οι Δείκτες Μέτρησής της

Αποτίμηση και Δείκτες Μέτρησης Ανταγωνιστικότητας

2.1. Ο σκοπός και οι δείκτες της Ανταγωνιστικότητας

Από την προηγηθείσα ανάλυση είναι προφανές ότι βελτίωση της ανταγωνιστικότητας έχει ως τελικό σκοπό την επίτευξη ενός υψηλότερου βιοτικού επιπέδου για τους πολίτες της. Συνεπώς, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας βραχυπρόθεσμα, κρίνεται από τα αποτελέσματά της. Για την αποτίμηση αυτή της ανταγωνιστικότητας θα πρέπει να εξετάζονται κατά βάση, το κατά κεφαλήν εισόδημα, οι θέσεις απασχόλησης και η ποιότητα ζωής. Ωστόσο, βασικό ποσοτικό μέτρο της ποιότητας ζωής είναι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, και ιδιαίτερα η μεταβολή του σε σχέση με τα προηγούμενα έτη.

Είναι αυτονόητο ότι, το επίπεδο ευημερίας είναι συνάρτηση και τους κόστους ζωής. Το βιοτικό επίπεδο των πολιτών βελτιώνεται σε περιπτώσεις που ο δείκτης κόστους μειώνεται και ταυτόχρονα αυξάνεται το εισόδημα. Επίσης βασική παράμετρος είναι η δυνατότητα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, περισσότερων από αυτές που φυσιολογικά χάνονται. Ακόμη, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας θα πρέπει να οδηγεί σε εκτός από την αύξηση της απασχόλησης και στην ισότητα των ευκαιριών, αλλά και της αμοιβής ανάμεσα στα δυο φύλα. Εναλλακτικά, οι όποιες ανισοροπίες δημιουργούνται θα πρέπει να «διορθώνονται» με κατάλληλα μέτρα πολιτικής, όπως είναι οι αναδιανεμητικές πολιτικές, ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, στήριξη ειδικών ομάδων του πληθυσμού κ.λπ..

Επομένως, **βασικοί δείκτες** ανάπτυξης που θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για την αποτίμηση της ανταγωνιστικότητας είναι οι εξής:

- α) το **κατά κεφαλήν ΑΕΠ**,
- β) η **μεταβολή της απασχόλησης** και
- γ) η **αλλαγές στην ποιότητα ζωής των πολιτών**.

Ωστόσο, αν και οι κατάλληλοι όροι, όπως αυτοί που εμφανίζονται στη βάση της πυραμίδας, αποτελούν προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της παραγωγικότητας και της απασχόλησης, ο βαθμός στον οποίο επηρεάζουν δεν μπορεί να προσδιοριστεί επακριβώς. Και τούτο, διότι εξυπακούεται πως είναι αναγκαία μία σύνθετη, κατάλληλη και ολιστική προσέγγιση **όλων** των παραγόντων, που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα και όχι μία πολιτική επιλεκτικών προσεγγίσεων. Παρόλα αυτά για την αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας, απαιτείται η χρήση **δεικτών** που θα ανταποκρίνονται στις προϋποθέσεις της βάσης της πυραμίδας (βλ. § 1.2) ώστε να υπάρχουν μετρήσιμες και διαχρονικά εξελίξιμες επιδόσεις. Τέτοιοι δείκτες μπορεί να είναι:

- δείκτες δημογραφικοί,
- δείκτες υποδομών,
- δείκτες επενδύσεων,
- δείκτες τεχνολογίας, γνώσης και καινοτομίας,
- δείκτες διάρθρωσης εργατικού δυναμικού,
- δείκτες τοπικής εξειδίκευσης,
- δείκτες παραγωγικότητας,
- δείκτες διάρθρωσης παραγωγής,
- δείκτες εξωτερικού εμπορίου,
- δείκτες ΑΕΠ και κατά κεφαλή ΑΕΠ,
- δείκτες ευημερίας κ.λπ.

2.2. Η Αποτίμηση της Ανταγωνιστικότητας από το WEF

Το **Παγκόσμιο Οικονομικό Forum** (World Economic Forum, WEF) αποτελεί ελβετικό μη κερδοσκοπικό ίδρυμα, με έδρα τη Γενεύη, που αυτοπροσδιορίζεται ως διεθνής οργανισμός ο οποίος δεσμεύεται να βελτιώσει την οικονομική κατάσταση του κόσμου. Προς το σκοπό αυτό, επιζητά τη συμβολή μεγάλων επιχειρήσεων, πολιτικών, ακαδημαϊκών και άλλων ειδικών που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν εκθέτοντας απόψεις και μελέτες. Είναι γνωστό για την ετήσια σύνοδό του στο ορεινό θέρετρο του Νταβός, όπου παραβρίσκονται 2.500 κορυφαίοι επιχειρηματίες, πολιτικοί, διανοούμενοι και επιλεγμένοι δημοσιογράφοι

για να συζητήσουν επίκαιρα οικονομικά θέματα, καθώς και άλλα γενικότερα προβλήματα του σύγχρονου κόσμου. Ο οργανισμός συγκαλεί επίσης και άλλες περιφερειακές συναντήσεις κάθε χρόνο, ενώ εκδίδει και μία σειρά από ερευνητικές εκθέσεις, που δεν περιορίζονται σε αποκλειστικά οικονομικά θέματα, αλλά επεκτείνονται σε κοινωνικά, πολιτικά, περιβαλλοντικά και άλλα ζητήματα.¹⁹

Ειδικότερα, η **Ομάδα Ανταγωνιστικότητας** (Competitiveness Team) ασχολείται με την παροχή μετρήσεων για δείκτες ανταγωνιστικότητας.²⁰ Το μοντέλο στο οποίο το WEF στηρίζει τις μετρήσεις του είναι σύνθετο. Συνολικά χρησιμοποιούνται 180 περίπου επιμέρους δείκτες, οι οποίοι κατανέμονται σε 12 πυλώνες ανταγωνιστικότητας που συνθέτουν τρεις γενικούς άξονες, όπως φαίνεται στον Πίνακα [2.1].

Πίνακας 2.1. Πίνακας διάρθρωσης της ανταγωνιστικότητας σε 3 άξονες και 12 πυλώνες.
Πηγή: WEF.

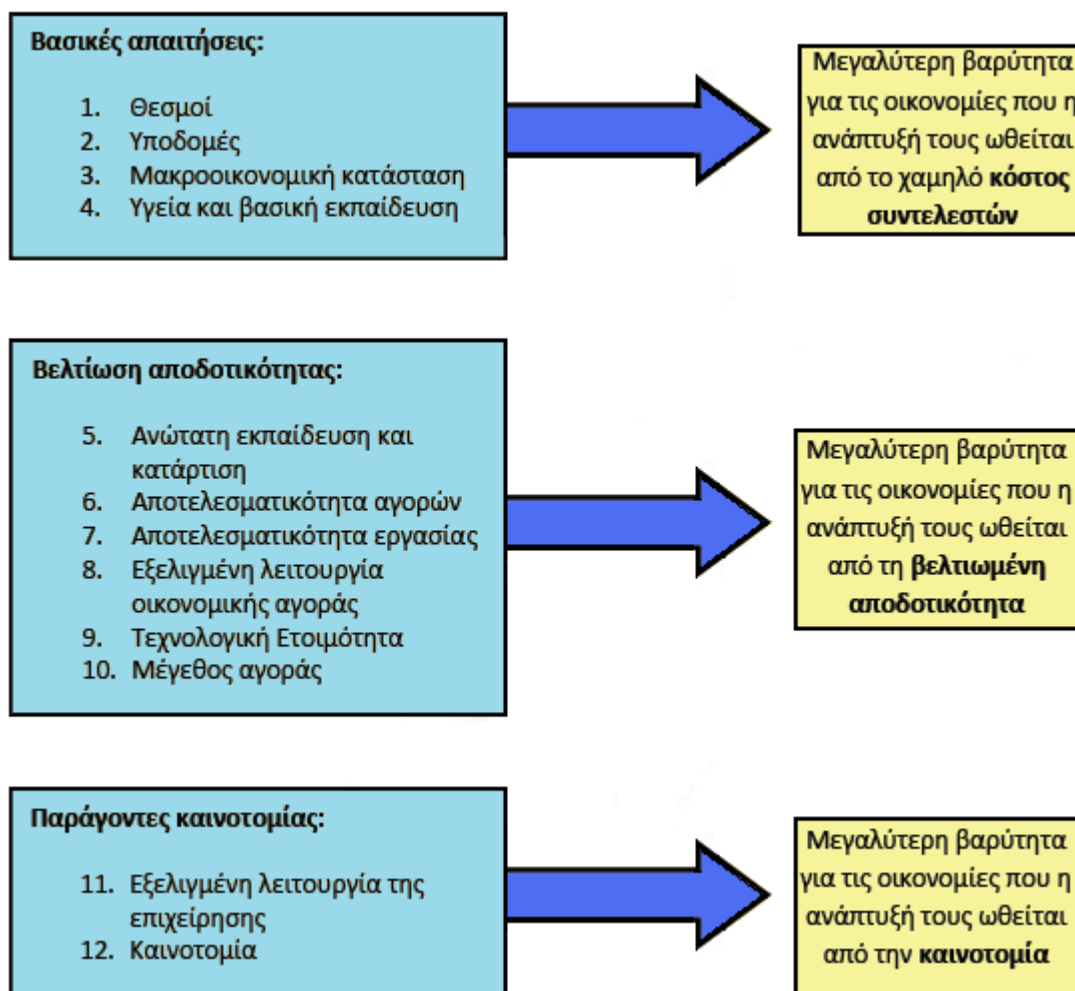
Βασικές Απαιτήσεις	Ενισχυτές Αποδοτικότητας	Παράγοντες Καινοτομίας
<ul style="list-style-type: none"> • Θεσμοί • Υποδομές • Μακροοικονομικό Περιβάλλον • Υγεία και Βασική Εκπαίδευση 	<ul style="list-style-type: none"> • Πρακτική και Ανώτερη Εκπαίδευση • Αποτελεσματικότητα Αγοράς Αγαθών • Αποτελεσματικότητα Αγοράς Εργασίας • Ανάπτυξη Χρηματιστηριακών Αγορών • Τεχνολογική Ετοιμότητα • Εξωστρέφεια και Μέγεθος Αγοράς 	<ul style="list-style-type: none"> • Επίπεδο Επιχειρήσεων • Καινοτομία

Ο πρώτος άξονας αναφέρεται στις βασικές απαιτήσεις της ανταγωνιστικότητας και περιλαμβάνει τέσσερις πυλώνες που είναι οι θεσμοί, οι υποδομές, η μακροοικονομική σταθερότητα, η υγεία και το ανθρώπινο δυναμικό. Ο δεύτερος άξονας αναφέρεται στους ενισχυτές αποδοτικότητας και περιλαμβάνει έξι πυλώνες, που είναι η πρακτική και ανώτερη εκπαίδευση, η αποτελεσματικότητα

¹⁹ Από την επίσημη ιστοσελίδα του World Economic Forum (WEF): URL < <http://www3.weforum.org/> >.

²⁰ Ιστοσελίδα του WEF, ό.π..

αγοράς αγαθών, η αποτελεσματικότητα αγοράς εργασίας, η αποτελεσματικότητα χρηματοοικονομικών αγορών, η τεχνολογική ετοιμότητα, η εξωστρέφεια και το μέγεθος της αγοράς. Τέλος ο τρίτος άξονας αναφέρεται στους παράγοντες καινοτομίας και περιλαμβάνει δύο πυλώνες που είναι το επίπεδο των επιχειρήσεων και η τεχνολογία. Συνοπτική ανάλυση των τριών αξόνων με τους πυλώνες τους και το είδος των οικονομιών που εξυπηρετούν, παρέχεται στο Διάγραμμα [2.1].

Διάγραμμα 2.1. Χαρακτηριστικά των τριών αξόνων ανταγωνιστικότητας με τους πυλώνες τους.
Πηγή: WEF.

Συγκεκριμένα:

1. Το **θεσμικό περιβάλλον** περιλαμβάνει το σύνολο του νομικού, κανονιστικού και διοικητικού πλαισίου εντός του οποίου ασκείται η οικονομική δραστηριότητα από τα άτομα, τις επιχειρήσεις και τα κράτη.

2. Οι **υποδομές** περιλαμβάνουν την ύπαρξη εκτεταμένου και ικανού δικτύου υποδομών για την διασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας της οικονομίας αλλά και για το καθορισμό των τομέων και των κλάδων της οικονομίας που αναπτύσσονται.
3. Η **μακροοικονομική κατάσταση** αναφέρεται στην ύπαρξη σταθερού μακροοικονομικού περιβάλλοντος, με δεδομένο ότι η μακροοικονομική ανισορροπία εμποδίζει την επίτευξη υψηλής ανταγωνιστικότητας.
4. Η **υγεία και βασική εκπαίδευση** είναι ζωτικής σημασίας για την ανταγωνιστικότητα και τη παραγωγικότητα και αυξάνουν, την αποτελεσματικότητα του ανθρώπινου δυναμικού στο να προσαρμόζεται σε πιο προχωρημένες παραγωγικές διαδικασίες και τεχνικές.
5. Η **πρακτική και ανώτερη εκπαίδευση** είναι κρίσιμες παράμετροι για οικονομίες που επιθυμούν να μετακινηθούν σε υψηλότερο σημείο της αλυσίδας αξίας, με δεδομένο ότι παρέχουν εξειδικευμένα άτομα ικανά να προσαρμόζονται στις αλλαγές και στις εξελισσόμενες ανάγκες της παραγωγικής διαδικασίας.
6. Η **αποτελεσματικότητα της αγοράς αγαθών** υποδηλώνει οικονομίες στις οποίες λειτουργεί ο υγιής ανταγωνισμός, αυξημένη παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητά και δημιουργία προϊόντων ικανών να σταθούν επάξια στο διεθνή ανταγωνισμό.
7. Η **αποτελεσματικότητα της αγοράς εργασίας** επιτρέπει τη βέλτιστη τοποθέτηση του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά, ενώ παράλληλα αποτελεί ισχυρό κίνητρο για την αύξηση της παραγωγικότητάς του.
8. Η **ανάπτυξη χρηματιστηριακών αγορών** επιτρέπει την πρόσβαση σε χρηματοδότηση της οικονομικής δραστηριότητας που κατευθύνεται σε περισσότερο παραγωγικές χρήσεις, ενώ εγγυάται την ασφάλεια και τη διαφάνεια αυτού του είδους των συναλλαγών.
9. Η **τεχνολογική ετοιμότητα** εγγυάται για την ικανότητα της οικονομίας να απορροφά νέες τεχνολογίες που αυξάνουν την παραγωγικότητα των επιχειρήσεων οι οποίες δραστηριοποιούνται στο εσωτερικό της.
10. Η **εξωστρέφεια και το μέγεθος της αγοράς** επηρεάζει σημαντικά την παραγωγικότητα παρέχοντας τη δυνατότητα δημιουργίας και εκμετάλλευσης οικονομικών κλίμακας, ενώ ταυτόχρονα, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε μεγάλες αγορές ευνοούνται από την ύπαρξη ισχυρής εγχώριας ζήτησης.

11. Το **επίπεδο επιχειρήσεων** εγγυάται τη δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, χρησιμοποιώντας νέες μορφές οργάνωσης της παραγωγής και δίκτυα επιχειρήσεων (clusters).
12. Η **καινοτομία** αποτελεί σημαντικό παράγοντα κυρίως για χώρες και επιχειρήσεις που προσεγγίζουν τα όρια της γνώσης στην παραγωγική διαδικασία μέσω καινοτομιών, αποκτώντας έτσι ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

Με βάση τα παραπάνω, το WEF εκδίδει από το 1979 την ετήσια *Παγκόσμια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα* (The Global Competitiveness Report), που παρέχει μετρήσεις για την ανταγωνιστικότητα των κρατών και των οικονομιών τους, ενώ παραθέτει και στοιχεία για την τους λόγους που αυτή πιθανώς να υποβαθμίζεται. Προς το σκοπό αυτό, το WEF έχει δημιουργήσει ένα **Παγκόσμιο Δείκτη Ανταγωνιστικότητας** (Global Competitiveness Index, **GCI**), ο οποίος λαμβάνει υπόψη του το τρέχον επίπεδο ανάπτυξης κάθε χώρας που περιλαμβάνεται στην έρευνα και στοχεύει στη μέτρηση της ικανότητας μιας εθνικής οικονομίας να επιτύχει συνεχή οικονομική ανάπτυξη τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα.

Ακόμη, το WEF εκδίδει ετήσια έκθεση για το **Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Επιχειρήσεων** (Business Competitiveness Index, **BCI**). Ο δείκτης (BCI) εστιάζει την προσοχή του σε μια σειρά παραγόντων που αφορούν συγκεκριμένα την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και πρακτικά αξιολογεί το πόσο ανεπτυγμένες είναι οι στρατηγικές και οι πρακτικές των εταιριών, καθώς και την ποιότητα του μικροοικονομικού περιβάλλοντος στο οποίο λειτουργούν.

2.3. Η Αποτίμηση της Ανταγωνιστικότητας από το IMD

Επίσης, το **Ινστιτούτο Διοικητικής Ανάπτυξης** (Institute of Management Development, IMD), εκδίδει την *Ετήσια Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας* (World Competitiveness Yearbook), όπου αναλύει και ταξινομεί μια ευρεία σειρά δεικτών. Δίνει ιδιαίτερη σημασία στη δυνατότητα των χωρών να δημιουργήσουν και να διατηρήσουν ένα οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον που στηρίζει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Υποστηρίζει ότι οι χώρες διαχειρίζονται το περιβάλλον τους, σύμφωνα με «τέσσερις θεμελιώδεις δυνάμεις», οι οποίες διαμορφώνουν το περιβάλλον της ανταγωνιστικότητας μιας χώρας και αποτελούν

συνέπεια της παράδοσης και του συστήματος αξιών και είναι βαθιά ριζωμένες στο τρόπο λειτουργίας της χώρας.²¹ Οι δυνάμεις αυτές είναι:²²

1. **Επιθετικότητα έναντι Ελκυστικότητας.** Η επιθετικότητα δημιουργεί εισόδημα στη χώρα προέλευσής της, αλλά όχι απαραίτητως θέσεις εργασίας, ενώ η ελκυστικότητα δημιουργεί θέσεις εργασίας στις χώρες υποδοχής άμεσων ξένων επενδύσεων, αλλά μπορεί να προσφέρει μικρό εισόδημα λόγω των κινήτρων που παρέχονται. Συνεπώς είναι ιδιαίτερη η σημασία της ελκυστικότητας, κυρίως λόγω των επιπτώσεων της στην απασχόληση.
2. **Πόροι έναντι Διαδικασιών.** Ορισμένα κράτη μπορεί να είναι πλούσια σε πόρους (φυσικούς, υποδομές, βιομηχανία, εκπαίδευση κ.λπ.) χωρίς να είναι κατ' ανάγκην ανταγωνιστικά, ενώ άλλα κράτη έχουν στηριχθεί κυρίως στις μεταποιητικές διαδικασίες και σε γενικές γραμμές μπορεί να είναι περισσότερο ανταγωνιστικά.
3. **Παγκοσμιότητα έναντι Εγγύτητας.** Η οικονομία της εγγύτητας περιλαμβάνει παραδοσιακές δραστηριότητες: βιοτεχνία, υπηρεσίες, διοικητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες υποστήριξης των καταναλωτών και παρέχει προστιθέμενη αξία κοντά στον τελικό χρήστη και χαρακτηρίζεται από προστατευτισμό και υψηλό κόστος. Η οικονομία της παγκοσμιότητας αποτελείται από εταιρείες με διεθνείς δραστηριότητες, υποθέτει ότι η παραγωγή δεν χρειάζεται κατ' ανάγκη να είναι κοντά στον τελικό χρήστη και ωφελείται από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των αγορών σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ γενικά, είναι ανταγωνιστική και αποτελεσματική στις τιμές.
4. **Κοινωνική Συνοχή έναντι Ανάληψης Κινδύνου.** Το πρώτο σύστημα – πρότυπο της Ηπειρωτικής Ευρώπης – βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην κοινωνική συναίνεση, μια πιο ισότιμη προσέγγιση και ένα εκτεταμένο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας. Το δεύτερο σύστημα – Αγγλοσαξονικό πρότυπο – χαρακτηρίζεται από την έμφαση στον κίνδυνο, τις ιδιωτικοποιήσεις και την ατομική ευθύνη μέσα από μια μινιμαλιστική προσέγγιση στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας.

Το IMD κάνει την υπόθεση ότι η δημιουργία του πλούτου λαμβάνει χώρα αρχικά σε επίπεδο ιδιωτικών ή κρατικών επιχειρήσεων και αποκαλεί αυτό το πεδίο ερευνάς «Ανταγωνιστικότητα των Επιχειρήσεων». Ωστόσο, οι επιχειρήσεις λειτουργούν σε ένα εθνικό περιβάλλον που ενισχύει η περιορίζει την δυνατότητα τους

---

²¹ *World Competitiveness Yearbook 2011*, Institute for Management Development, 2011, σ.σ. 494 – 496.

²² Garelli, S., «Competitiveness 20 Years Later», in *World Competitiveness Yearbook*, Institute for Management Development, 2008.

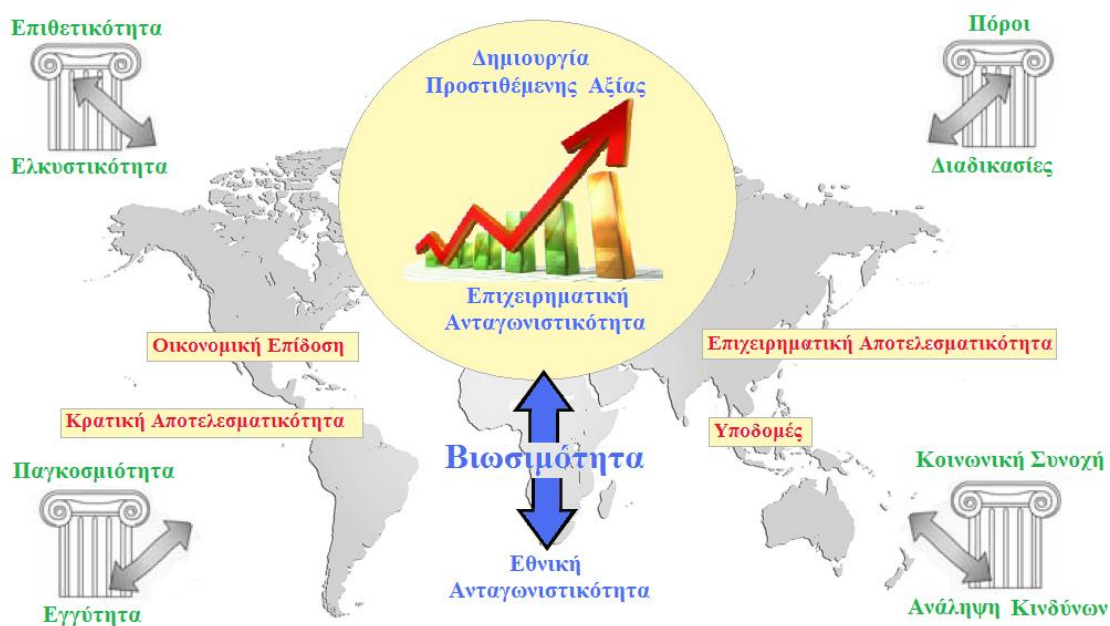
να ανταγωνίζονται σε εγχώριο ή διεθνές επίπεδο. Η Ετήσια Έκθεση αποκαλεί αυτό το πεδίο ερευνάς «Ανταγωνιστικότητα των Κρατών».

Το μοντέλο ανταγωνιστικότητας που αξιολογεί η Ετήσια Έκθεση διαιρεί το εθνικό περιβάλλον σε τέσσερις κύριους παράγοντες:

- α) την Οικονομική Επίδοση,
- β) την Κρατική Αποτελεσματικότητα,
- γ) την Επιχειρηματική Αποτελεσματικότητα, και
- δ) τις Υποδομές.

Αυτοί οι παράγοντες διαιρούνται σε 20 υποπαράγοντες και βαθμολογούνται με βάση περισσότερα από 320 κριτήρια. Οι εκτιμήσεις στηρίζονται κατά ένα μέρος σε υποκειμενικές απαντήσεις ερωτηματολογίων που συμπληρώνονται από στελέχη επιχειρήσεων. Το γεγονός αυτό έχει δημιουργήσει επιφυλάξεις όσον αφορά στην εγκυρότητα των κατατάξεων. Παρόλα αυτά, εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται διεθνώς, τουλάχιστον ως ενδεικτικές προσεγγίσεις πραγματικών συγκριτικών επιδόσεων των χωρών που καλύπτουν οι εκτιμήσεις.

Στο Διάγραμμα [2.2] φαίνονται οι δυνάμεις και οι παράγοντες που απαρτίζουν το πλαίσιο της ανταγωνιστικότητας (competitiveness cube), σύμφωνα με το IMD.

Διάγραμμα 2.2. Δυνάμεις και παράγοντες ανταγωνιστικότητας σύμφωνα με το IMD.
Πηγή: IMD.

2.4. Άλλοι Φορείς Αποτίμησης της Ανταγωνιστικότητας

Σημειώνουμε ότι εκτός από τους δείκτες του WEF και του IMD υπάρχουν και άλλοι ανεξάρτητοι δείκτες οι οποίοι καταγράφουν την ανταγωνιστικότητα, όπως είναι οι δείκτες της **Παγκόσμιας Τράπεζας** (ΠΤ, World Bank, WB) οι οποίοι αναφέρονται στην ίδρυση, τη λειτουργία και το κλείσιμο των επιχειρήσεων.

Ο **Ευρωπαϊκός Δείκτης Ανταγωνιστικότητας** (European Competitiveness Index, **ECI**), αποτελεί μια πρωτότυπη εφαρμογή ενός εθνικού και περιφερειακού δείκτη ανταγωνιστικότητας που παράγεται από την Robert Huggins & Associates,²³ η οποία αποτελεί εταιρεία συμβούλων και μελετών στη Βρετανία. Βασίζεται σε 49 μεταβλητές, ομαδοποιημένες σε 5 κατηγορίες:

- Δημιουργικότητα,
- Οικονομική Επίδοση,
- Υποδομές και Προσβασιμότητα,
- Απασχόληση στη Γνώση και
- Εκπαίδευση.

Οι τρεις πρώτες κατηγορίες χρησιμοποιούνται για την μέτρηση του σύνθετου δείκτη που δίνει την κατάταξη κάθε χώρας ή περιφέρειας. Η προσέγγιση καλύπτει όλες τις Ευρωπαϊκές Χώρες και τις περισσότερες περιφέρειες, με αναλυτικούς πίνακες ανά ομάδα δεικτών. Η τελευταία έκδοση το δείκτη ECI έγινε το 2006.

2.5. Αποτίμηση Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας της ΕΕ

Σε ένα χαμηλότερο επίπεδο ανταγωνιστικότητας από αυτό των κρατών, λειτουργεί η περιφερειακή ανταγωνιστικότητα, η οποία καθορίζεται ως: «η δυνατότητα μίας περιοχής ή περιφέρειας να παράγει αυξανόμενα εισοδήματα και να βελτιώνει το επίπεδο των ανθρώπων που ζουν σ' αυτήν».²⁴ Έτσι, σε αντίθεση με το γενικό ορισμό της ανταγωνιστικότητας από το WEF, που στρέφεται γύρω από την έννοια της παραγωγικότητας (βλ. § 1.1), αυτός ο ορισμός είναι βασισμένος εξ

²³ Ειδικά για το δείκτη αυτό βλ. Huggins, R., *Creating a UK Competitiveness Index: Regional and Local Benchmarking*, 2003. Στοιχεία μετρήσεων περιφερειακής ανταγωνιστικότητας παρέχονται στον ιστότοπο της Robert Huggins & Associates, URL < <http://www.hugginsassociates.com> >.

²⁴ Meyer-Stamer, J., «Systematic Competitiveness and Local Economic Development» in Shamin Bodhanya (ed.), *Large Scale Systemic Change: Theories, Modelling and Practices*, 2008.

ολοκλήρου στα οφέλη των ανθρώπων που ζουν σε μια περιοχή, θεωρώντας την ύπαρξη στενού δεσμού μεταξύ της ανταγωνιστικότητας και της ευημερίας.

Κάτω από το ίδιο περίπου πρίσμα η ΕΕ προτείνει έναν ορισμό της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας, ο οποίος περιλαμβάνει τις θετικές προοπτικές τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και τους κατοίκους των περιοχών (περιφερειών): «*Η περιφερειακή ανταγωνιστικότητα μπορεί να οριστεί ως η δυνατότητα να προσφερθεί ένα ελκυστικό και βιώσιμο περιβάλλον στις εταιρίες και στους κατοίκους για να ζήσουν και να εργαστούν*».²⁵ Ωστόσο, στον ορισμό αυτό ενυπάρχει μία προσπάθεια ενός καθορισμού ενός ελκυστικού περιβάλλοντος που εξισορροπεί τις σημαντικότερες πτυχές του ώστε συνδυάζονται με τους στόχους τόσο της οικονομικής επιτυχίας όσο και της αξιοπρεπούς διαβίωσης, σε μια συγκεκριμένη στιγμή.

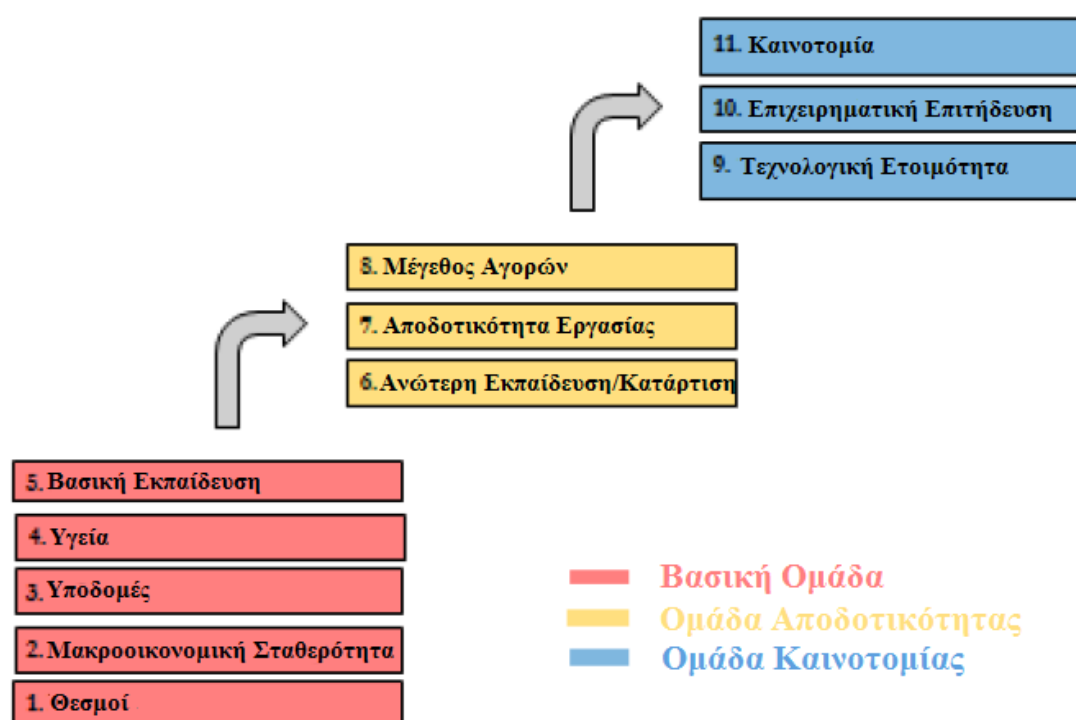
Από το 2010 η ΕΕ άρχισε να δημοσιεύει τους *Περιφερειακούς Δείκτες Ανταγωνιστικότητας* (Regional Competitiveness Index, **RCI**) για τις 262 περιφέρειες της ΕΕ της κατηγορίας NUTS 2.²⁶ Ο δείκτης RCI συντίθεται από τρεις άξονες των 11 πυλώνων. Τους Βασικούς Πυλώνες που αποτελούνται από πέντε πυλώνες, δηλαδή, τους θεσμούς, την οικονομική σταθερότητα, τις υποδομές, την υγεία και την ποιότητα Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τους Πυλώνες Αποδοτικότητας που αποτελούνται από τρεις πυλώνες, δηλαδή, την ανώτατη εκπαίδευση, την αποδοτικότητα εργασίας και το μέγεθος της αγοράς. Και τέλος τους Πυλώνες Καινοτομίας που αποτελούνται από τρεις πυλώνες, δηλαδή, της τεχνολογικής ετοιμότητας, της επιχειρηματικής επιτήδευσης και της καινοτομίας (βλ. Πίνακα [2.2] και Διάγραμμα [2.3]). Οι συνολικά 11 πυλώνες, έχουν ως στόχο την περιγραφή των διαφόρων διαστάσεων του επιπέδου της ανταγωνιστικότητας. αποτυπώνουν τις βραχυπρόθεσμες και τις μακροπρόθεσμες ανταγωνιστικές ικανότητες της κάθε περιφέρειας, σε επίπεδο επιχειρήσεων και κατοίκων, ενώ η σημασία τους είναι η ίδια με τους αντίστοιχους του WEF για το δείκτη GCI, που περιγράφηκαν (βλ. § 2.2).

²⁵ Dijkstra, L., Annoni, P., & Kozovska, K., «A New European Regional Competitiveness Index: Theory, Methods and Findings», *European Union Regional Policy Working Papers*, n. 02/2011, 2011.

²⁶ Η ταξινόμηση NUTS (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques, Ονοματολογία των Εδαφικών Στατιστικών Μονάδων) είναι ένα ιεραρχικό σύστημα διαίρεσης της οικονομικής επικράτειας της ΕΕ για το σκοπό α) τη συλλογή, επεξεργασία και εναρμόνιση των περιφερειακών στατιστικών της ΕΕ, β) την κοινωνικοοικονομική ανάλυση των περιφερειών και γ) τη διαμόρφωση περιφερειακών πολιτικών της ΕΕ. Η τρέχουσα ταξινόμηση NUTS που ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 2012 μέχρι τις 31 του Δεκεμβρίου 2014 περιλαμβάνει 97 περιφέρειες σε επίπεδο NUTS-1 (μείζονες κοινωνικοοικονομικές περιοχές), 270 περιφέρειες σε επίπεδο NUTS-2 (βασικές περιοχές για την εφαρμογή των περιφερειακών πολιτικών) και 1294 περιφέρειες σε επίπεδο NUTS-3 (μικρές περιοχές για συγκεκριμένες διαγνώσεις). Λόγω της προσχώρησης της Κροατίας την 1η Ιουλίου 2013, στην ταξινόμηση NUTS προστέθηκαν 1 περιφέρεια επιπέδου NUTS-1, 2 περιφέρειες επιπέδου NUTS-2 και 21 περιφέρειες επιπέδου NUTS-3.

Πίνακας 2.2. Σύνθεση δείκτη Ανταγωνιστικότητας RCI.
 Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.²⁷

Σύνθεση δείκτη Ανταγωνιστικότητας RCI		
Βασικοί Πυλώνες	Πυλώνες Αποδοτικότητας	Πυλώνες Καινοτομίας
<ul style="list-style-type: none"> • Θεσμοί • Οικονομική σταθερότητα • Υποδομές • Υγεία • Ποιότητα Α' βάρθμιας και Β' βάρθμιας εκπαίδευσης 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανώτατη εκπαίδευση και κατάρτιση • Αποδοτικότητα εργασίας • Μέγεθος αγοράς 	<ul style="list-style-type: none"> • Τεχνολογική ετοιμότητα • Επιχειρηματική επιτήδευση • Καινοτομία

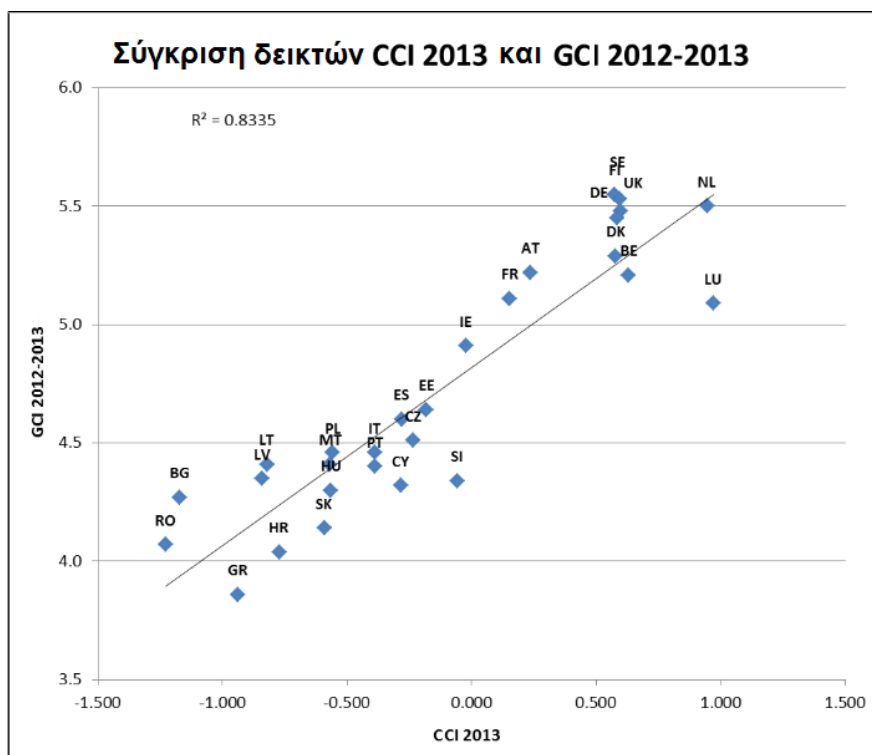

Διάγραμμα 2.3. Πυλώνες δείκτη Ανταγωνιστικότητας RCI.
 Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Από τους δείκτες RCI υπολογίζεται ένας *Δείκτης Ανταγωνιστικότητας Χώρας* (Country Competitiveness Index, **CCI**), ως σταθμισμένος μέσος όρος των περιφερειακών δεικτών της χώρας, με βάση τον πληθυσμό. Η σύγκριση των δεκτών

²⁷ Annoni, P., - Dijkstra, L., *EU Regional Competitiveness INDEX*, European Commission, 2013, URL < http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/6th_report/rci_2013_report_final.pdf >.

CCI της ΕΕ και GCI του WEF (βλ. Διάγραμμα [2.4]) είναι καθαρά ενδεικτική, ενώ οι ταξινομήσεις δεν είναι συγκρίσιμες γενικά. Ωστόσο, μπορούμε να σημειώσουμε ότι οι ομάδες ανώτατων και κατώτατων χωρών στην ταξινόμηση και για τους δύο δείκτες είναι αρκετά σταθερές.²⁸

Διάγραμμα 2.4. Σύγκριση δεικτών GCI του WEF για το 2012-2013 και CCI της ΕΕ για το 2013. Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013).

2.6. Σύγκριση μεθόδων αποτίμησης της ανταγωνιστικότητας

Από τη σύγκριση των δύο μεθόδων προκύπτουν αρκετές διαφορές, αλλά και ομοιότητες μεταξύ των δύο μεθόδων αποτίμησης της ανταγωνιστικότητας από το WEF και από το IMD.

Ως προς **ομοιότητες**, αυτές συνοψίζονται τα ακόλουθα σημεία:

- Η σύνταξη ετήσιων εκθέσεων ανταγωνιστικότητας των κρατών.
- Η παροχή πληροφοριών στις κυβερνήσεις των κρατών, στα στελέχη επιχειρήσεων και σε όσους ενδιαφέρονται για θέματα ανταγωνιστικότητας.
- Η ανάδειξη δυνατών και αδύνατων σημείων ανταγωνιστικότητας των κρατών.

²⁸ Στο ίδιο

- Η αξιολόγηση, η καταγραφή και η παροχή πληροφοριών για τις οικονομίες των κρατών και η παροχή προβλέψεων για τις μελλοντικές οικονομικές εξελίξεις.
Ως προς τις **διαφορές**, αυτές εστιάζονται στα ακόλουθα σημεία:
  - Το WEF χρησιμοποιεί ένα συνδυασμό ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων, σχετικών με τη μακροοικονομία, το θεσμικό πλαίσιο και την τεχνολογία, ενώ το IMD χρησιμοποιεί κυρίως αυστηρά μετρήσιμα στοιχεία.
  - Το WEF χρησιμοποιεί απόψεις εξειδικευμένων επιστημόνων και στελεχών, για ζητήματα όπως, ο ρόλος διαφθοράς, ισότητα των φύλων, ανθρώπινα δικαιώματα κ.λπ., ενώ το IMD αξιολογεί περισσότερο την αποτελεσματικότητα κυβερνήσεων και επιχειρήσεων.
  - Το WEF αντλεί δεδομένα από μεγάλα δίκτυα πληροφόρησης και ερευνητικά κέντρα, ενώ το IMD βασίζεται κυρίως στις δικές του έρευνες και σε στοιχεία που παρέχουν τα κράτη.
  - Το WEF αξιολογεί σήμερα περισσότερα από 140 κράτη, ενώ το IMD αξιολογεί περίπου 60 κράτη.

Βιβλιογραφία 2^ο Κεφαλαίου

Annoni, P., - Dijkstra, L., *EU Regional Competitiveness INDEX*, European Commission, 2013

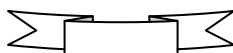
Dijkstra, L., Annoni, P., & Kozovska, K., «A New European Regional Competitiveness Index: Theory, Methods and Findings», *European Union Regional Policy Working Papers*, n. 02/2011, 2011

Garelli, S., «Competitiveness 20 Years Later», in *World Competitiveness Yearbook*, Institute for Management Development, 2008

Huggins, R., *Creating a UK Competitiveness Index: Regional and Local Benchmarking*, 2003

Meyer–Stamer, J., «Systematic Competitiveness and Local Economic Development» in Shamin Bodhanya (ed.), *Large Scale Systemic Change: Theories, Modelling and Practices*, 2008

World Competitiveness Yearbook 2011, Institute for Management Development, World Competitiveness Centre, 2011

3. Η Σημασία της Ανταγωνιστικότητας και Στοιχεία Μετρήσεών της

Διεθνή και Ευρωπαϊκά Στοιχεία Ανταγωνιστικότητας

3.1. Η Ανταγωνιστικότητα σε Διεθνές Επίπεδο

Από την προηγηθείσα ανάλυση γίνεται φανερό ότι, η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μιας χώρας είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ανάπτυξη τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, αφού προσδιορίζει την ικανότητα μιας χώρας να προσελκύσει επενδύσεις και κεφάλαια από το εξωτερικό στο εσωτερικό της, αλλά και την ικανότητά της να ανταποκριθεί στον ιδιαίτερα απαιτητικό παγκόσμιο ανταγωνισμό.

Για τη διερεύνηση της σύνδεσης της ανταγωνιστικότητας με το επίπεδο ευημερίας μίας χώρας, είναι χρήσιμο να καταφύγουμε στις ετήσιες *Παγκόσμιες Εκθέσεις για την Ανταγωνιστικότητα* του WEF. Ο παρακάτω Πίνακας [3.1] δείχνει τη βαθμολογία και τη θέση των χωρών ως προς την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας τους, σύμφωνα με την έρευνα του WEF για την περίοδο 2014 – 2015.²⁹

Όπως γίνεται αντιληπτό, με μία πρώτη ανάγνωση του παραπάνω πίνακα, η Ελβετία εμφανίζεται ως η πιο ανταγωνιστική οικονομία παγκοσμίως με τη Σιγκαπούρη να ακολουθεί στη 2^η θέση, ενώ την πρώτη πεντάδα του πίνακα συμπληρώνουν οι ΗΠΑ στην 3^η θέση, η Φινλανδία στην 4^η θέση και η Γερμανία στην 5^η θέση. Ακόμη ακολουθούν, η Ιαπωνία στην 6^η θέση, το Hong Kong στην 7^η θέση, ενώ μέχρι και την 11^η θέση υπάρχουν άλλες τέσσερις Βορειοευρωπαϊκές χώρες. Ωστόσο, ο Καναδάς, η Γαλλία και η Ιταλία, που αποτελούν μέλη της G7 (βλ Πίνακα [Π1] στο Παράρτημα), απέχουν αρκετά από την πρώτη δεκάδα. Επίσης, χώρες όπως η Κίνα, η Βραζιλία, η Ινδία, η Ρωσία, η Αυστραλία, το Μεξικό, η Νότια Κορέα, κ.ά., που αποτελούν μέλη της G20 (βλ. Πίνακα [Π2] στο Παράρτημα), βρίσκονται σε πολύ χαμηλότερες θέσεις.

---

²⁹ Schwab, K., «The Global Competitiveness Report 2014–2015», *Annual Competitiveness Reports*, World Economic Forum, Geneva, 2014, URL < http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf >.

Γενικά φαίνεται ότι η ανταγωνιστικότητα δεν συνάδει με το μέγεθος της οικονομίας των χωρών. Αυτό βέβαια είναι αυτονόητο εφόσον το μέγεθος της οικονομίας δεν αποτελεί ένδειξη οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που συνδέεται με την ύπαρξη ανταγωνιστικής οικονομίας, αλλά απλώς εκφράζει το μέγεθος του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της χώρας.

Πίνακας 3.1. Δείκτης και θέση ανταγωνιστικότητας των χωρών το 2014 – 2015.
Πηγή: WEF.

A/A	Κράτος	Βαθμός	A/A	Κράτος	Βαθμός
1	Switzerland	5.7	73	Sri Lanka	4.2
2	Singapore	5.6	74	Botswana	4.2
3	United States	5.5	75	Slovak Republic	4.1
4	Finland	5.5	76	Ukraine	4.1
5	Germany	5.5	77	Croatia	4.1
6	Japan	5.5	78	Guatemala	4.1
7	Hong Kong SAR	5.5	79	Algeria	4.1
8	Netherlands	5.5	80	Uruguay	4.0
9	United Kingdom	5.4	81	Greece	4.0
10	Sweden	5.4	82	Moldova	4.0
11	Norway	5.4	83	Iran, Islamic Rep.	4.0
12	United Arab Emirates	5.3	84	El Salvador	4.0
13	Denmark	5.3	85	Armenia	4.0
14	Taiwan, China	5.3	86	Jamaica	4.0
15	Canada	5.2	87	Tunisia	4.0
16	Qatar	5.2	88	Namibia	4.0
17	New Zealand	5.2	89	Trinidad and Tobago	4.0
18	Belgium	5.2	90	Kenya	3.9
19	Luxembourg	5.2	91	Tajikistan	3.9
20	Malaysia	5.2	92	Seychelles	3.9
21	Austria	5.2	93	Lao PDR	3.9
22	Australia	5.1	94	Serbia	3.9
23	France	5.1	95	Cambodia	3.9
24	Saudi Arabia	5.1	96	Zambia	3.9
25	Ireland	5.0	97	Albania	3.8
26	Korea, Rep.	5.0	98	Mongolia	3.8
27	Israel	4.9	99	Nicaragua	3.8
28	China	4.9	100	Honduras	3.8
29	Estonia	4.7	101	Dominican Republic	3.8
30	Iceland	4.7	102	Nepal	3.8
31	Thailand	4.7	103	Bhutan	3.8
32	Puerto Rico	4.6	104	Argentina	3.8
33	Chile	4.6	105	Bolivia	3.8
34	Indonesia	4.6	106	Gabon	3.7
35	Spain	4.5	107	Lesotho	3.7
36	Portugal	4.5	108	Kyrgyz Republic	3.7
37	Czech Republic	4.5	109	Bangladesh	3.7
38	Azerbaijan	4.5	110	Suriname	3.7
39	Mauritius	4.5	111	Ghana	3.7
40	Kuwait	4.5	112	Senegal	3.7
41	Lithuania	4.5	113	Lebanon	3.7
42	Latvia	4.5	114	Cape Verde	3.7
43	Poland	4.5	115	Côte d'Ivoire	3.7
44	Bahrain	4.5	116	Cameroon	3.7
45	Turkey	4.5	117	Guyana	3.6
46	Oman	4.5	118	Ethiopia	3.6
47	Malta	4.4	119	Egypt	3.6
48	Panama	4.4	120	Paraguay	3.6
49	Italy	4.4	121	Tanzania	3.6
50	Kazakhstan	4.4	122	Uganda	3.6

51	Costa Rica	4.4	123	Swaziland	3.6
52	Philippines	4.4	124	Zimbabwe	3.5
53	Russian Federation	4.4	125	Gambia, The	3.5
54	Bulgaria	4.4	126	Libya	3.5
55	Barbados	4.4	127	Nigeria	3.4
56	South Africa	4.4	128	Mali	3.4
57	Brazil	4.3	129	Pakistan	3.4
58	Cyprus	4.3	130	Madagascar	3.4
59	Romania	4.3	131	Venezuela	3.3
60	Hungary	4.3	132	Malawi	3.2
61	Mexico	4.3	133	Mozambique	3.2
62	Rwanda	4.3	134	Myanmar	3.2
63	Macedonia, FYR	4.3	135	Burkina Faso	3.2
64	Jordan	4.3	136	Timor-leste	3.2
65	Peru	4.2	137	Haiti	3.1
66	Colombia	4.2	138	Sierra Leone	3.1
67	Montenegro	4.2	139	Burundi	3.1
68	Vietnam	4.2	140	Angola	3.0
69	Georgia	4.2	141	Mauritania	3.0
70	Slovenia	4.2	142	Yemen	3.0
71	India	4.2	143	Chad	2.8
72	Morocco	4.2	144	Guinea	2.8

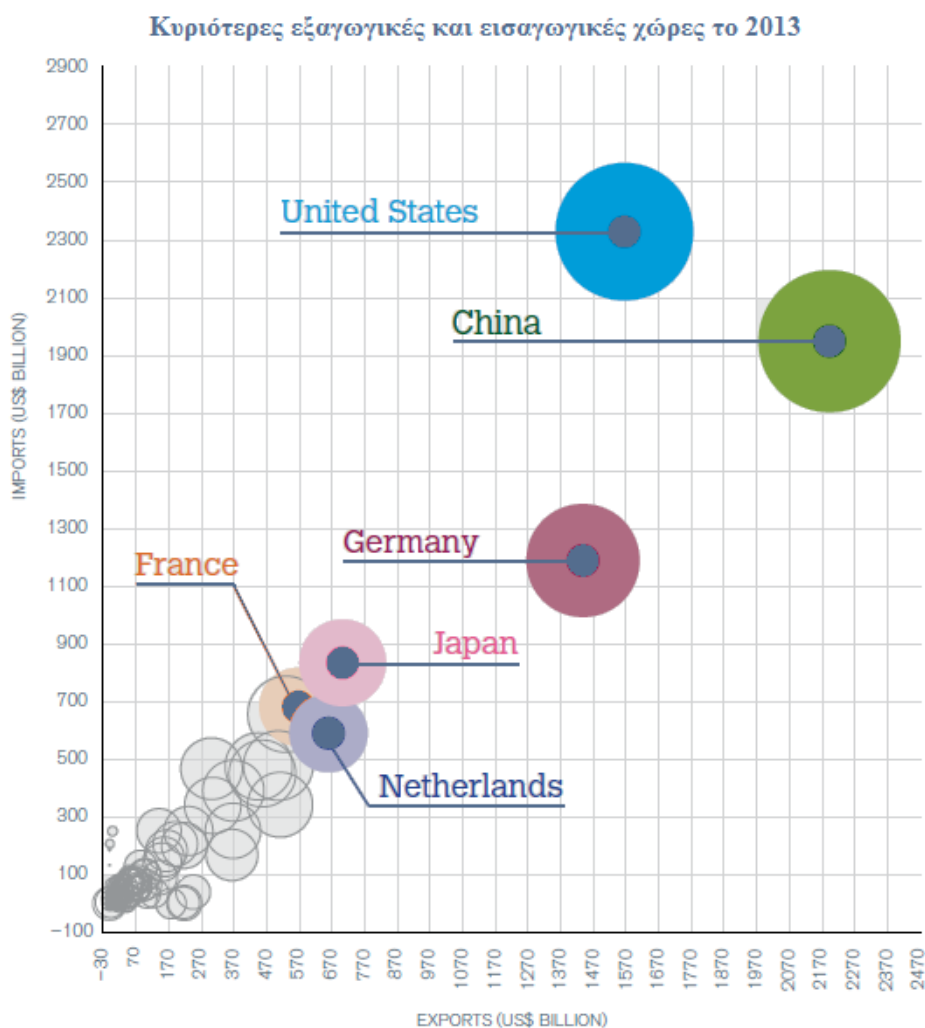
3.2. Σχέση Ανταγωνιστικότητας και Διεθνούς Εμπορίου

Στον ακόλουθο Πίνακα [3.2], καθώς και στο Διάγραμμα [3.1], εμφανίζεται η εμπορική δραστηριότητα των κυριότερων εξαγωγικών και εισαγωγικών χωρών, όπως την παρέχει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ, World Trade Organization, WTO), για το 2013.³⁰

Από τον παρακάτω Πίνακα [3.2] και σε συνδυασμό με την κατάταξη ανταγωνιστικότητας του Πίνακα [3.1] γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι μπορεί μία χώρα να είναι ψηλά στον πίνακα ανταγωνιστικότητας και την ίδια στιγμή να μη βρίσκεται σε ψηλές θέσεις στον πίνακα κατάταξης των πιο εμπορικών χωρών και να μην έχει τόσο ανεπτυγμένο εμπόριο ή αντίστοιχα χώρες με σχετικά χαμηλή ανταγωνιστικότητα να έχουν ιδιαίτερα αυξημένο εμπόριο. Έτσι, η Ελβετία και η Σιγκαπούρη που καταλαμβάνουν την 1^η και τη 2^η θέση στον πίνακα ανταγωνιστικότητας του WEF, βρίσκονται αντίστοιχα στην 23^η και στη 14^η θέση του εξαγωγικού εμπορίου. Επομένως η υψηλή ανταγωνιστικότητα δεν συνδυάζεται απαραίτητα και με ιδιαίτερα αυξημένο εμπόριο. Ακόμη, η Κίνα παρά την 1^η θέση σε εμπορικές εξαγωγές, βρίσκεται στη 28^η του πίνακα ανταγωνιστικότητας. Αντίστοιχα, οι ανεπτυγμένες χώρες της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης, δεν έχουν τις ίδιες υψηλές επιδόσεις και στο διεθνές εμπόριο, όσο στην μέτρηση της

³⁰ «International Trade Statistics», *World Trade Developments*, World Trade Organization, 2014, URL < http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2014_e/its14_world_trade_dev_e.htm >.

ανταγωνιστικότητας. Ωστόσο, έξι από τις εννέα πλέον ανταγωνιστικές χώρες του Πίνακα [3.1] βρίσκονται ανάμεσα στις εννέα πλέον εμπορικές χώρες του Πίνακα [3.2]. Την ίδια στιγμή, τα στοιχεία της ανταγωνιστικότητας και του διεθνούς εμπορίου συμπίπτουν στην περίπτωση των χωρών του Ευρωπαϊκού νότου, όπου οι χώρες είναι εμφανώς επηρεασμένες από την οικονομική κρίση και λόγω και της χαμηλής ανταγωνιστικότητάς τους έχουν πολύ χαμηλές επιδόσεις στο διεθνές εμπόριο. Συνεπώς, είναι αυτονόητο ότι η ανταγωνιστικότητα είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας για την εμπορική δραστηριότητα των χωρών, όμως δεν είναι ικανή από μόνη της ως δείκτης να προδιαγράψει την πορεία του συνολικού διεθνούς εμπορίου μιας χώρας, αφού το τελευταίο εξαρτάται και από το μέγεθος της οικονομίας της χώρας σε μεγάλο βαθμό.

Διάγραμμα 3.1. Οι κυριότερες εξαγωγικές και εισαγωγικές χώρες το 2013.
Πηγή: WTO.

Πίνακας 3.2. Κυριότερες εισαγωγικές και εξαγωγικές χώρες το 2013 (σε δισ. US\$ και σε ποσοστά).
Πηγή: WTO.

Θέση	Εξαγωγέας	Ποσό δισ. US\$	Ποσοστό (%)	Θέση	Εισαγωγέας	Ποσό δισ. US\$	Ποσοστό (%)
1	China	2209	11,7	1	United States	2329	12,3
2	United States	1580	8,4	2	China	1950	10,3
3	Germany	1453	7,7	3	Germany	1189	6,3
4	Japan	715	3,8	4	Japan	833	4,4
5	Netherlands	672	3,6	5	France	681	3,6
6	France	580	3,1	6	United Kingdom	655	3,5
7	Korea, Republic of	560	3,0	7	Hong Kong, China	622	3,3
8	United Kingdom	542	2,9		retained imports	141	0,7
9	Hong Kong, China	536	2,8	8	Netherlands	590	3,1
	domestic exports	20	0,1	9	Korea, Republic of	516	2,7
	re-exports	516	2,7				
10	Russian Federation	523	2,8	10	Italy	477	2,5
11	Italy	518	2,8	11	Canada a	474	2,5
12	Belgium	469	2,5	12	India	466	2,5
13	Canada	458	2,4	13	Belgium	451	2,4
14	Singapore	410	2,2	14	Mexico	391	2,1
	domestic exports	219	1,2	15	Singapore	373	2,0
	re-exports	191	1,0		retained imports	182	1,0
15	Mexico	380	2,0				
16	United Arab Emirates b	379	2,0	16	Russian Federation	343	1,8
17	Saudi Arabia, Kingdom	376	2,0	17	Spain	339	1,8
18	Spain	317	1,7	18	Chinese Taipei	270	1,4
19	India	313	1,7	19	Turkey	252	1,3
20	Chinese Taipei	305	1,6	20	United Arab Emirates	251	1,3
21	Australia	253	1,3	21	Thailand	251	1,3
22	Brazil	242	1,3	22	Brazil	250	1,3
23	Switzerland	229	1,2	23	Australia	242	1,3
24	Thailand	229	1,2	24	Malaysia	206	1,1
25	Malaysia	228	1,2	25	Poland	205	1,1
26	Poland	202	1,1	26	Switzerland	201	1,1
27	Indonesia	183	1,0	27	Indonesia	187	1,0
28	Austria	175	0,9	28	Austria	182	1,0
29	Sweden	168	0,9	29	Saudi Arabia	168	0,9
30	Czech Republic	162	0,9	30	Sweden	160	0,8
31	Norway	154	0,8	31	Czech Republic	143	0,8
32	Turkey	152	0,8	32	Viet Nam	132	0,7
33	Qatar	137	0,7	33	South Africa b	126	0,7
34	Viet Nam	132	0,7	34	Hungary	100	0,5
35	Kuwait	115	0,6	35	Denmark	97	0,5
36	Ireland	114	0,6	36	Norway	90	0,5
37	Denmark	110	0,6	37	Slovak Republic	82	0,4
38	Hungary	108	0,6	38	Chile	79	0,4
39	Nigeria b	103	0,5	39	Finland	77	0,4
40	South Africa	96	0,5	40	Ukraine	77	0,4
41	Iraq b	90	0,5	41	Portugal	75	0,4
42	Venezuela Rep. b	89	0,5	42	Israel b	75	0,4
43	Slovak Republic	86	0,5	43	Argentina	74	0,4
44	Kazakhstan	83	0,4	44	Romania	73	0,4
45	Iran b	82	0,4	45	Ireland	66	0,3
46	Argentina	82	0,4	46	Philippines	65	0,3
47	Chile	77	0,4	47	Greece	62	0,3
48	Finland	74	0,4	48	Iraq b	61	0,3
49	Angola b	69	0,4	49	Colombia	59	0,3
50	Israel	67	0,4	50	Egypt	58	0,3
	Total of above c	17383	92,4		Total of above c	17177	90,9
	World c	18816	100,0		World c	18890	100,0

Notes:

a Imports are valued f.o.b.

b Secretariat estimates.

c Includes significant re-exports or imports for re-export.

3.3. Η Ανταγωνιστικότητα στην Ευρώπη και την ΕΕ

Η οικονομίες των χωρών της Ευρώπης διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή και εμφανίζουν ιδιαίτερα και σημαντικά χαρακτηριστικά τα οποία προσδιορίζουν σε μεγάλο βαθμό τους τομείς της ανταγωνιστικότητας, αλλά αναδεικνύουν και τις αναγκαίες τεράστιες προσπάθειες τόνωσης της οικονομικής ανταγωνιστικότητας σε κάποιες από τις χώρες της Ευρώπης.³¹

Γενικότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), οι περισσότερες χώρες της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης, χαρακτηρίζονται από πολιτική σταθερότητα που υπήρξε πάντα σημαντικός παράγοντας για την προσέλκυση επενδύσεων. Έτσι οι περισσότερες περιοχές της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης διαθέτουν πολύ καλά καταρτισμένο εργατικό δυναμικό, το οποίο, αν και χαρακτηρίζεται από υψηλό κόστος, θεωρείται αποτέλεσμα των ανεπτυγμένων εκπαιδευτικών συστημάτων και του γενικότερου υψηλού επιπέδου μόρφωσης που επικρατεί. Ακόμα, η νομοθεσία στις συγκεκριμένες χώρες προσελκύει τις επενδύσεις και έχει κύριο γνώμονα την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, προάγοντας την ελευθερία της αγοράς χωρίς κρατικές παρεμβάσεις τις περισσότερες φορές, ενώ οι υποδομές αυτών των περιοχών είναι εξαιρετικά ανεπτυγμένες και σύγχρονες, αφού τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει πολύ δαπανηρές έρευνες με αποτέλεσμα την εισαγωγή καινοτόμων λύσεων σε αυτές και την παραγωγή νέων καινοτόμων προϊόντων, που βελτιώνουν τις εμπορικές τους δυνατότητες και αυξάνουν τον ανταγωνισμό τους. Παράλληλα, λειτουργεί ένας αξιόλογος κρατικός μηχανισμός που παρέχει υπηρεσίες οι οποίες επιτρέπουν την άμεση ανταπόκριση σε κάθε νέα επένδυση.

Αντίθετα, σε άλλες περιοχές και κυρίως στον Ευρωπαϊκό Νότο είναι εμφανής η έλλειψη ανταγωνιστικότητας, η οποία, σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση των τελευταίων ετών, ανέδειξε τις αδυναμίες των περιοχών αυτών. Οι χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου, παρουσιάζουν καθ' όλη την πορεία τους ελλειμματικούς προϋπολογισμούς και λειτουργούν σε μεγάλο βαθμό με εξωτερικό δανεισμό σε μία προσπάθεια επιβίωσης των οικονομιών τους. Σε αυτές τις χώρες οι υποδομές δεν είναι ανεπτυγμένες, με αποτέλεσμα οι εξαγωγές και οι παραγωγικές δυνατότητες αυτών των χωρών να περιορίζονται σημαντικά. Ακόμη, η αυξανόμενη ανεργία μειώνει το εργατικό δυναμικό και περιορίζει την αγοραστική δύναμη της κάθε

---

³¹ Schwab (2014), ό.π.

χώρας, ενώ οι χώρες χαρακτηρίζονται πολλές φορές από υψηλό ποσοστό διαφθοράς και ανασφάλειας κεφαλαίου.

Εν κατακλείδι, η ΕΕ και γενικότερα η Ευρωπαϊκή οικονομία χαρακτηρίζεται από ορατές ανισότητες. Τη στιγμή που οι περιοχές των χωρών της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης παρουσιάζουν έναν πολύ υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας, οι περιοχές των χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου, εμφανίζονται να χρειάζονται ριζικές αλλαγές στη δομή των οικονομιών τους, αλλά και στο δρόμο που ακολουθούν για την προσέλκυση επενδύσεων, με νέες υποδομές, καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα και πιο δίκαιη φορολογική διαδικασία, ενώ η αποφυγή της γραφειοκρατίας και η πάταξη της διαφθοράς θεωρούνται αυτονόητες ενέργειες.

Σε επίπεδο ΕΕ ο όρος «διεθνής ανταγωνιστικότητα» εισήλθε δυναμικά, τον Μάρτιο του 2000 όταν στην ειδική σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας, τα κράτη-μέλη της ΕΕ πραγματοποιώντας τον απολογισμό της πορείας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, έθεταν ως στόχο για τη δεκαετία του 2000 να καταστεί η ΕΕ η πιο ανταγωνιστική και η πιο δυναμική οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο.³² Η στρατηγική για την ανάπτυξη στην Ευρώπη διαφοροποιήθηκε το 2010 με την «Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη – Ευρώπη 2020».³³

Μία αρκετά κατατοπιστική εικόνα της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών κρατών και των διαφόρων περιφερειών της ΕΕ παρουσιάζονται στους ακόλουθους Πίνακες [3.3], [3.4] και [3.5] καθώς και στο χάρτη του Διαγράμματος [3.2]. Στον Πίνακα [3.3] παρουσιάζονται οι δείκτες ανταγωνιστικότητας IMD score των ευρωπαϊκών κρατών σύμφωνα με το IMD για τα έτη 2014 και 2013.³⁴ Στον Πίνακα [3.4] παρουσιάζονται οι δείκτες ανταγωνιστικότητας GCI των ευρωπαϊκών κρατών σύμφωνα με το WEF για το 2014 – 2015 και το 2013 - 2014.³⁵ Στον Πίνακα [3.5] παρουσιάζονται οι δείκτες ανταγωνιστικότητας CCI των κρατών-μελών της ΕΕ, ως

---

³² European Council, *Presidency Conclusions - Lisbon European Council- 23 and 24 March 2000*, March 2000, URL < http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm >.

³³ Ευρωπαϊκή Ένωση, «Ευρώπη 2020», *Europa*, 2010, URL < http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_el.htm >, καθώς και Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Ευρώπη 2020 - Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη», *Ανακοίνωση της Επιτροπής*, Βρυξέλλες, 03.03.2010

³⁴ *IMD World Competitiveness Yearbook 2014*, IMD World Competitiveness Centre, 2014. URL < http://www.conicity.cl/wp-content/uploads/2014/07/IMD_WCY-2014.pdf >.

³⁵ Schwab (2014), ό.π. και Schwab, K., «The Global Competitiveness Report 2013–2014», *Annual Competitiveness Reports*, World Economic Forum, Geneva, 2013, URL < http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf >.

σταθμισμένοι μέσοι όροι των περιφερειακών δεικτών RCI της κάθε χώρας, με βάση τον πληθυσμό, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για τα έτη 2013 και 2010.³⁶

Πίνακας 3.3. Δείκτες ανταγωνιστικότητας IMD score των ευρωπαϊκών κρατών σύμφωνα με το IMD για τα έτη 2014 και 2013.
Πηγή: IMD (2014).

A/A	Κράτος	IMD score 2014	A/A	Κράτος	IMD score 2013
1	Switzerland	92,423	1	Switzerland	93,357
2	Sweden	85,833	2	Sweden	90,531
3	Germany	85,782	3	Norway	89,585
4	Denmark	84,040	4	Germany	86,197
5	Norway	83,293	5	Denmark	83,514
6	Luxembourg	82,164	6	Luxembourg	83,305
7	Netherlands	81,144	7	Netherlands	83,158
8	Ireland	80,360	8	Ireland	79,591
9	United Kingdom	79,814	9	United Kingdom	79,150
10	Finland	78,159	10	Finland	78,187
11	Austria	73,699	11	Austria	74,711
12	Iceland	69,746	12	Belgium	73,133
13	France	67,941	13	France	71,327
14	Belgium	66,595	14	Iceland	69,012
15	Estonia	64,383	15	Lithuania	66,488
16	Czech Republic	62,213	16	Poland	65,437
17	Lithuania	62,014	17	Czech Republic	64,614
18	Latvia	61,848	18	Estonia	64,422
19	Poland	61,767	19	Turkey	63,611
20	Russia	57,997	20	Latvia	58,678
21	Spain	57,913	21	Russia	56,809
22	Turkey	57,863	22	Italy	56,328
23	Portugal	54,403	23	Spain	56,289
24	Slovakia	53,302	24	Portugal	56,225
25	Italy	52,871	25	Slovakia	54,485
26	Romania	52,841	26	Ukraine	54,234
27	Hungary	52,505	27	Hungary	53,497
28	Ukraine	50,872	28	Slovenia	50,996
29	Slovenia	46,245	29	Greece	49,986
30	Bulgaria	45,784	30	Romania	49,703
31	Greece	42,244	31	Bulgaria	47,800
32	Croatia	38,974	32	Croatia	44,114

	Κράτη μέλη της ΕΖΕΣ
	Κράτη-μέλη της ΕΕ πριν από το 2004
	Κράτη-μέλη της ΕΕ μετά το 2004
	Κράτη μη μέλη της ΕΕ

³⁶ Annoni – Dijkstra (2013), ό.π..

Πίνακας 3.4. Δείκτες ανταγωνιστικότητας GCI των ευρωπαϊκών κρατών σύμφωνα με το WEF για το 2014/2015 και το 2013/2014.

Πηγή: WEF (2014) και WEF (2015).

A/A	Κράτος	GCI 2014/2015	A/A	Κράτος	GCI 2013/2014
1	Switzerland	5,70	1	Switzerland	5,67
2	Finland	5,50	2	Finland	5,54
3	Germany	5,49	3	Germany	5,51
4	Netherlands	5,45	4	Sweden	5,48
5	United Kingdom	5,41	5	Netherlands	5,42
6	Sweden	5,41	6	United Kingdom	5,37
7	Norway	5,35	7	Norway	5,33
8	Denmark	5,29	8	Denmark	5,18
9	Belgium	5,18	9	Austria	5,15
10	Luxembourg	5,17	10	Belgium	5,13
11	Austria	5,16	11	Luxembourg	5,09
12	France	5,08	12	France	5,05
13	Ireland	4,98	13	Ireland	4,92
14	Estonia	4,71	14	Iceland	4,66
15	Iceland	4,71	15	Estonia	4,65
16	Spain	4,55	16	Spain	4,57
17	Portugal	4,54	17	Azerbaijan	4,51
18	Czech Republic	4,53	18	Malta	4,50
19	Azerbaijan	4,53	19	Poland	4,46
20	Lithuania	4,51	20	Turkey	4,45
21	Latvia	4,50	21	Czech Republic	4,43
22	Poland	4,48	22	Lithuania	4,41
23	Turkey	4,46	23	Italy	4,41
24	Malta	4,45	24	Portugal	4,40
25	Italy	4,42	25	Latvia	4,40
26	Russian Federation	4,37	26	Bulgaria	4,31
27	Bulgaria	4,37	27	Cyprus	4,3
28	Cyprus	4,31	28	Slovenia	4,25
29	Romania	4,30	29	Hungary	4,25
30	Hungary	4,28	30	Russian Federation	4,25
31	Macedonia, FYR	4,26	31	Montenegro	4,20
32	Montenegro	4,23	32	Georgia	4,15
33	Georgia	4,22	33	Macedonia, FYR	4,14
34	Slovenia	4,22	34	Croatia	4,13
35	Slovak Republic	4,15	35	Romania	4,13
36	Ukraine	4,14	36	Slovak Republic	4,10
37	Croatia	4,13	37	Armenia	4,10
38	Greece	4,04	38	Ukraine	4,05
39	Moldova	4,03	39	Bosnia & Herzegovina	4,02
40	Armenia	4,01	40	Moldova	3,94
41	Serbia	3,90	41	Greece	3,93
42	Albania	3,84	42	Albania	3,85
43	Bosnia & Herzegovina	-----	43	Serbia	3,77

	Κράτη μέλη της ΕΖΕΣ
	Κράτη-μέλη της ΕΕ πριν από το 2004
	Κράτη-μέλη της ΕΕ μετά το 2004
	Κράτη μη μέλη της ΕΕ

Πίνακας 3.5. Δείκτες ανταγωνιστικότητας CCI των κρατών-μελών της ΕΕ, ως σταθμισμένοι μέσοι όροι των περιφερειακών δεικτών RCI της κάθε χώρας, με βάση τον πληθυσμό, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για τα έτη 2013 και 2010.

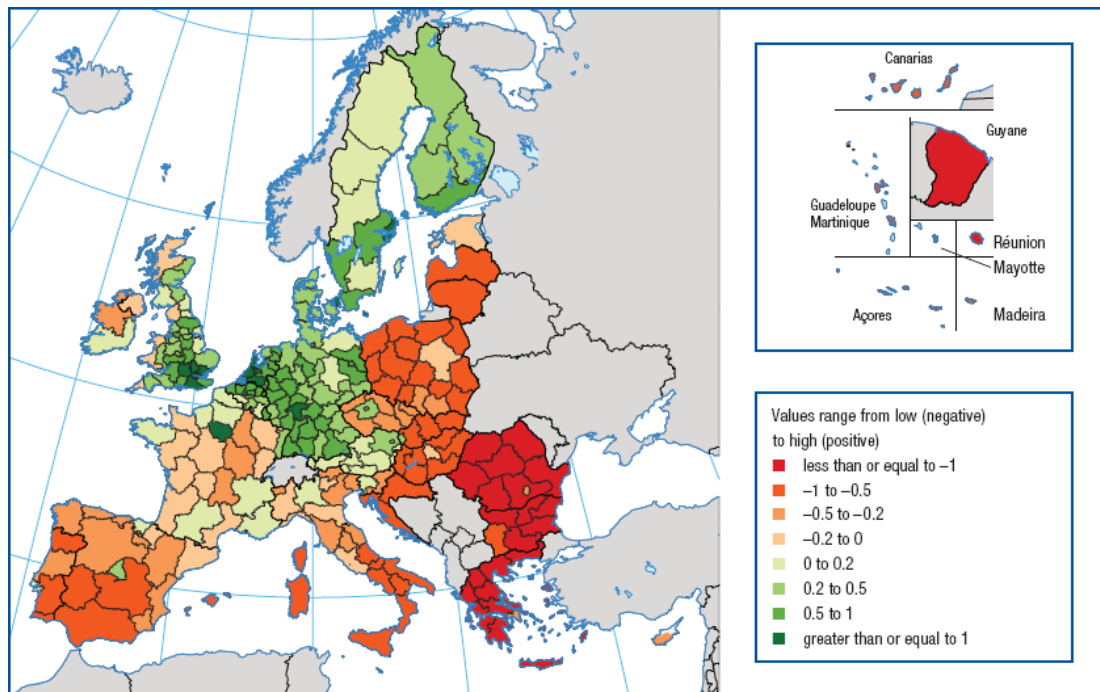
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013).

A/A	Κράτος	CCI 2013	A/A	Κράτος	CCI 2010
1	Luxemburg	0,971	1	Netherlnds	0,904
2	Netherlnds	0,945	2	Denmark	0,742
3	Belgium	0,631	3	Finland	0,721
4	Germany	0,598	4	Luxemburg	0,600
5	Sweden	0,594	5	Sweden	0,552
6	United Kingdom	0,584	6	United Kingdom	0,488
7	Denmark	0,579	7	Belgium	0,416
8	Finland	0,575	8	Germany	0,391
9	Austria	0,237	9	Ireland	0,383
10	France	0,154	10	Austria	0,312
11	Ireland	-0,023	11	France	0,169
12	Slovenia	-0,057	12	Slovenia	0,116
13	Estonia	-0,182	13	Estonia	-0,178
14	Czech Republic	-0,235	14	Spain	-0,214
15	Spain	-0,281	15	Czech Republic	-0,223
16	Cyprus	-0,285	16	Italy	-0,250
17	Portugal	-0,387	17	Cyprus	-0,298
18	Italy	-0,389	18	Portugal	-0,437
19	Poland	-0,558	19	Poland	-0,468
20	Hungary	-0,564	20	Slovakia	-0,501
21	Malta	-0,569	21	Lithuania	-0,538
22	Slovakia	-0,592	22	Hungary	-0,612
23	Croatia	-0,773	23	Latvia	-0,700
24	Lithuania	-0,820	24	Greece	-0,743
25	Latvia	-0,840	25	Malta	-0,775
26	Greece	-0,938	26	Bulgaria	-1,072
27	Bulgaria	-1,171	27	Romania	-1,167
28	Romania	-1,228	28	Croatia	-----

Κράτη-μέλη της ΕΕ πριν από το 2004
 Κράτη-μέλη της ΕΕ μετά το 2004

Τέλος, στο χάρτη του Διαγράμματος [3.2] παρουσιάζεται η κατάταξη των περιφερειών κατηγορίας NUTS 2, των κρατών-μελών της ΕΕ, ως προς τους δείκτες περιφερειακής ανταγωνιστικότητας RCI για το έτος 2013. Η ταξινόμηση των ευρωπαϊκών περιφερειών γίνεται σε οκτώ ομάδες που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένα διαστήματα των τιμών του δείκτη περιφερειακής ανταγωνιστικότητας RCI.³⁷ Από την ταξινόμηση αυτή είναι εμφανής η διαφοροποίηση του βαθμού ανταγωνιστικότητας του Ευρωπαϊκού Νότου σε σχέση με την Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη.

³⁷ Στο ίδιο.

Διάγραμμα 3.2. Χάρτης ανταγωνιστικότητας των περιφερειών της ΕΕ το 2013.
 Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013).

Βιβλιογραφία 3^{ου} Κεφαλαίου

Annoni, P., - Dijkstra, L., *EU Regional Competitiveness INDEX*, European Commission, 2013

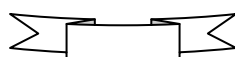
European Council, *Presidency Conclusions - Lisbon European Council- 23 and 24 March 2000*, 2000

IMD World Competitiveness Yearbook 2014, IMD World Competitiveness Centre, 2014

«International Trade Statistics», *World Trade Developments*, World Trade Organization, 2013

Schwab, K., «The Global Competitiveness Report 2013–2014», *Annual Competitiveness Reports*, World Economic Forum, Geneva, 2013

Schwab, K., «The Global Competitiveness Report 2014–2015», *Annual Competitiveness Reports*, World Economic Forum, Geneva, 2014

4. Σημασία της Ανταγωνιστικότητας στην Ελλάδα την περίοδο της κρίσης

Διεθνή και Ευρωπαϊκά Στοιχεία Ανταγωνιστικότητας

4.1. Η Διεθνής ανταγωνιστική θέση της Ελλάδας

Κατά την τελευταία δεκαετία η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε διαρκή πτώση ως προς την κατάταξη της ανταγωνιστικότητάς της, κάτι το οποίο αναδεικνύει τα πολλά προβλήματα της, τόσο στη δομή όσο και στην διοικητική της αποτελεσματικότητα.

Η πτώση του δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI, σύμφωνα με τα ετήσια στοιχεία του WEF,³⁸ είναι εμφανής στον παρακάτω Πίνακα [4.1], και το Διάγραμμα [4.1], με εξαίρεση τα δύο τελευταία χρόνια όπου σημειώνεται σχετική βελτίωση. Έτσι, διαπιστώνουμε ότι ενώ η χώρα βρισκόταν στην 37^η θέση ανταγωνιστικότητας μεταξύ 104 χωρών, κατά το 2003/2004, μετά από οκτώ χρόνια συνεχούς πτώσης, φθάνει κατά το 2012/2013 στην 96^η θέση ανταγωνιστικότητας μεταξύ 144 χωρών, τη χειρότερη στην ιστορία της. Έκτοτε αρχίζει μία ανάκαμψη, η οποία σε διάστημα δύο ετών οδήγησε τη χώρα στην 81^η θέση μεταξύ. Ωστόσο χρειάζεται ακόμη μεγάλη προσπάθεια ώστε να κατορθώσει η χώρα να βρεθεί σε ένα αξιοπρεπές επίπεδο ανταγωνιστικότητας που θα της επιτρέψει να εξασφαλίσει το απαιτούμενο «*επίπεδο παραγωγικότητας, [που] προσδιορίζει το διατηρήσιμο επίπεδο ευημερίας, που μπορεί να απολαμβάνει μία οικονομία*».

Ακόμη, σύμφωνα με τους δείκτες ανταγωνιστικότητας IMD score, που καταγράφονται στον Πίνακα [4.1], και το Διάγραμμα [4.2], σύμφωνα με τους ετήσιους πίνακες ανταγωνιστικότητας του IMD,³⁹ κατά την τελευταία δεκαετία, παρουσιάζεται συνεχής σχεδόν μείωση της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας, με συνέπεια, από την 44^η θέση που βρισκόταν η χώρα το 2004, να βρεθεί κατά το 2014 στην 57^η θέση μεταξύ 60 χωρών, γεγονός το οποίο φανερώνει την κακή ανταγωνιστική θέση της χώρας.

³⁸ WEF Annual Competitiveness Reports, ό.π..

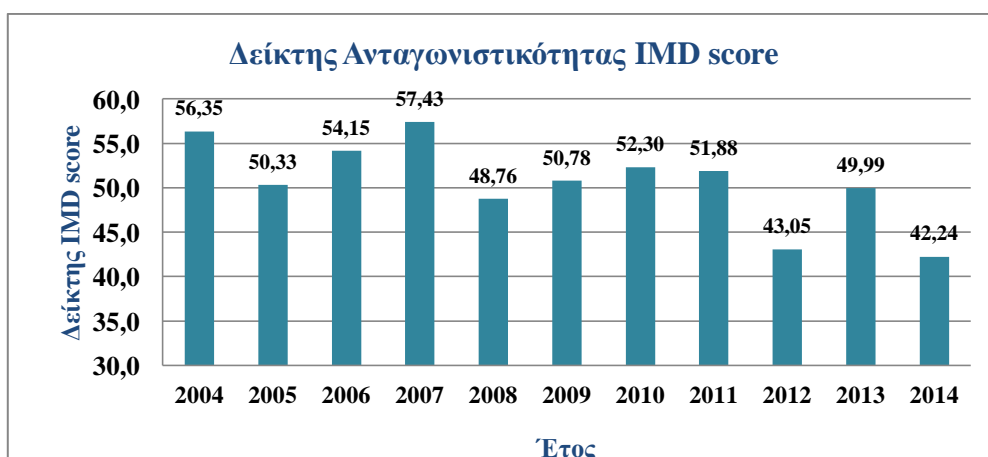
³⁹ IMD World Competitiveness Yearbook, ό.π.

Πίνακας 4.1. Κατάταξη και βαθμολογία της Ελλάδας ως προς την ανταγωνιστικότητα κατά την τελευταία δεκαετία, σύμφωνα με τους δείκτες GCI του WEF και IMD score του IMD.
 Πηγές: WEF και IMD.

Δείκτες GCI				Δείκτες IMD score			
Έτος	Θέση	Βαθμολογία	Αριθμός Χωρών	Έτος	Θέση	Βαθμολογία	Αριθμός Χωρών
2004 - 2005	37	4,56	104	2004	44	56,346	60
2005 - 2006	46	4,26	117	2005	50	50,332	60
2006 - 2007	47	4,33	125	2006	42	54,149	61
2007 - 2008	65	4,08	131	2007	36	57,431	55
2008 - 2009	67	4,11	134	2008	42	48,761	55
2009 - 2010	71	4,04	133	2009	52	50,781	57
2010 - 2011	83	3,99	139	2010	46	52,304	58
2011 - 2012	90	3,92	142	2011	56	51,882	59
2012 - 2013	96	3,86	144	2012	58	43,054	59
2013 - 2014	91	3,93	148	2013	54	49,986	60
2014 - 2015	81	4,04	143	2014	57	42,244	60

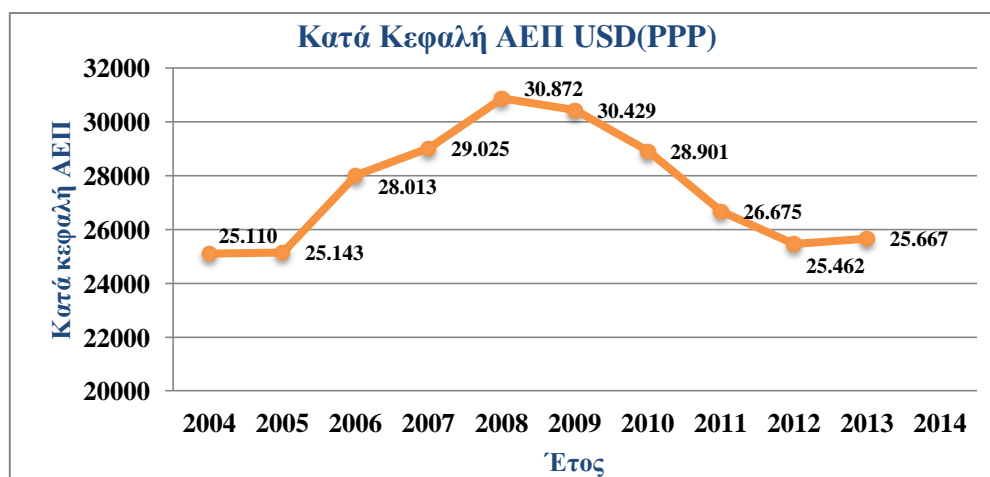

Διάγραμμα 4.1. Δείκτης Ανταγωνιστικότητας GCI για την περίοδο 2004 – 2014.
 Πηγή: WEF.

Διάγραμμα 4.2. Δείκτης Ανταγωνιστικότητας IMD score για την περίοδο 2004 – 2014.
 Πηγή: IMD.

Ακόμη, στο Διάγραμμα [4.3] παρουσιάζεται η διακύμανση του κατά κεφαλή ΑΕΠ στην Ελλάδα κατά την τελευταία δεκαετία. Η πτώση του κατά κεφαλή ΑΕΠ φαίνεται ότι ακολουθεί την αντίστοιχη πτώση των δεικτών ανταγωνιστικότητας των τελευταίων ετών.

Διάγραμμα 4.3. Κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ελλάδας για την περίοδο 2004 – 2014.
Πηγή: WB.

4.2. Αίτια της περιορισμένης ελληνικής ανταγωνιστικότητας

Η επίδοση της Ελλάδας ως προς την ανταγωνιστικότητα, καταγράφεται στις ετήσιες εκθέσεις *The Global Competitiveness Report* του WEF.⁴⁰ Με βάση τις δύο τελευταίες εκθέσεις του WEF, για το 2013-2014 και το 2014-2015, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 81^η θέση ανάμεσα σε 144 χώρες από όλο τον κόσμο για το 2013-2014, έναντι της 91^{ης} θέσης ανάμεσα σε 148 χώρες από όλο τον κόσμο για το 2014-2015, καταλαμβάνοντας και στις δύο περιπτώσεις την τελευταία θέση των κρατών-μελών της ΕΕ, παρουσιάζοντας όμως μία βελτίωση της τάξης των δέκα θέσεων ανταγωνιστικότητας.

Στον ακόλουθο Πίνακα [4.2] παρατίθενται στοιχεία από τους επί μέρους τρεις άξονες και τους δώδεκα πυλώνες που τους αποτελούν, για το 2013-2014 και το 2014-2015. Ακόμη, στα Διαγράμματα [4.4] φαίνεται η επίδοση της Ελλάδας στους δώδεκα

⁴⁰ «The Global Competitiveness Report 2013–2014», *Annual Competitiveness Reports*, World Economic Forum, Geneva, 2014, URL< http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2013-14.pdf > και «The Global Competitiveness Report 2014–2015», *Annual Competitiveness Reports*, World Economic Forum, Geneva, 2015, URL< http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf >.

πυλώνες ανταγωνιστικότητας, σύμφωνα με το WEF, σε σύγκριση με το μέσο όρο των κρατών των καινοτομικά κινούμενων οικονομιών, για το 2013-2014 και για το 2014-2015.⁴¹

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ετήσιας έκθεσης του WEF, όπως φαίνονται στον Πίνακα [4.2], η χαμηλή ελληνική ανταγωνιστικότητα, για τα έτη 2014-2015 και 2014-2014 οφείλεται στις πολύ κακές θέσεις που καταλαμβάνει η χώρα στους πυλώνες των θεσμών (85^η και 103^η αντίστοιχα), του μακροοικονομικού περιβάλλοντος (135^η θέση και 147^η θέση αντίστοιχα), της αποτελεσματικότητας της αγοράς αγαθών (85^η και 108^η αντίστοιχα), της αποτελεσματικότητας της αγοράς εργασίας (118^η και 127^η αντίστοιχα), της ανάπτυξης χρηματοοικονομικών αγορών (130^η και 138^η αντίστοιχα), του επιπέδου επιχειρήσεων (74^η και 83^η αντίστοιχα) και της καινοτομίας (79^η και 87^η αντίστοιχα).

Πίνακας 4.2. Θέση και βαθμολογία της Ελλάδας στους τρεις άξονες και τους δώδεκα πυλώνες της ανταγωνιστικότητας κατά το 2014-2015 και το 2013-2014.
Πηγή: WEF.

Άξονας και πυλώνας	2014–2015		2013–2014	
	Θέση	Βαθμολογία	Θέση	Βαθμολογία
GCI	81	4.0	91	3.9
Βασικές Απαιτήσεις (20.0%)	76	4.5	88	4.3
Θεσμοί	85	3.6	103	3.5
Υποδομές	36	4.9	38	4.8
Μακροοικονομικό περιβάλλον	135	3.3	147	2,8
Υγεία και βασική εκπαίδευση	41	6.1	35	6.1
Ενισχυτές Αποδοτικότητας (50.0%)	65	4.1	67	4.1
Ανώτερη εκπαίδευση και πρακτική	44	4.8	41	4.8
Αποτελεσματικότητα αγοράς αγαθών	85	4.2	108	3.9
Αποτελεσματικότητα αγοράς εργασίας	118	3.7	127	3.8
Ανάπτυξη χρηματοοικονομικών αγορών	130	3.0	138	2.9
Τεχνολογική ετοιμότητα	39	4.8	39	4.6
Μέγεθος αγοράς	49	4.3	47	4.4
Παράγοντες Καινοτομίας (30.0%)	74	3.5	81	3.5
Επίπεδο επιχειρήσεων	74	3.9	83	3.8
Καινοτομία	79	3.2	87	3.1

⁴¹ «The Global Competitiveness Report 2013–2014», ό.π. και «The Global Competitiveness Report 2014–2015», ό.π.. Τα 35 κράτη των κινούμενων καινοτομικά οικονομιών, κατά το WEF είναι: Αυστραλία, Αυστρία, Μπαχρέιν, Βέλγιο, Καναδάς, Κύπρος, Τσεχία, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Χονγκ Κονγκ, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ισραήλ, Ιταλία, Ιαπωνία, Νότια Κορέα, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ολλανδία, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Πουέρτο Ρίκο, Σιγκαπούρη, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Ταϊβάν, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Βρετανία, ΗΠΑ.

Ωστόσο, υπήρξαν και βελτιώσεις, οι οποίες συνέβαλαν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας, όπως φαίνεται από την άνοδο των θέσεων ανταγωνιστικότητας σε όλους τους πυλώνες, με εξαίρεση τις μικρές επιδεινώσεις στις θέσεις της υγείας και βασικής εκπαίδευσης, της ανώτερης εκπαίδευσης και πρακτικής, καθώς και του μεγέθους της αγοράς,

Συγκρίνοντας τις αποδόσεις αυτές με τις αντίστοιχες του μέσου όρου των κινούμενων καινοτομικά χωρών, όπως φαίνονται στα Διαγράμματα [4.4], διαπιστώνουμε ότι σε όλους τους πυλώνες η Ελλάδα βρίσκεται αρκετά κάτω από το μέσο όρο, με εξαίρεση αυτών της υγείας και βασικής εκπαίδευσης και του μεγέθους των αγορών.

4.3. Η βελτίωση των δύο τελευταίων χρόνων

Ωστόσο, έχει ιδιαίτερη σημασία να διερευνηθούν οι επί μέρους λόγοι βελτίωσης των θέσεων ανταγωνιστικότητας για το σύνολο των πυλώνων μέτρησης της ανταγωνιστικότητας, με δεδομένο ότι μετά από λήψη σημαντικών μέτρων φαίνεται πως η χώρα κατά τα δύο τελευταία χρόνια κατάφερε να ανέλθει από την 91^η στην παγκόσμια κατάταξη, στην 81^η θέση.

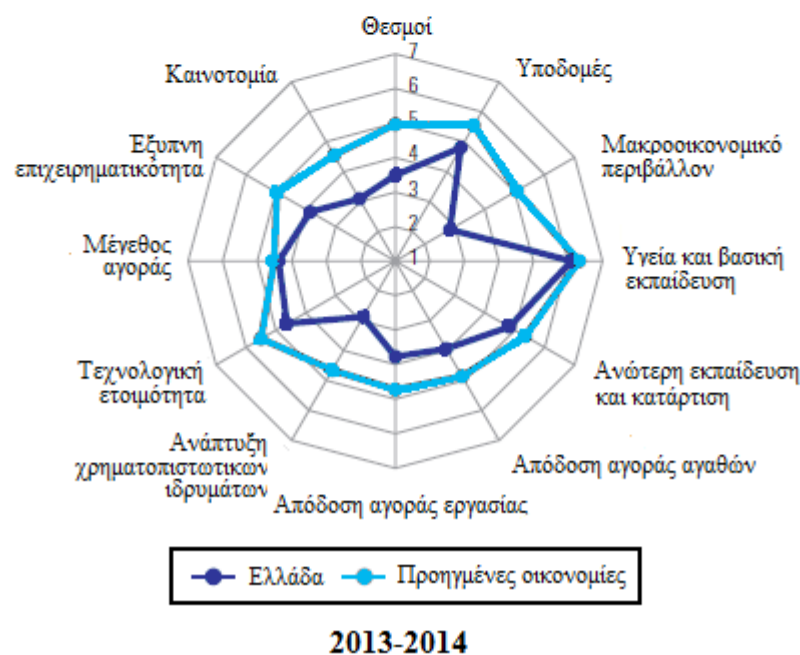
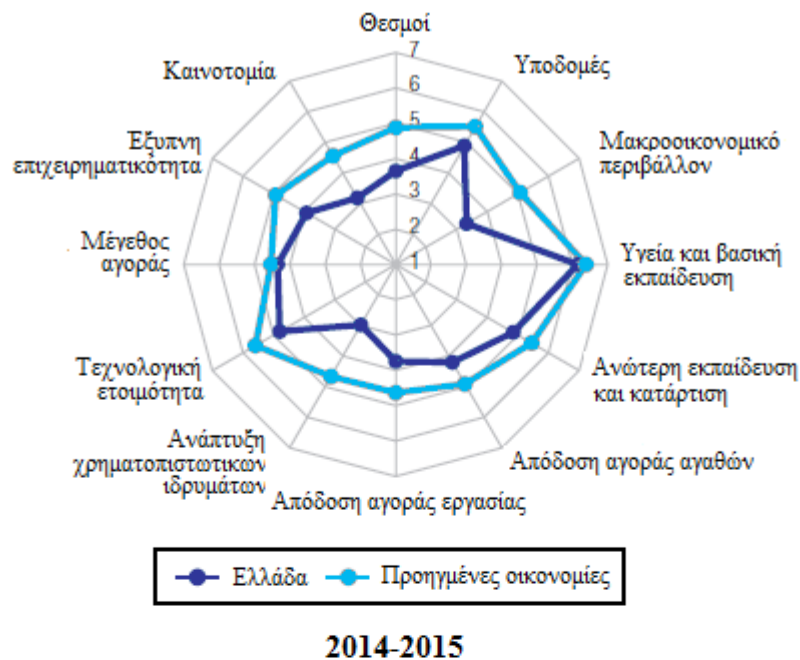
Στις τελευταίες ετήσιες εκθέσεις του WEF,⁴² καταγράφονται οι επιδόσεις των χωρών σε συγκεκριμένους λόγους παρεμπόδισης της ανταγωνιστικότητας, όπως καταγράφονται στα Διαγράμματα [4.5] για το 2014-2015 και 2013-2014. Έτσι, η Ελλάδα, τόσο για το 2014-2015, όσο και για το 2013-2014, έχει στην πρώτη θέσεις την έλλειψη πρόσβασης σε χρηματοδοτήσεις, με ίδιο ποσοστό 22,4%, στη δεύτερη θέση τη μη αποδοτική κρατική γραφειοκρατία, με ποσοστά 19,8% και 21,2% αντίστοιχα, στην τρίτη θέση τη φορολογική νομοθεσία με ποσοστά 16,4% και 14,2% αντίστοιχα, στην τέταρτη θέση την πολιτική αστάθεια με ποσοστά 14,2% και 12,0% αντίστοιχα, στην πέμπτη θέση το φορολογικό σύστημα με ποσοστά 9,4% και 9,8% αντίστοιχα, στην έκτη θέση τη διαφθορά με ποσοστά 4,3% και 6,9% αντίστοιχα, στην έβδομη θέση την ανελαστική εργατική νομοθεσία με ποσοστά 4,1% και 5,2%, ενώ ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά διάφοροι άλλοι λόγοι.

---

⁴² «The Global Competitiveness Report 2013–2014», ό.π. και «The Global Competitiveness Report 2014–2015», ό.π..

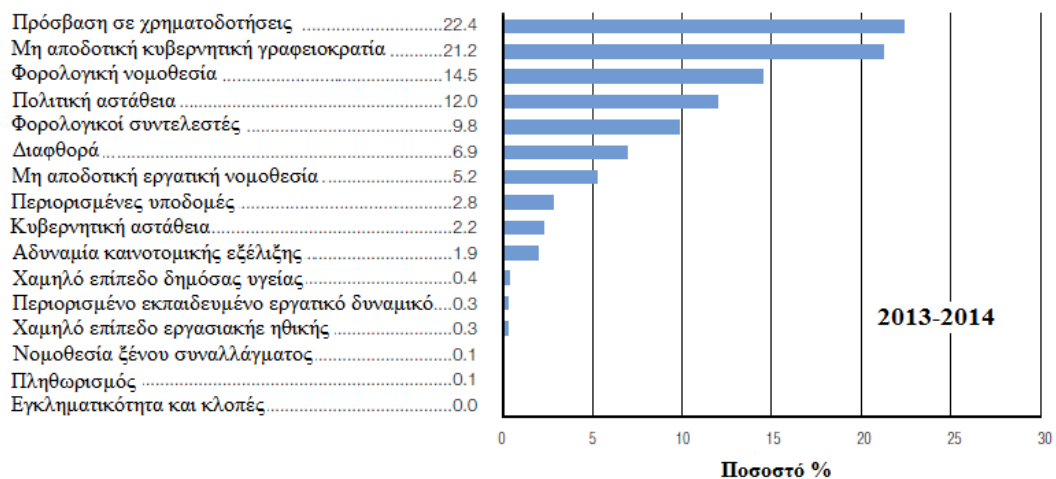
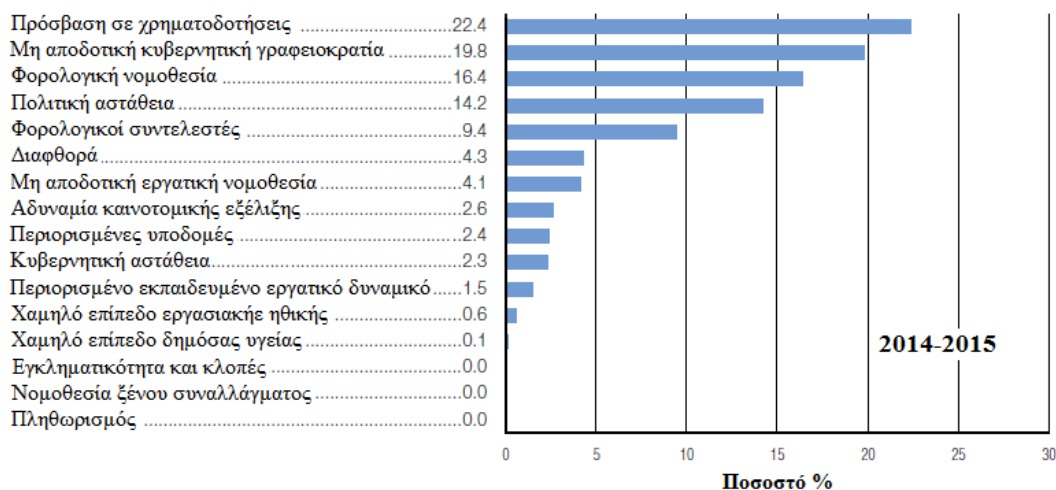

Ωστόσο, είναι προφανές ότι υπήρξαν κάποιες βελτιώσεις σε ορισμένους παράγοντες περιορισμού της ανταγωνιστικότητας, με βασικότερους τον περιορισμό της κρατικής γραφειοκρατίας, τον περιορισμό της διαφθοράς και τον περιορισμό της ανελαστικότητας της εργατικής νομοθεσίας κ.ά..

Διάγραμμα 4.4. Η επίδοσης της Ελλάδας ως προς τους άξονες της ανταγωνιστικότητας. Πηγή: WEF.

Διάγραμμα 4.5. Λόγοι παρεμπόδισης της ανταγωνιστικότητας/επιχειρηματικότητας.
 Πηγή: WEF.

4.4. Δυνατότητες βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας

Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας ενδείκνυται ως λύση για την έξοδο από την οικονομική κρίση καθώς, ειδικά για την Ελλάδα, όπου η ανταγωνιστικότητα είναι πολύ χαμηλή και η αύξηση της θα φέρει σπουδαία πλεονεκτήματα στην ελληνική οικονομία.

Στον τομέα των **επενδύσεων** θα πρέπει να στηριχθούν οι ιδιωτικές επενδύσεις καθώς και οι συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και να προωθηθούν:

- Επενδύσεις σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης με ιδιαίτερη προσοχή στην τριτοβάθμια
- Επενδύσεις στην προηγμένη τεχνολογία και προώθησή της στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα

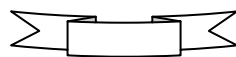
- Επενδύσεις σε Ερευνά & Ανάπτυξη, για προώθηση καινοτομίας σε προϊόντα και παραγωγικές διαδικασίες
  - Επενδύσεις στον τουρισμό και τη ναυτιλία, όπου υπάρχουν μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης
  - Επενδύσεις σε υποδομές (δρόμους, σιδηροδρόμους, λιμένες, αεροδρόμια) με σκοπό τη βελτίωση των μεταφορών και των εμπορικών δρόμων
- Θα απαιτηθούν **κίνητρα** τα οποία θα μπορέσει να προωθήσει το κράτος λαμβάνοντας συγκεκριμένα μέτρα:
- Μείωση γραφειοκρατίας και γραφειοκρατικού κόστους για τις επιχειρήσεις και προώθηση ουσιαστικών συστημάτων fast track
  - Δημιουργία κλίματος ασφάλειας και σταθερότητας με σκοπό την προσέλκυση επενδύσεων
  - Τακτικός έλεγχος του Δημόσιου τομέα από ανεξάρτητες αρχές και πάταξη της διαφθοράς
  - Προώθηση της λειτουργίας κτηματολογίου για τη διευκόλυνση των επενδύσεων
  - Εξορθολογισμός του φορολογικού συστήματος με κίνητρα προς επιχειρήσεις με εξωστρεφή προσανατολισμό
  - Ενίσχυση ρευστότητας προς επιχειρήσεις με μείωση και απλοποίηση των διαδικασιών για την χορήγηση επιδοτήσεων, δάνειων κ.λπ.
  - Απελευθέρωση όλων των κλειστών επαγγελμάτων και γενικά των αγορών εργασίας, αγαθών και υπηρεσιών.

Βιβλιογραφία 4^ο Κεφαλαίου

IMD World Competitiveness Yearbook 2014, IMD World Competitiveness Centre, 2014.

«The Global Competitiveness Report 2013–2014», *Annual Competitiveness Reports*, World Economic Forum, Geneva, 2014

«The Global Competitiveness Report 2014–2015», *Annual Competitiveness Reports*, World Economic Forum, Geneva, 2015

5. Η Σχέση της Ανταγωνιστικότητας με το κατά κεφαλή ΑΕΠ

Σχέση Ανταγωνιστικότητας με κατά κεφαλή ΑΕΠ και ρυθμό μεταβολής του

5.1. Η Οικονομική Μεγέθυνση

Η **Οικονομική Μεγέθυνση** (*Economic Growth*) αποτελεί ποσοτικό δείκτη, που αναφέρεται στην αύξηση του παραγόμενου προϊόντος η οποία προκαλείται από την αύξηση της ποσότητας των εισροών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή και της αποδοτικότερης εκμετάλλευσής τους, ενώ ως στοιχεία της οικονομικής ανάπτυξης αποτελούν όχι μόνο η αύξηση του προϊόντος αλλά και οι τεχνολογικές και θεσμικές μεταβολές στη διάρθρωσή, στον τρόπο παραγωγής και στη διανομή αυτού του προϊόντος. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό η οικονομική μεγέθυνση προσδιορίζεται κυρίως από το εισόδημα της οικονομίας, με συστατικά στοιχεία προσφοράς την ποιότητα και ποσότητα των ανθρώπινων και φυσικών πόρων, τα αποθέματα κεφαλαιακών αγαθών και την ανάπτυξη τεχνολογίας. Με αυτά τα δεδομένα, **το ενδιαφέρον από την άποψη της οικονομικής μεγέθυνσης εστιάζεται στο ΑΕΠ.**

Η **οικονομική μεγέθυνση** μπορεί να συσχετιστεί με τη **συνάρτηση παραγωγής** ως εξής:⁴³

$$Y = A F(K, L)$$

Εξίσωση 1

Όπου:

Y = Παραγόμενο προϊόν οικονομίας

A = Συντελεστής επιπέδου τεχνολογίας

F = Συνάρτηση παραγωγής με μεταβλητές K, E

K = Ποσότητα χρησιμοποιούμενου κεφαλαίου

L = Ποσότητα χρησιμοποιούμενης εργασίας

⁴³ Solow, R.M., «Technical Change and the Aggregate Production Function», *Review of Economics and Statistics* 39: 312-320, 1957.

Ωστόσο, το μέγεθος αυτό ενδιαφέρει όχι μόνο ως απόλυτη τιμή, δηλαδή ως επίπεδο οικονομικής μεγέθυνσης, αλλά και στη διαχρονική εξέλιξή του, η οποία δίνεται από το **ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης**, δηλαδή από την ποσοστιαία μεταβολή του σε κάθε περίοδο. Εάν (Y_t) είναι το πραγματικό ΑΕΠ της οικονομίας τη χρονική περίοδο (t), τότε ο ετήσιος ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης μεταξύ των χρονικών περιόδων (ετών) (t) και ($t + 1$) δίνεται από τον τύπο:

$$g_Y = \frac{Y_{t+1} - Y_t}{Y_t} = \frac{Y_{t+1}}{Y_t} - 1$$

Εξίσωση 2

Όπου:

g_Y = Ο ρυθμός μεταβολής παραγόμενου προϊόντος, (ποσοστό οικονομικής μεγέθυνσης)

Y_{t+1} = Το πραγματικό ΑΕΠ της οικονομίας την περίοδο ($t + 1$)

Ο ρυθμός μεγέθυνσης του εισοδήματος δείχνει κατά πόσο η οικονομία της χώρας γίνεται πλουσιότερη ή φτωχότερη σε σχέση με άλλες οικονομίες. Με τον τρόπο αυτό, η μεταβολή του εισοδήματος αποτελεί σημαντικό μέτρο προσδιορισμού της οικονομικής μεγέθυνσης. Ωστόσο, μια οικονομία μπορεί να έχει μεγάλο εισόδημα λόγω του απόλυτου μεγέθους της, χωρίς αυτό να σημαίνει απαραίτητα ότι οι κάτοικοί της έχουν υψηλό εισόδημα στη διάθεσή τους. Για το λόγο αυτό υπολογίζεται το μέσο **κατά κεφαλήν εισόδημα** της οικονομίας (y_t), το οποίο ισούται με το λόγο του ΑΕΠ προς τον πληθυσμό (N_t), που δίνει το εισόδημα που είναι διαθέσιμο σε κάθε άτομο του πληθυσμού *κατά μέσο όρο*, ώστε ληφθεί υπόψη ο δημογραφικός παράγοντας

$$y_t = \frac{Y_t}{N_t}$$

Εξίσωση 3

Οπότε, ο **ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ** (g_y) δίνεται από τη σχέση:

$$g_y = \frac{Y_{t+1} - Y_t}{Y_t} = \frac{Y_{t+1}}{Y_t} - 1$$

Εξίσωση 4

Όπου:

y_{t+1} = Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά τη χρονική περίοδο ($t + 1$)

Ωστόσο, εκτός από το κατά κεφαλήν εισόδημα μίας οικονομίας μίας χώρας ($\mathbf{i}$), έχει ενδιαφέρον επίσης και κατά πόσο με αυτό το κατά κεφαλή εισόδημα ($\mathbf{y}_i$) συγκλίνει σε κάποιο επίπεδο, που καθορίζεται είτε με κάποια κριτήρια εσωτερικής οικονομικής πολιτικής, είτε με βάση κάποιο δεδομένο επίπεδο που τίθεται έξω από τη συγκεκριμένη οικονομία. Η βασική προϋπόθεση για την ύπαρξη σύγκλισης, είναι να συνδέονται αρνητικά ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης ($\mathbf{g}_{yi}$) του κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας ($\mathbf{i}$) και το κατά κεφαλή εισόδημα ($\mathbf{y}_i$). Η σχέση αυτή ως συνάρτηση έχει τη μορφή:

$$\mathbf{g}_{yi} = f(\log \mathbf{y}_i)$$

Εξίσωση 5

Για σταθερό ρυθμό μεγέθυνσης ($\mathbf{g}_{yi\tau_1\tau_2}$) η Εξίσωση [5] γράφεται:

$$\mathbf{y}_{i\tau_2} = \mathbf{y}_{i\tau_1} e^{\mathbf{g}_{yi\tau_1\tau_2} \cdot \Delta t}$$

Εξίσωση 6

Όπου:

$\mathbf{g}_{yi\tau_1\tau_2}$ = Ο μέσος ρυθμός μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας ($\mathbf{i}$), κατά την περίοδο (Δt) από την χρονική στιγμή (τ_1) έως την περιόδo-έτος (τ_2),

$\mathbf{y}_{i\tau_1}$ = Το αρχικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, της χώρας ($\mathbf{i}$) κατά τη χρονική στιγμή (τ_1)

$\mathbf{y}_{i\tau_2}$ = Το τελικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, της χώρας ($\mathbf{i}$) κατά τη χρονική στιγμή (τ_2)

Και σε λογαριθμική μορφή:

$$\mathbf{g}_{yi\tau_1\tau_2} = (\ln \mathbf{y}_{i\tau_2} - \ln \mathbf{y}_{i\tau_1}) / \Delta t$$

Εξίσωση 7

Για ($\tau_1 = t$) και ($\tau_2 = t + 1$), δηλαδή για χρονική περίοδο ενός έτους, τότε $\Delta t = 1$ και η Εξίσωση [7] γράφεται ως διαφορά λογαρίθμων για τον υπολογισμό του ετήσιου ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ:

$$\mathbf{g}_{yit(t+1)} = \ln \mathbf{y}_{i(t+1)} - \ln \mathbf{y}_{it}$$

Εξίσωση 8

Ωστόσο, μία εμπειρική μορφή της Εξίσωσης [5], που χρησιμοποιήθηκε από τον R. Barro,⁴⁴ ώστε να συμπεριληφθούν και άλλοι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες, όπως σχολική εκπαίδευση, συστήματα υγείας κ.λπ.,⁴⁵ ανάμεσα στους οποίους θα μπορούσε να είναι και η ανταγωνιστικότητα, είναι η ακόλουθη:

$$g_{y_{i\tau_1\tau_2}} = a \ln y_{i\tau_1} + c X + d$$

Εξίσωση 9

Όπου:

$g_{y_{i\tau_1\tau_2}}$ = Ο μέσος ρυθμός μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας (i), κατά την περίοδο (Δt) από την χρονική στιγμή (τ_1) έως την περιόδo-έτος (τ_2),

$y_{i\tau_1}$ = Το αρχικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, της χώρας (i) κατά τη χρονική στιγμή (τ_1)

X = Ομάδα μεταβλητών ελέγχου κοινωνικοοικονομικής επίδρασης

a, c, d = Σταθερές ($a < 0$ για περιπτώσεις οικονομικής σύγκλισης)

Ο ρυθμός μεγέθυνσης του *κατά κεφαλήν ΑΕΠ* αποτελεί, σύμφωνα με τα καθιερωμένα πρότυπα, τον καλύτερο δείκτη οικονομικής μεγέθυνσης μιας οικονομίας.

5.2. Ανταγωνιστικότητα και κατά κεφαλή ΑΕΠ

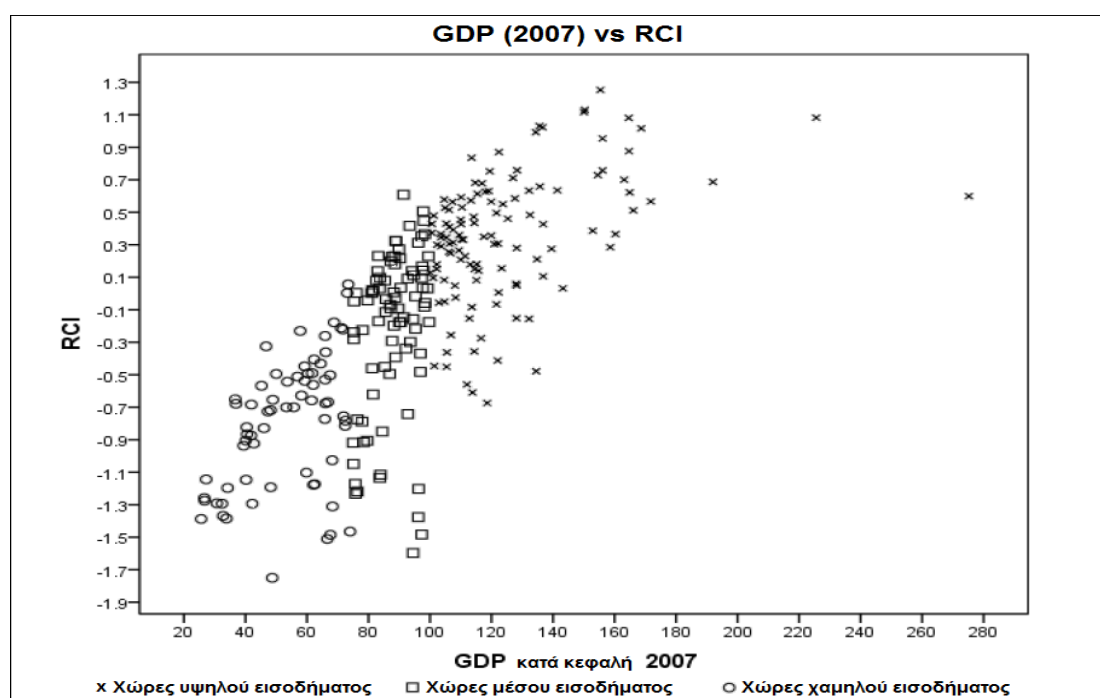
Όπως προαναφέρθηκε, οι κατάλληλες κρατικές και επιχειρηματικές στρατηγικές και πρακτικές που ευνοούν την ανταγωνιστικότητα, οδηγούν σε επιτυχημένη οικονομική ανάπτυξη, σημαντικό στοιχείο της οποίας είναι η οικονομική μεγέθυνση, που εκφράζεται ως βελτίωση του ΑΕΠ της χώρας, καθώς και ως αύξηση του κατά κεφαλή ΑΕΠ. Έτσι, είναι ευνόητο ότι οι συνθήκες ανταγωνιστικότητας του επιχειρηματικού και κρατικού περιβάλλοντος διαφέρουν για χώρες που βρίσκονται σε διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης και επομένως οι προσπάθειες και οι επιλογές μεταρρύθμισης πρέπει να συνδέονται στενά με τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των χωρών και των επιχειρήσεών τους.

⁴⁴ Barro, R., «Economic Growth in a Cross Section of Countries», *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 106, No. 2: 407-443, May, 1991, URL < <http://www.econ.ucdavis.edu/faculty/gclark/210a/readings/Barro-QJE.pdf> >.

⁴⁵ Barro, R., - Sala-i-Martin, X., *Economic Growth*, MIT Press, Cambridge, ²2004.

Ωστόσο, μία επιτυχημένη οικονομική ανάπτυξη απαιτεί ταυτόχρονη πρόοδο σε διαφορετικούς τομείς που απαρτίζουν τις προϋποθέσεις ανταγωνιστικότητας και συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με τη βελτίωση της επιχειρηματικότητας, της παραγωγικότητας και της καινοτομίας, του επιπέδου εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και της λειτουργίας θεσμών, της βελτίωσης του επιπέδου υγείας και της βελτίωσης των υφιστάμενων υποδομών.

Προσπάθειες συσχετισμού των δεικτών ανταγωνιστικότητας με το κατά κεφαλή ΑΕΠ έδειξαν την έντονα υπαρκτή σχέση μεταξύ ΑΕΠ και δεικτών ανταγωνιστικότητας, όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα διασποράς [5.1].⁴⁶ Στο διάγραμμα αυτό, πέραν του διαφαινόμενου έντονου συσχετισμού του δείκτη περιφερειακής ανταγωνιστικότητας RCI με το κατά κεφαλή ΑΕΠ, διακρίνεται και η ομαδοποίηση των περιφερειών της ΕΕ με διαφορετικά επίπεδα εισοδήματος.

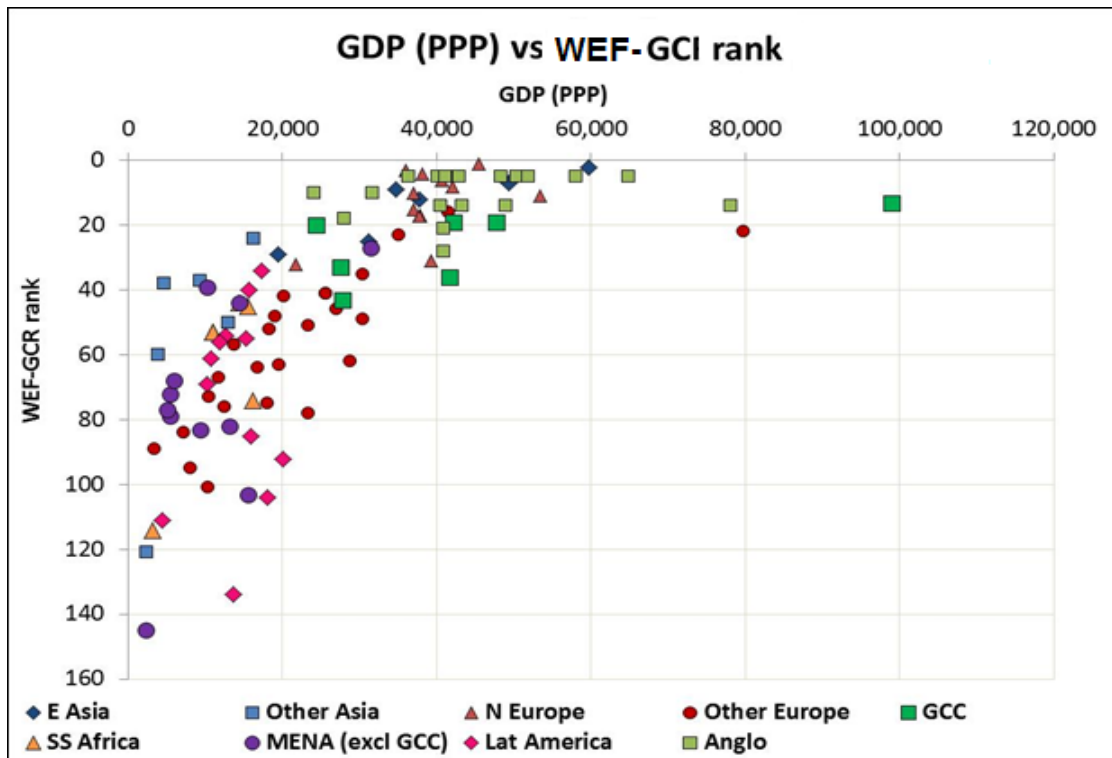

Διάγραμμα 5.1. Σχέση του δείκτη ανταγωνιστικότητας RCI και του κατά κεφαλή ΑΕΠ έτους βάσης 2007. Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013).

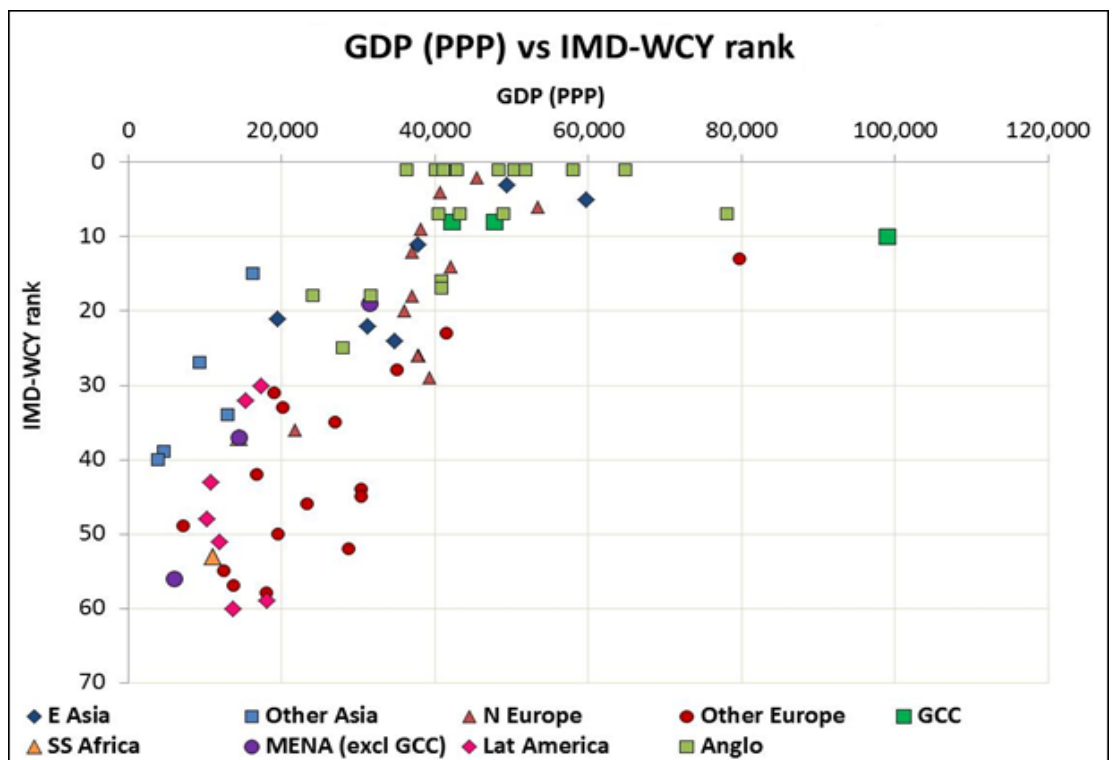
Ανάλογες προσπάθειες συσχετισμού του κατά κεφαλή ΑΕΠ με τη θέση των κρατών στους πίνακες ανταγωνιστικότητας παρουσιάζονται στα Διαγράμματα διασποράς [5.2] και [5.3].⁴⁷

⁴⁶ Dijkstra, Annoni, Kozovska, ό.π., σ. 24.

⁴⁷ «Competitiveness», *IMD Ranking*, URL < <http://www.kailchan.ca/policy/competitiveness/> >.

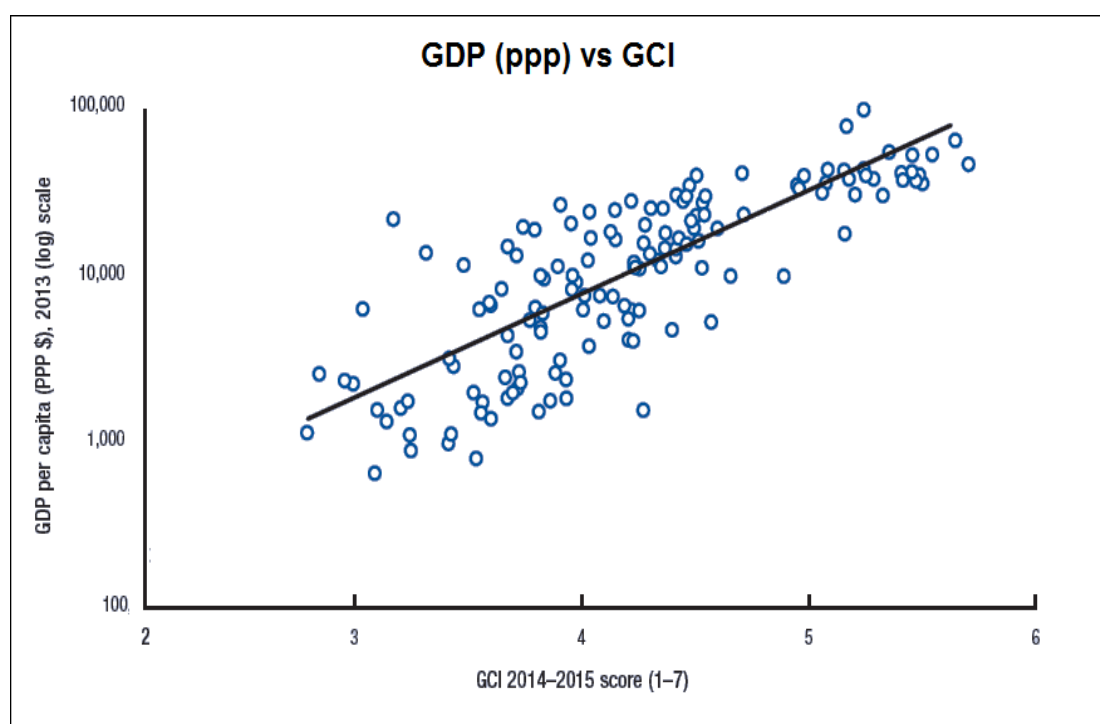
Διάγραμμα 5.2. Συσχετισμός θέσης κρατών στους πίνακες ανταγωνιστικότητας GCI, με το κατά κεφαλή ΑΕΠ. Πηγή: IMD.

Διάγραμμα 5.3. Συσχετισμός θέσης κρατών στους πίνακες ανταγωνιστικότητας IMD, με το κατά κεφαλή ΑΕΠ. Πηγή: IMD.

Επιπρόσθετα, το WEF χρησιμοποίησε τους δείκτες GCI κατά τα τελευταία δέκα χρόνια, με σκοπό το συσχετισμό τους με το κατά κεφαλή ΑΕΠ. Οι Hales και Jones έδειξαν ότι ένα μεγάλο ποσοστό της μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ οφείλεται σε ανάλογη μεταβολή της παραγωγικότητας και κατ' επέκταση της ανταγωνιστικότητας, γεγονός που παρέχει την ευχέρεια να χρησιμοποιείται το ύψος του κατά κεφαλή ΑΕΠ ως δείκτης της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας μίας χώρας σε κάποιο βαθμό.⁴⁸ Στο Διάγραμμα διασποράς [5.4], παρέχεται ο γραμμικός συσχετισμός της λογαριθμικής τιμής του ΑΕΠ με το δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI.⁴⁹

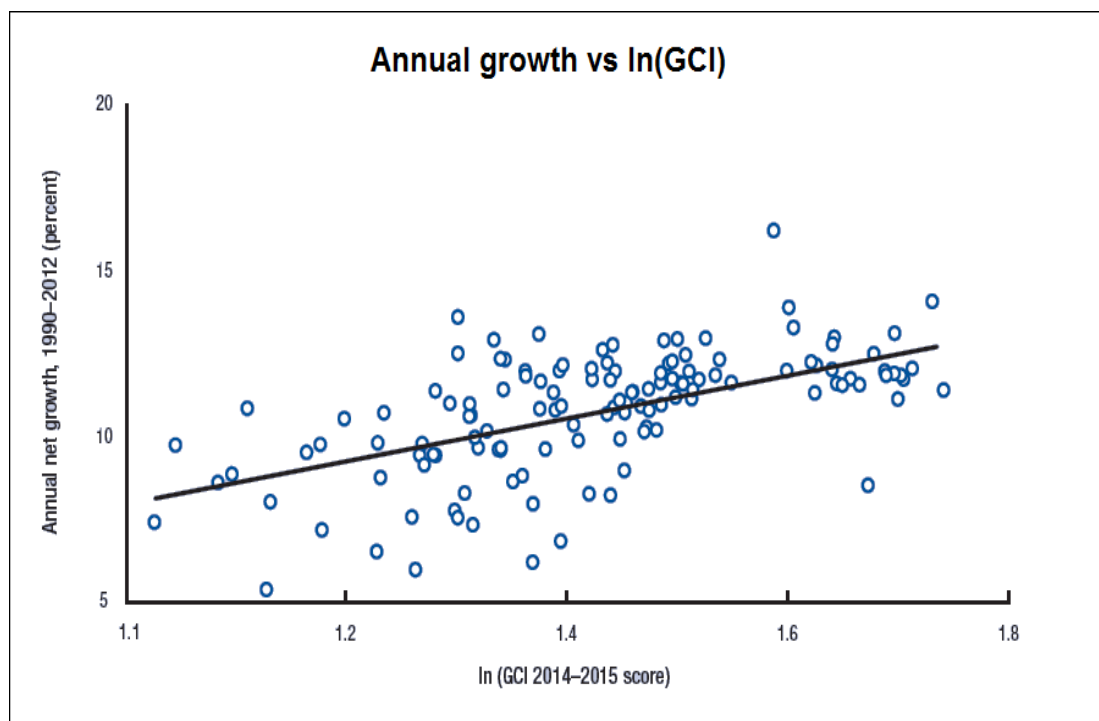
Διάγραμμα 5.4. Γραμμικός συσχετισμός της λογαριθμικής τιμής του ΑΕΠ με το δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI. Πηγή: WEF.

Επίσης, διερευνάται από το WEF ο συσχετισμός της ανταγωνιστικότητας με το ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ, με δεδομένο ότι οι περισσότερες οικονομικές θεωρίες οικονομικής ανάπτυξης συνδέουν το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης με το επίπεδο παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας. Ωστόσο επισημαίνεται ότι, εφόσον όλοι οι άλλοι παράγοντες είναι ίδιοι (ανάμεσα στους

⁴⁸ Hall, R., - Jones, C., «Why Do Some Countries Produce So Much More Output Per Worker than Others?», *The Quarterly Journal of Economics* 114 (1), 1996, σ.σ. 83 – 116.

⁴⁹ Schwab (2014), ό.π., σ. 46.

οποίους και η ανταγωνιστικότητα), διαπιστώνεται μία φυσιολογική τάση οι χώρες χαμηλού εισοδήματος να αναπτύσσονται γρηγορότερα, παρουσιάζοντας το φαινόμενο της *σύγκλισης υπό όρους*.⁵⁰ Στο Διάγραμμα διασποράς [5.5] παρατίθεται ο γραμμικός συσχετισμός της ποσοστιαίας μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ μεταξύ των ετών 1990 – 2012, με το λογάριθμο του δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI του 2014-2015 ως βάση.⁵¹

Διάγραμμα 5.5.. Ποσοστιαία μεταβολή του κατά κεφαλή ΑΕΠ μεταξύ των ετών 1990 – 2012, με το λογάριθμο του δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI του 2014-2015 ως βάση.
Πηγή: WEF.

Χρησιμοποιώντας την εμπειρική Εξίσωση [9] του Barro,⁵² με την προσθήκη το κατάλληλου παράγοντα για την ανταγωνιστικότητα, προκύπτει:

$$g_{y_{i\tau_1\tau_2}} = a \ln y_{i\tau_1} + b \ln (\text{Comp}_{i\tau}) + d$$

Εξίσωση 10

⁵⁰ Ο βασικός λόγος, σύμφωνα με το WEF, της καθυστερημένης ανάπτυξης των χωρών χαμηλού εισοδήματος, είναι ακριβώς ότι οι υπόλοιποι παράγοντες δεν είναι ίδιοι, ενώ βασικό στοιχείο διαφοροποίησής τους από τις αναπτυγμένες χώρες είναι το επίπεδο παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας, όπως αυτά ορίζονται από το WEF (βλ. Schwab (2014), ό.π., σ. 48).

⁵¹ Schwab (2014), ό.π., σ. 47.

⁵² Barro, ό.π.(βλ. και Barro, - Sala-i-Martin, ό.π.

Όπου:

$g_{y|t_1 t_2}$ = Ο μέσος ρυθμός μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας (**i**), κατά την περίοδο (Δt) από την χρονική στιγμή (τ_1) έως την περιόδo-έτος (τ_2),

$y_{i\tau_1}$ = Το αρχικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, της χώρας (**i**) κατά τη χρονική στιγμή (τ_1)

Comp _{$i\tau$} = Ο δείκτης ανταγωνιστικότητας της χώρας (**i**) σε χρόνο βάσης (τ)

X = Ομάδα μεταβλητών ελέγχου κοινωνικοοικονομικής επίδρασης

a, b, d = Σταθερές ($a < 0$ για περιπτώσεις οικονομικής σύγκλισης, $b > 0$)

Μέσω αυτής της σχέσης, το WEF, κάνοντας χρήση και των στοιχείων της WB για τα έτη $\tau_1 = 1990$, $\tau_2 = 2012$, υπολόγισε τη σταθερά **b** = **0.067** και τη σταθερά **a** = **-0.010** σε χρόνο βάσης $\tau = 2014-2015$. Συμπερασματικά, είναι εφικτή μία εκτίμηση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης (ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ) με βάση τα υπαρκτά στοιχεία της ανταγωνιστικότητας των χωρών (βλ. Διάγραμμα διασποράς [5.5]), εντός ανεκτών ορίων στατιστικής αποδοχής.⁵³

Ωστόσο, σε γενικές γραμμές, διαπιστώνεται από τα διαγράμματα διασποράς του κατά κεφαλή εισοδήματος των χωρών και του δείκτη ανταγωνιστικότητάς τους (βλ. Διαγράμματα διασποράς [Π1], [Π3] και [Π5] του Παραρτήματος) ότι υφίσταται μία εκθετική σχέση μεταξύ του κατά κεφαλή ΑΕΠ (**y**) και του δείκτη ανταγωνιστικότητας (**Comp**), που εκφράζεται ως:

$$y = N (\text{Comp})^\mu$$

Εξίσωση 11

Ή

$$\ln(y) = N + \mu \ln(\text{Comp})$$

Εξίσωση 12

Όπου:

N= Σταθερά (συντελεστής, $N > 0$)

μ = Σταθερά (εκθέτης, $\mu > 0$)

Επίσης, από τα διαγράμματα διασποράς του ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή εισοδήματος των χωρών και της μεταβολής του δείκτη ανταγωνιστικότητάς

---

⁵³ Schwab (2014), ό.π., σ. 47.

τους (βλ. Διαγράμματα διασποράς [Π2], [Π4] και [Π6] του Παραρτήματος), παρατηρείται ότι υφίσταται μία γραμμική σχέση μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ (g) και της μεταβολής του δείκτη ανταγωνιστικότητας [$\Delta(\text{Comp})$], που εκφράζεται ως:

$$g = m\Delta(\text{Comp}) + u$$

Εξίσωση 13

Όπου:

m = Σταθερά (συντελεστής, $m > 0$)

u = Σταθερά

5.3. Ανταγωνιστικότητα και κατηγορίες εισοδήματος χωρών

Σε γενικές γραμμές, για τις **χώρες χαμηλού εισοδήματος** που βρίσκονται στο στάδιο ανάπτυξης διαπιστώνεται εκτεταμένη χρήση φθηνής εργασίας και φυσικών πόρων. Το επιχειρηματικό περιβάλλον, η τεχνολογία και η καινοτομία έχουν χαμηλές επιδόσεις, ενώ οι προτεραιότητες για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος ξεκινούν με την αναβάθμιση της ποιότητας των υποδομών, συμπεριλαμβανομένης της ηλεκτρικής ενέργειας, των τηλεπικοινωνιών και των δικτύων μεταφοράς. Ακόμη, καταβάλλεται προσπάθεια δημιουργίας κατάλληλου κανονιστικού πλαισίου και μείωσης των φραγμών στο επίπεδο της ανταγωνιστικότητας

Στις **χώρες μεσαίου εισοδήματος**, καταβάλλεται προσπάθεια καθοδήγησης των επενδύσεων, βελτίωσης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, ενώ οι επιχειρηματικές προτεραιότητες περιλαμβάνουν τη δημιουργία εμπορικών σημάτων τις δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη σε κάποιο βαθμό, τη συνεργασία με ερευνητικά ιδρύματα, αλλά κυρίως τη στήριξη σε ξένη τεχνολογία. Ακόμη, αναβαθμίζεται η ποιότητα των χρηματοπιστωτικών αγορών και βελτιώνεται η ποιότητα της παραγωγής. Ωστόσο, τα χαρακτηριστικά καινοτομίας και τεχνολογίας δεν έχουν ακόμη φθάσει στα επιθυμητά επίπεδα.

Στις **χώρες υψηλού εισοδήματος**, απαιτείται η καθοδήγηση της καινοτομίας, ενώ οι επιχειρήσεις αναπτύσσουν την ικανότητα να καινοτομούν στο μέτωπο της παγκόσμιας τεχνολογίας, να δημιουργούν νέα πρότυπα προϊόντων και να πωλούν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους σε όλο τον κόσμο. Η υλοποίηση μιας σειράς

οργανωτικών αλλαγών, όπως, η παροχή κινήτρων για βελτίωση της παραγωγής, η βελτίωση της ποιότητας των ερευνητικών ιδρυμάτων, η αυξημένη συνεργασία επιχειρήσεων με τα ερευνητικά ιδρύματα, η διαθεσιμότητα κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου, αποτελούν ορισμένα από τα χαρακτηριστικά αυτής της κατηγορίας χωρών.

Βιβλιογραφία 5^ο Κεφαλαίου

Barro, R., «Economic Growth in a Cross Section of Countries», *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 106, No. 2: 407-443, May, 1991

Barro, R., - Sala-i-Martin, X., *Economic Growth*, MIT Press, Cambridge, ²2004

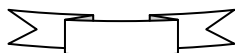
Dijkstra, L., Annoni, P., & Kozovska, K., «A New European Regional Competitiveness Index: Theory, Methods and Findings», *European Union Regional Policy Working Papers*, n. 02/2011, 2011

Hall, R., - Jones, C., «Why Do Some Countries Produce So Much More Output Per Worker than Others?», *The Quarterly Journal of Economics* 114 (1), 1996

IMD World Competitiveness Yearbook 2014, IMD World Competitiveness Centre, 2014.

Solow, R.M., «Technical Change and the Aggregate Production Function», *Review of Economics and Statistics* 39: 312-320, 1957

«World Development Indicators database», World Bank. Database updated on 1 July 2014

6. Μεθοδολογία σύνδεσης οικονομικής μεγέθυνσης και ανταγωνιστικότητας

Προσδιορισμός οικονομετρικών υποδειγμάτων

6.1. Ανταγωνιστικότητα και κατά κεφαλή ΑΕΠ

Από τα διαγράμματα διασποράς (βλ. Διαγράμματα διασποράς [Π1], [Π3] και [Π5] στο Παράρτημα) και με δεδομένη τη σχέση της ανταγωνιστικότητας με το κατά κεφαλή εισόδημα, εκφρασμένης ως:

$$y = f(\text{Comp})$$

Εξίσωση 14

θα προσπαθήσουμε, λαμβάνοντας υπόψη την εκθετική σχέση της Εξίσωσης [11], να εκτιμήσουμε το ακόλουθο μη – γραμμικό οικονομετρικό υπόδειγμα:

$$\tilde{y}_{i\tau_1\tau_2} = N (\text{Comp}_{i\tau})^\mu$$

Εξίσωση 15

Και σε λογαριθμική μορφή:

$$\ln(\tilde{y}_{i\tau_1\tau_2}) = \ln N + \mu \ln(\text{Comp}_{i\tau})$$

Εξίσωση 16

Όπου:

$\tilde{y}_{i\tau_1\tau_2}$ = Το μέσο κατά κεφαλή εισόδημα της χώρας (i) κατά το χρονικό διάστημα από (τ_1) έως (τ_2)

$\text{Comp}_{i\tau}$ = Ο δείκτης ανταγωνιστικότητας της χώρας (i) τη χρονική περίοδο-έτος (τ)

μ = Σταθερά (εκθέτης, $\mu > 0$)

N = Σταθερά (συντελεστής, $N > 0$)

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας θα χρησιμοποιήσουμε τους γνωστούς δείκτες ανταγωνιστικότητας IMD score της IMD, GCI του WEF και CCI της ΕΕ, με τις ακόλουθες μορφές για λόγους συμβατότητας και συγκρισιμότητας:

- Τους δείκτες IMD score (εύρος: [0,100]) στην υφιστάμενη εκατονταβάθμια κλίμακα ως ($\mathbf{imd}_{i\tau}$), 32 ευρωπαϊκών χωρών ($\mathbf{i}$) για το έτος **2013** για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία.
- Τους δείκτες ($\mathbf{gci}_{i\tau}$) 42 ευρωπαϊκών χωρών ($\mathbf{i}$) για το έτος (τ) **2013/2014**, για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, μετατρέποντας τους δείκτες GCI (εύρος [1,7]) σε εκατονταβάθμια κλίμακα, έτσι ώστε:

$$\mathbf{gci} = (\mathbf{GCI} - 1) \times 100 / 6$$

Εξίσωση 17

- Τους δείκτες ($\mathbf{cci}_{i\tau}$) 28 ευρωπαϊκών χωρών ($\mathbf{i}$) για το έτος (τ) **2013**, για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, μετατρέποντας τους δείκτες CCI (εύρος [-1,5, +1,5]) σε εκατονταβάθμια κλίμακα, έτσι ώστε:

$$\mathbf{cci} = (\mathbf{CCI} + 1,5) \times 100 / 3$$

Εξίσωση 18

Για τις τιμές του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ ($\mathbf{gdp}_{i\tau_1\tau_2}$) για κάθε μία χώρα ($\mathbf{i}$) από τις χώρες, χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία της WB, για τα χρονικά διαστήματα [τ_1, τ_2] 2003 – 2013 και 2010 – 2013, έτσι ώστε το οικονομετρικό υπόδειγμα να λάβει τις ακόλουθες μορφές εκθετικής συνάρτησης:

$$\mathbf{gdp}_{i\tau_1\tau_2} = \mathbf{N} (\mathbf{imd}_{i\tau})^\mu$$

Εξίσωση 19

$$\mathbf{gdp}_{i\tau_1\tau_2} = \mathbf{N} (\mathbf{gci}_{i\tau})^\mu$$

Εξίσωση 20

$$\mathbf{gdp}_{i\tau_1\tau_2} = \mathbf{N} (\mathbf{cci}_{i\tau})^\mu$$

Εξίσωση 21

Και σε λογαριθμική μορφή:

$$\ln (\mathbf{gdp}_{i\tau_1\tau_2}) = \ln \mathbf{N} + \mu \ln (\mathbf{imd}_{i\tau})$$

Εξίσωση 22

$$\ln (\mathbf{gdp}_{i\tau_1\tau_2}) = \ln \mathbf{N} + \mu \ln (\mathbf{gci}_{i\tau})$$

Εξίσωση 23

$$\ln(\text{gdp}_{i\tau_1\tau_2}) = \ln N + \mu \ln(\text{cci}_{i\tau})$$

Εξίσωση 24

Τα γραφήματα διασποράς των τιμών (**gdp, imd**), (**gdp, gci**) και (**gdp, cci**) κάθε ευρωπαϊκής χώρας (**i**) για κάθε μία χρονική περίοδο από τις **2003 – 2013** και **2010 – 2013**, θα είναι διπλού λογαριθμικού τύπου ώστε να γίνει φανερή – εφόσον υφίσταται – η γραμμική τάση των σχέσεων αυτών, σε διπλή λογαριθμική απεικόνιση, όπως φαίνεται από τις Εξισώσεις [22], [23] και [24], με κλίση ευθείας ίση με τον εκθέτη (**μ**).

6.2. Ανταγωνιστικότητα και ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ

Προκειμένου να εκτιμήσουμε την επίδραση της μεταβολής της ανταγωνιστικότητας στο ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης (βλ. τα Διαγράμματα διασποράς [Π2], [Π4] και [Π6] του Παραρτήματος), θεωρούμε ως δεδομένη τη σχέση:

$$g_y = f[\Delta(\text{Comp})]$$

Εξίσωση 25

και λαμβάνοντας υπόψη τη γραμμική σχέση της Εξίσωσης [13], θα εκτιμήσουμε το ακόλουθο γραμμικό οικονομετρικό υπόδειγμα:

$$\tilde{g}_{y\tau_1\tau_2} = m \Delta(\text{Comp}_{i\tau_1\tau_2}) + u$$

Εξίσωση 26

Όπου:

$\tilde{g}_{y\tau_1\tau_2}$ = Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας (**i**), κατά το χρονικό διάστημα από (**τ₁**) έως (**τ₂**)

$\Delta(\text{Comp}_{i\tau_1\tau_2})$ = Η μέση μεταβολή του δείκτη ανταγωνιστικότητας της χώρας (**i**) κατά το χρονικό διάστημα από (**τ₁**) έως (**τ₂**)

m = Σταθερά (συντελεστής, $m > 0$)

u = Σταθερά

Σύμφωνα με την Εξίσωση [7], ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ ($\tilde{g}_{y\tau_1\tau_2}$) της χώρας (**i**), κατά το χρονικό διάστημα από (**τ₁**) έως (**τ₂**) βρίσκεται από:

$$\tilde{g}_{y_{i\tau_1\tau_2}} = (\ln y_{i\tau_2} - \ln y_{i\tau_1}) / \Delta\tau$$

Εξίσωση 27

Όπου:

$y_{i\tau_1}$ = Το αρχικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, της χώρας (**i**) κατά τη χρονική στιγμή (τ_1)

$y_{i\tau_2}$ = Το τελικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, της χώρας (**i**) κατά τη χρονική στιγμή (τ_2)

$\Delta\tau$ = Χρονικό διάστημα ($\tau_2 - \tau_1$)

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας θα χρησιμοποιήσουμε τους γνωστούς δείκτες ανταγωνιστικότητας IMD score της IMD, GCI του WEF και CCI της ΕΕ, με τις μορφές που αναφέρθηκαν στην § 5.1 και στις Εξισώσεις [17] και [18], για λόγους συμβατότητας και συγκρισιμότητας, δηλαδή: με τις μορφές (**imd**), (**gci**) και (**cci**).

- Τους δείκτες IMD ως (**imd** _{$i\tau_1\tau_2$}), 27 ευρωπαϊκών χωρών (**i**) για τα έτη $\tau_1 = 2003$ έως $\tau_2 = 2013$.
- Τους δείκτες GCI ως (**gci** _{$i\tau_1\tau_2$}), 35 ευρωπαϊκών χωρών (**i**) για τα έτη $\tau_1 = 2003/2004$ έως $\tau_2 = 2013/2014$.
- Τους δείκτες CCI ως (**cci** _{$i\tau_1\tau_2$}), 27 ευρωπαϊκών χωρών (**i**) για τα έτη $\tau_1 = 2010$ έως $\tau_2 = 2013$.

Για τις τιμές του μέσου ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ ($\tilde{g}_{y_{i\tau_1\tau_2}}$) για κάθε μία χώρα (**i**), χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία της WB, για τα χρονικά διαστήματα [τ_1 , τ_2], έτσι ώστε το οικονομετρικό υπόδειγμα να λάβει τις ακόλουθες μορφές γραμμικής συνάρτησης:

$$\tilde{g}_{y_{i\tau_1\tau_2}} = m \Delta(\text{imd}_{i\tau_1\tau_2}) + u$$

Εξίσωση 28

$$\tilde{g}_{y_{i\tau_1\tau_2}} = m \Delta(\text{gci}_{i\tau_1\tau_2}) + u$$

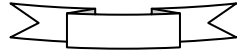
Εξίσωση 29

$$\tilde{g}_{y_{i\tau_1\tau_2}} = m \Delta(\text{cci}_{i\tau_1\tau_2}) + u$$

Εξίσωση 30

Τα γραφήματα διασποράς των τιμών ($\tilde{g}$, **imd**), ($\tilde{g}$, **gci**) και ($\tilde{g}$, **cci**) κάθε χώρας (**i**), θα είναι γραμμικού τύπου ώστε να γίνει φανερή – εφόσον υφίσταται – η γραμμική τάση των σχέσεων αυτών, όπως φαίνεται από τις Εξισώσεις [28], [29] και [30], με κλίση ευθείας ίση με το συντελεστή (**m**).

Για τους αναγκαίους υπολογισμούς, τις στατιστικές συναρτήσεις και τις διαγραμματικές απεικονίσεις θα χρησιμοποιηθεί το πρόγραμμα EXCEL της Microsoft Co.

7. Καταγραφή αποτελεσμάτων έρευνας και σχολιασμός

Αποτελέσματα έρευνας σύνδεσης ανταγωνιστικότητας κι οικονομικής μεγέθυνσης

7.1. Σύνδεση Ανταγωνιστικότητας και ΑΕΠ

Από τα λογαριθμικά Διαγράμματα διασποράς [7.1] και [7.2] για τη σύνδεση του κατά κεφαλή ΑΕΠ και των δεικτών ανταγωνιστικότητας του IMD, για 32 ευρωπαϊκά κράτη (i) για τα οποία υπάρχουν στοιχεία, και με βάση το οικονομετρικό πρότυπο της Εξίσωσης [19], (βλ. Πίνακες [Π3] & [Π4] του Παραρτήματος) προκύπτουν οι ακόλουθες τιμές:

$$\mathbf{gdp_{i2003,2013} = 20,05 (imd_{i2013})^{1,722}}$$

Εξίσωση 31

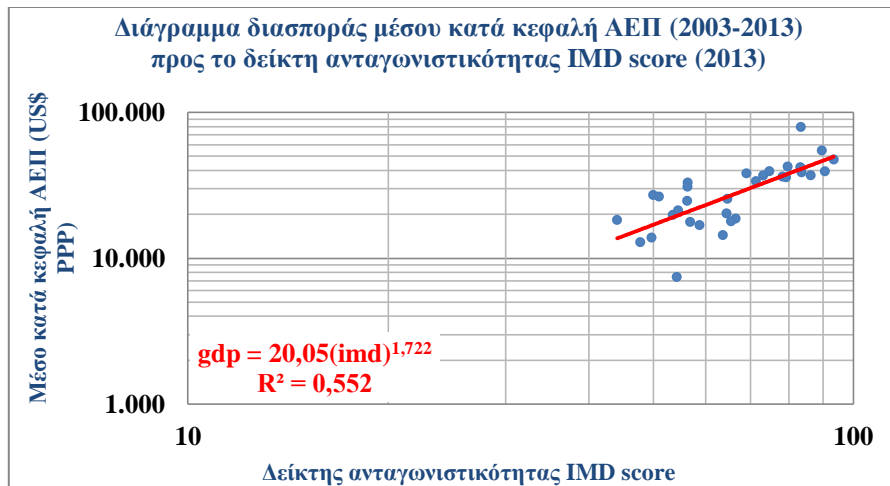
Δηλαδή, το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ της περιόδου 2003 έως 2013 συνδέεται με το δείκτη ανταγωνιστικότητας IMD για το έτος βάσης 2013 με βάση την εκθετική σχέση της Εξίσωσης [19], με εκθέτη $\mu = 1,722$, συντελεστή $N = 20,05$ και με ικανοποιητική τιμή $R^2 = 0,552$. Επίσης:

$$\mathbf{gdp_{i2010,2013} = 27,72 (imd_{i2013})^{1,674}}$$

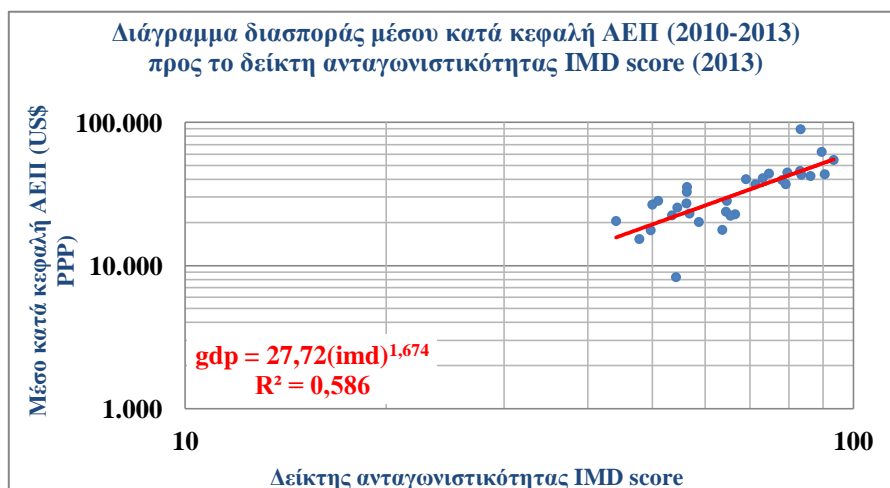
Εξίσωση 32

Δηλαδή, το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ της περιόδου 2010 έως 2013 συνδέεται με το δείκτη ανταγωνιστικότητας IMD για το έτος βάσης 2013 με βάση την εκθετική σχέση της Εξίσωσης [19], με εκθέτη $\mu = 1,674$, συντελεστή $N = 27,72$ και με ικανοποιητική τιμή $R^2 = 0,586$.

Τούτο σημαίνει ότι ο εκατονταβάθμιος δείκτης ανταγωνιστικότητας του IMD, για χώρες κυρίως υψηλού εισοδήματος, όπως είναι οι ευρωπαϊκές χώρες με βάση την ταξινόμηση της WB, μπορεί να παρέχει ενδείξεις για το ύψος του κατά κεφαλή ΑΕΠ, με βάση την εκθετική Εξίσωση [19], με εκθέτη $\mu \approx 1,7$ και συντελεστή N που κυμαίνεται μεταξύ 20 και 27.

Διάγραμμα 7.1. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013) προς δείκτη ανταγωνιστικότητας IMD score (2013).

Διάγραμμα 7.2. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2010-2013) προς δείκτη ανταγωνιστικότητας IMD score (2013)

Επίσης, Από τα λογαριθμικά Διαγράμματα διασποράς [7.3] και [7.4] για τη σύνδεση του κατά κεφαλή ΑΕΠ και των δεικτών ανταγωνιστικότητας GCI, για 42 ευρωπαϊκά κράτη (i) για τα οποία υπάρχουν στοιχεία, και με βάση το οικονομετρικό πρότυπο της Εξίσωσης [20], (βλ. Πίνακες [Π3] & [Π5] του Παραρτήματος) προκύπτουν οι ακόλουθες τιμές:

$$gdp_{i2003,2013} = 0,007 (gci_{i2013/14})^{3,637}$$

Εξίσωση 33

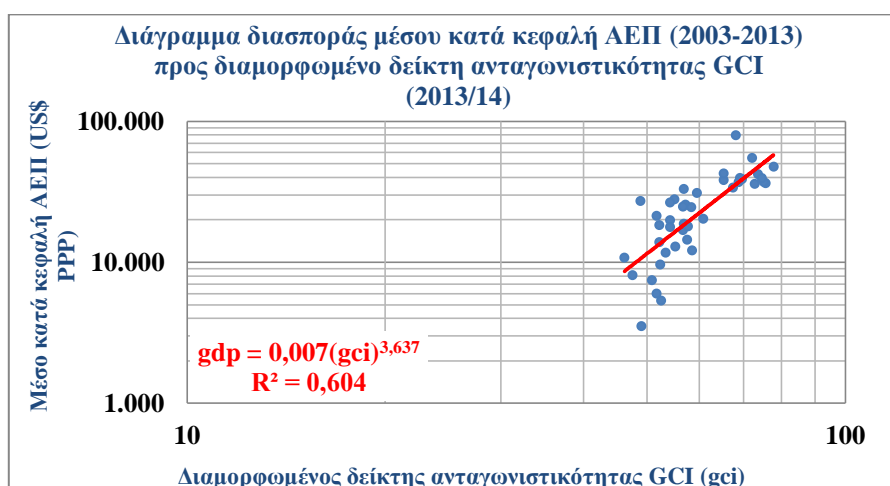
Δηλαδή, το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ της περιόδου 2003 έως 2013 συνδέεται με το διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI για το έτος βάσης 2013/14 με βάση

την εκθετική σχέση της Εξίσωσης [20], με εκθέτη $\mu = 3,637$, συντελεστή $N = 0,007$ και με ικανοποιητική τιμή $R^2 = 0,604$. Επίσης:

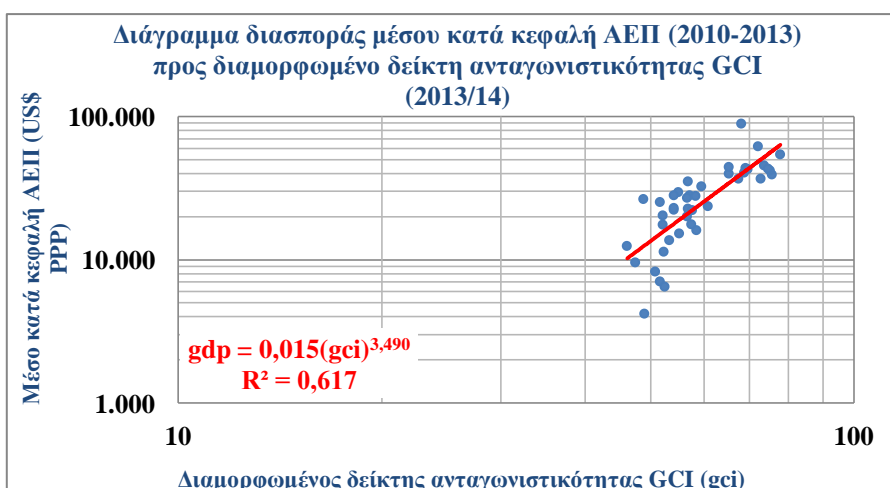
$$gdp_{i2010,2013} = 0,015 (gci_{i2013/14})^{3,490}$$

Εξίσωση 34

Δηλαδή, το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ της περιόδου 2010 έως 2013 συνδέεται με το διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI για το έτος βάσης 2013/14 με βάση την εκθετική σχέση της Εξίσωσης [20], με εκθέτη $\mu = 3,490$, συντελεστή $N = 0,015$ και με ικανοποιητική τιμή $R^2 = 0,617$.

Διάγραμμα 7.3. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013) προς διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI (2013/14).

Διάγραμμα 7.4. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2010-2013) προς διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI (2013/14).

Τούτο σημαίνει ότι ο διαμορφωμένος δείκτης ανταγωνιστικότητας GCI, για χώρες κυρίως υψηλού εισοδήματος, όπως είναι οι ευρωπαϊκές χώρες με βάση την ταξινόμηση της WB, μπορεί να παρέχει ενδείξεις για το ύψος του κατά κεφαλή ΑΕΠ, με βάση την εκθετική Εξίσωση [20], με εκθέτη $\mu \approx 3,55$ και συντελεστή N που κυμαίνεται μεταξύ 0,007 και 0,015.

Τέλος, από τα λογαριθμικά Διαγράμματα διασποράς [7.5] και [7.6] για τη σύνδεση του κατά κεφαλή ΑΕΠ και των δεικτών ανταγωνιστικότητας CCI, για 32 ευρωπαϊκά κράτη (i) για τα οποία υπάρχουν στοιχεία, και με βάση το οικονομετρικό πρότυπο της Εξίσωσης [21], (βλ. Πίνακες [Π3] & [Π6] του Παραρτήματος) προκύπτουν οι ακόλουθες τιμές:

$$\mathbf{gdp_{i2003,2013} = 3025 (cci_{i2013})^{0,603}}$$

Εξίσωση 35

Δηλαδή, το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ της περιόδου 2003 έως 2013 συνδέεται με το διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI για το έτος βάσης 2013 με βάση την εκθετική σχέση της Εξίσωσης [21], με εκθέτη $\mu = 0,603$, συντελεστή $N = 3025$ και με ικανοποιητική τιμή $R^2 = 0,740$. Επίσης:

$$\mathbf{gdp_{i2010,2013} = 4030 (cci_{i2013})^{0,555}}$$

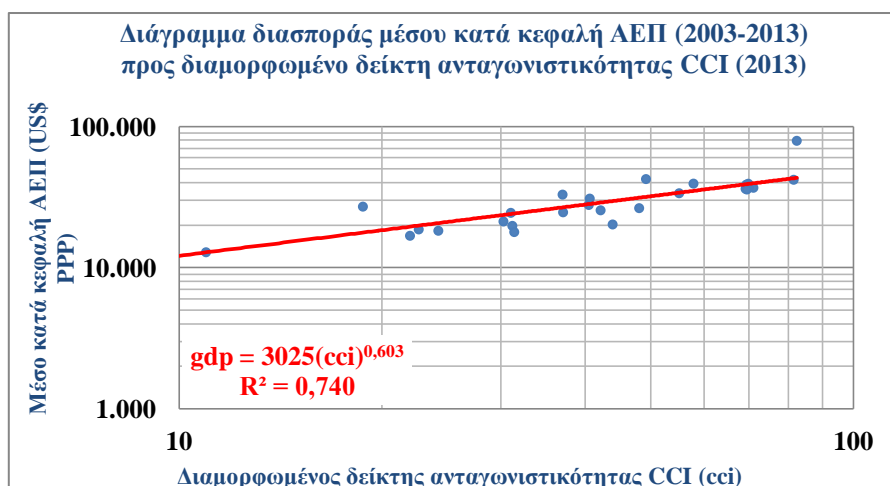
Εξίσωση 36

Δηλαδή, το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ της περιόδου 2010 έως 2013 συνδέεται με το διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI για το έτος βάσης 2013 με βάση την εκθετική σχέση της Εξίσωσης [21], με εκθέτη $\mu = 0,555$, συντελεστή $N = 4030$ και με ικανοποιητική τιμή $R^2 = 0,736$.

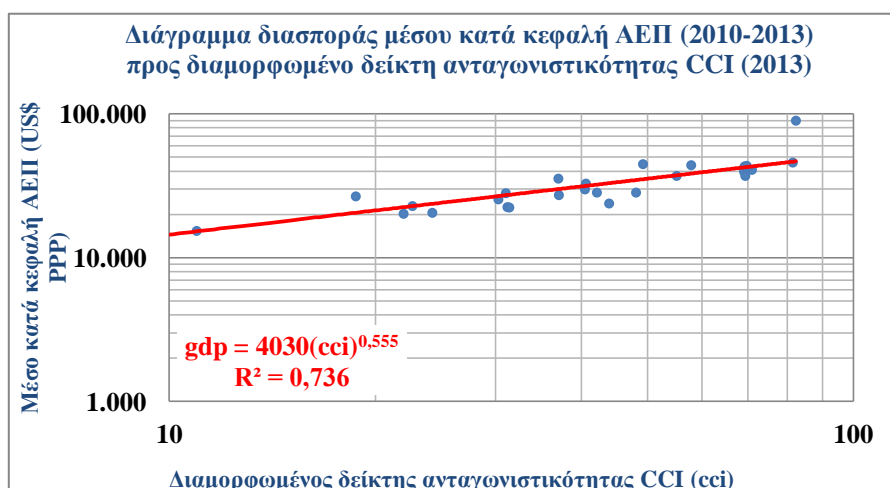
Τούτο σημαίνει ότι ο διαμορφωμένος δείκτης ανταγωνιστικότητας CCI, για χώρες κυρίως υψηλού εισοδήματος, όπως είναι οι ευρωπαϊκές χώρες με βάση την ταξινόμηση της WB, μπορεί να παρέχει ενδείξεις για το ύψος του κατά κεφαλή ΑΕΠ, με βάση την εκθετική Εξίσωση [21], με εκθέτη $\mu \approx 0,58$ και συντελεστή N που κυμαίνεται μεταξύ 3000 και 4000.

Ωστόσο, από την προηγούμενη παρουσίαση γίνεται φανερή η διαφορετική συμπεριφορά των τριών δεικτών, και κυρίως του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI, για τον υπολογισμό του κατά κεφαλή ΑΕΠ, παρά την προσπάθεια διαμόρφωσής τους ώστε να γίνεται περισσότερο συμβατοί μεταξύ τους. Τούτο προφανώς οφείλεται στο διαφορετικό τρόπο ερευνητικής διαμόρφωσής τους.

Ειδικότερα, ο δείκτης CCI, προκύπτει ως σταθμισμένος μέσος όρος μιας ευρωπαϊκής χώρας από τους επί μέρους περιφερειακούς δείκτες ανταγωνιστικότητας RGI της χώρας αυτής (βλ. § 3.3).

Διάγραμμα 7.5. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013) προς διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI (2013).

Διάγραμμα 7.6. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2010-2013) προς διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI (2013).

7.2. Σύνδεση Ανταγωνιστικότητας και ρυθμού μεταβολής ΑΕΠ

Από τα Διαγράμματα διασποράς [7.7], [7.8] και [7.9] για τη σύνδεση του ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ και των μεταβολών των δεικτών ανταγωνιστικότητας, προκύπτουν τα ακόλουθα:

Για τη σύνδεση των ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ και των μεταβολών δεικτών ανταγωνιστικότητας του IMD, για 27 ευρωπαϊκά κράτη (i) για τα οποία υπάρχουν στοιχεία, και με βάση το οικονομετρικό πρότυπο της Εξίσωσης [28], (βλ. Πίνακες [Π3] & [Π4] του Παραρτήματος) προκύπτουν οι ακόλουθες τιμές:

$$\tilde{g}_{yi2003,2013} = 0,074 \Delta(\text{imd}_i2003,2013) + 3,910$$

Εξίσωση 37

Δηλαδή, ο ρυθμός μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ της περιόδου 2003 έως 2013 συνδέεται με τη μεταβολή του δείκτη ανταγωνιστικότητας του IMD για τα έτη 2003 έως 2013 με βάση τη γραμμική σχέση της Εξίσωσης [28], με συντελεστή $m = 0,074$, και σταθερά $u = 3,910$ και με τιμή $R^2 = 0,090$.

Τούτο σημαίνει ότι μία μεταβολή του δείκτη ανταγωνιστικότητας του IMD, για χώρες κυρίως υψηλού εισοδήματος, όπως είναι οι ευρωπαϊκές χώρες με βάση την ταξινόμηση της WB, μπορεί να παρέχει ενδείξεις για το ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ, με βάση τη γραμμική Εξίσωση [28], έτσι ώστε μία μεταβολή κατά 10 μονάδες του δείκτη να επιφέρει μεταβολή του ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ κατά 0,74%.

Επίσης, για τη σύνδεση των ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ και των μεταβολών δεικτών ανταγωνιστικότητας GCI, για 35 ευρωπαϊκά κράτη (i) για τα οποία υπάρχουν στοιχεία, και με βάση το οικονομετρικό πρότυπο της Εξίσωσης [29], (βλ. Πίνακες [Π3] & [Π5] του Παραρτήματος) προκύπτουν οι ακόλουθες τιμές:

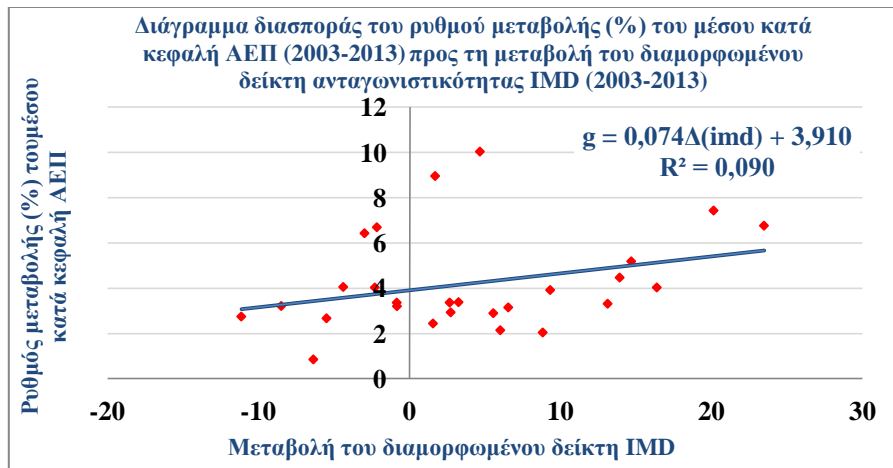
$$\tilde{g}_{yi2003,2013} = 0,165 \Delta(\text{gci}_i2003,2013) + 4,418$$

Εξίσωση 38

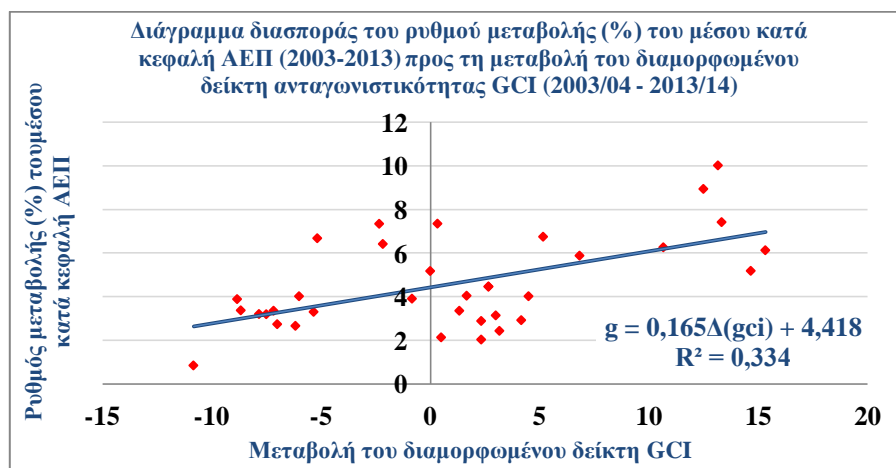
Δηλαδή, ο ρυθμός μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ της περιόδου 2003 έως 2013 συνδέεται με τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI για τα έτη 2003 έως 2013 με βάση τη γραμμική σχέση της Εξίσωσης [29], με συντελεστή $m = 0,165$, και σταθερά $u = 4,418$ και με τιμή $R^2 = 0,334$.

Τούτο σημαίνει ότι μία μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI, για χώρες κυρίως υψηλού εισοδήματος, όπως είναι οι ευρωπαϊκές χώρες με βάση την ταξινόμηση της WB, μπορεί να παρέχει ενδείξεις για το ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ, με βάση τη γραμμική Εξίσωση [29], έτσι ώστε μία μεταβολή κατά 10 μονάδες του δείκτη να επιφέρει μεταβολή του ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ κατά 1,65%.

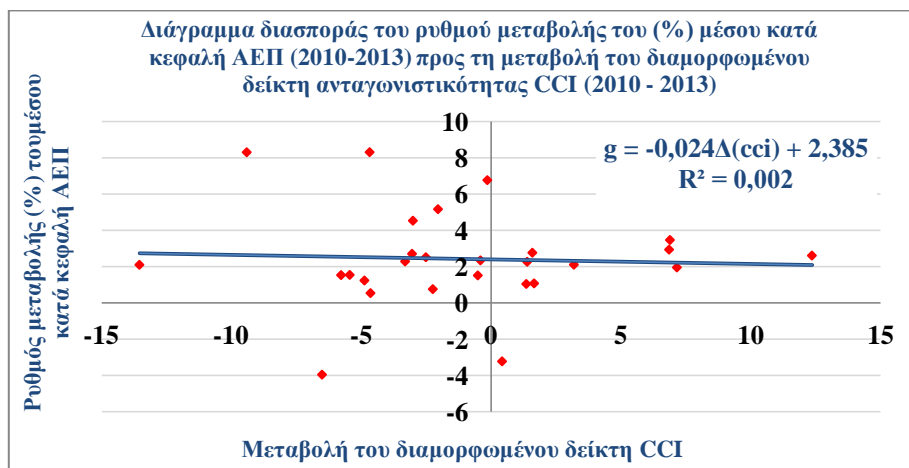

Διάγραμμα 7.7. Διάγραμμα διασποράς του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013) προς τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας IMD (2003-2013).

Διάγραμμα 7.8. Διάγραμμα διασποράς του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013) προς τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI (2003/04 - 2013/14)

Διάγραμμα 7.9. Διάγραμμα διασποράς του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2010-2013) προς τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI (2010 - 2013).

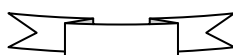
Τέλος, για τη σύνδεση των ρυθμών μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ και των μεταβολών δεικτών ανταγωνιστικότητας του CCI, για 27 ευρωπαϊκά κράτη (i) για τα οποία υπάρχουν στοιχεία, και με βάση το οικονομετρικό πρότυπο της Εξίσωσης [30], (βλ. Πίνακες [Π3] & [Π6] του Παραρτήματος) προκύπτουν οι ακόλουθες τιμές:

$$\tilde{g}_{yi2010,2013} = -0,024 \Delta(cci_{i2010,2013}) + 2,385$$

Εξίσωση 39

Δηλαδή, ο ρυθμός μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ της περιόδου 2010 έως 2013 συνδέεται με τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI για τα έτη 2010 έως 2013 με βάση τη γραμμική σχέση της Εξίσωσης [30], με συντελεστή $m = -0,024$, και σταθερά $u = 2,385$ και με τιμή $R^2 = 0,002$.

Ωστόσο κρίνεται ότι η τελευταία σχέση της Εξίσωσης [39], μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και της μεταβολής του διαμορφωμένου δείκτη CCI δεν προκύπτει από στοιχεία με επαρκή χρονική διαφορά τόσο για το ρυθμό μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ, όσο και για τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI. Συγκριτικά, για το συσχετισμό του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και της μεταβολής των δεικτών του IMD και του GCI, χρησιμοποιήθηκαν υπάρχοντα στοιχεία για διαφορά μίας δεκαετίας (2003 – 2013), ενώ για το συσχετισμό του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και της μεταβολής του δείκτη CCI χρησιμοποιήθηκαν υπάρχοντα στοιχεία για διαφορά μόλις τριών ετών (2010 – 2013) και μάλιστα σε περίοδο οικονομικής κρίσης. Συνεπώς, ο τελευταίος συσχετισμός δεν μπορεί να θεωρηθεί στατιστικά επαρκής.

8. Συμπεράσματα και Προτάσεις

Θεωρητικά και Ερευνητικά Συμπεράσματα, Προτάσεις

8.1. Συμπεράσματα θεωρητικού μέρους

Η **ανταγωνιστικότητα** αποτελεί έννοια ευρεία, πολύπλοκη και πολυδιάστατη η οποία εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Σύμφωνα με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης η ανταγωνιστικότητα σχετίζεται με την ικανότητα μιας κρατικής οικονομίας να εξασφαλίζει, να διατηρεί, αλλά και να διευρύνει τα μερίδιά της στις διεθνείς αγορές, με σκοπό τη μακροπρόθεσμη ευημερία των πολιτών της. Σύμφωνα με έναν ευρύτερο ορισμό από το WEF, ως ανταγωνιστικότητα θεωρείται το σύνολο των θεσμών, των οικονομικών πολιτικών και των παραγόντων που καθορίζουν το επίπεδο παραγωγικότητας μίας χώρα, το οποίο με τη σειρά του, προσδιορίζει το διατηρήσιμο επίπεδο ευημερίας, που μπορεί να απολαμβάνει μία οικονομία. Δηλαδή, οι πιο ανταγωνιστικές οικονομίες είναι σε θέση να παρέχουν στους πολίτες τους υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος. Ο ορισμός αυτός παραπέμπει κυρίως στην παραγωγικότητα ως παράγοντα που επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα με μακροχρόνιο αποτέλεσμα την οικονομική ανάπτυξη. Ο ρόλος της παραγωγικότητας θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός και από το IMD, ενώ για την ΕΕ ως ανταγωνιστικότητα νοείται η σταθερή βελτίωση των πραγματικών εισοδημάτων και του επιπέδου διαβίωσης, με θέσεις εργασίες για όλους εκείνους που επιθυμούν να εργαστούν

Ως προς τις **προϋποθέσεις** της ανταγωνιστικότητας, το «**υπόδειγμα της πυραμίδας**» για την ανταγωνιστικότητα, καθιστά φανερό ότι όταν μία περιοχή (κράτος ή περιφέρεια) πρέπει να διαθέτει τις προϋποθέσεις εκείνες, που ευνοούν την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας, δηλαδή, έρευνα και τεχνολογία, παραγωγική διάρθρωση, εργατικό δυναμικό, εκπαιδευτικά ιδρύματα, πληθυσμό, ανθρώπινο κεφάλαιο, υποδομές, προσβασιμότητα στις παροχές από όλους, φυσικό περιβάλλον, πολιτισμό και παιδεία, τότε η βελτίωση της παραγωγικότητας της εργασίας και η αύξηση της απασχόλησης οδηγούν σε μεγαλύτερη και καλύτερης ποιότητας παραγωγή και επομένως σε βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων.

Εναλλακτικά, σύμφωνα με το υπόδειγμα, γνωστό και ως «**διαμάντι της ανταγωνιστικότητας**», το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των κρατών προκύπτει ως αποτέλεσμα των προσπαθειών των μεμονωμένων επιχειρήσεων για συνεχή βελτίωση της παραγωγικής τους διαδικασίας και ανάπτυξη της καινοτομίας. Οι βασικοί παράγοντες του υποδείγματος αυτού οι συνθήκες συντελεστών/εισροών, οι συνθήκες ζήτησης, το πλέγμα των συνδεδεμένων και υποστηρικτικών επιχειρήσεων και η δομή της στρατηγικής και του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων,

Σύμφωνα με τα προηγούμενα, η **παραγωγικότητα** αποτελεί σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα της ανταγωνιστικότητας. Ακόμη, άμεσα συνδεδεμένη με την ανταγωνιστικότητα είναι η **καινοτομία**, είτε ως τεχνολογική καινοτομία, είτε ως μη τεχνολογική καινοτομία. Επίσης είναι αυτονόητο ότι η ανταγωνιστικότητα συνδέεται άμεσα με την **επιχειρηματικότητα** και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

Βασικοί **δείκτες ανάπτυξης** για την αποτίμηση της ανταγωνιστικότητας είναι οι εξής: α) το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, β) η μεταβολή της απασχόλησης και γ) η αλλαγές στην ποιότητα ζωής των πολιτών. Ωστόσο, για την αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας, απαιτείται η χρήση **δεικτών αποτίμησης** που ανταποκρίνονται στις προϋποθέσεις της βάσης του υποδείγματος της πυραμίδας ώστε να παρέχονται μετρήσιμες και διαχρονικά εξελίξιμες επιδόσεις. Τέτοιοι δείκτες μπορεί να είναι δημογραφικοί, υποδομών, επενδύσεων, τεχνολογίας, γνώσης και καινοτομίας, διάρθρωσης εργατικού δυναμικού, τοπικής εξειδίκευσης, παραγωγικότητας, διάρθρωσης παραγωγής, εξωτερικού εμπορίου, ΑΕΠ και κατά κεφαλή ΑΕΠ, ευημερίας κ.λπ.

Το πρότυπο στο οποίο το WEF στηρίζει τις μετρήσεις του κι εκδίδει τους **Παγκόσμιους Δείκτες Ανταγωνιστικότητας (GCI)** είναι σύνθετο σύστημα στο οποίο χρησιμοποιούνται 180 περίπου επιμέρους δείκτες, οι οποίοι κατανομούνται σε 12 πυλώνες ανταγωνιστικότητας που συνθέτουν τρεις γενικούς άξονες. Ο πρώτος άξονας αναφέρεται στις βασικές απαιτήσεις και περιλαμβάνει πυλώνες ανταγωνιστικότητας όπως θεσμοί, υποδομές, μακροοικονομική σταθερότητα, ασφάλεια και ανθρώπινο δυναμικό. Ο δεύτερος άξονας αναφέρεται στους ενισχυτές αποδοτικότητας, δηλαδή στην αποτελεσματικότητα αγοράς αγαθών, την αποτελεσματικότητα αγοράς εργασίας, την αποτελεσματικότητα χρηματοοικονομικών αγορών, την τεχνολογική ετοιμότητα, την εξωστρέφεια και το

μέγεθος της αγοράς. Τέλος ο τρίτος άξονας αναφέρεται στους παράγοντες καινοτομίας και περιλαμβάνει το επίπεδο επιχειρήσεων και την τεχνολογία.

Για την αποτίμηση της ανταγωνιστικότητας το IMD εκδίδει ετησίως το δικό του **Πίνακα Δεικτών (IMD score)**. Το μοντέλο ανταγωνιστικότητας που χρησιμοποιεί, διαιρεί το εθνικό περιβάλλον σε τέσσερις κύριους παράγοντες: την Οικονομική Επίδοση, την Κρατική Αποτελεσματικότητα, την Επιχειρηματική Αποτελεσματικότητα, και τις Υποδομές. Αυτοί οι παράγοντες διαιρούνται σε 20 υποπαράγοντες και βαθμολογούνται με βάση περισσότερα από 320 κριτήρια.

Η Robert Higgins & Associates εκδίδει τους **Ευρωπαϊκούς Δείκτες Ανταγωνιστικότητας (ECI)**, που αποτελεί μια πρωτότυπη εφαρμογή ενός εθνικού και περιφερειακού δείκτη ανταγωνιστικότητας. Βασίζεται σε 49 μεταβλητές, ομαδοποιημένες σε 5 κατηγορίες: Δημιουργικότητα, Οικονομική Επίδοση, Υποδομές και Προσβασιμότητα, Απασχόληση στη Γνώση και Εκπαίδευση.

Από το 2010 η ΕΕ άρχισε να δημοσιεύει τους **Περιφερειακούς Δείκτες Ανταγωνιστικότητας (RCI)** για τις 262 περιφέρειες της ΕΕ της κατηγορίας NUTS 2. Ο δείκτης συντίθεται από τρεις άξονες των 11 πυλώνων. Τους Βασικούς Πυλώνες που αποτελούνται από πέντε πυλώνες, δηλαδή, τους θεσμούς, την οικονομική σταθερότητα, τις υποδομές, την υγεία και την ποιότητα Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τους Πυλώνες Αποδοτικότητας που αποτελούνται από τρεις πυλώνες, δηλαδή, την ανώτατη εκπαίδευση, την αποδοτικότητα εργασίας και το μέγεθος της αγοράς. Και τέλος τους Πυλώνες Καινοτομίας που αποτελούνται από τρεις πυλώνες, δηλαδή, της τεχνολογικής ετοιμότητας, της επιχειρηματικής επιτήδευσης και της καινοτομίας. Από τους δείκτες RCI υπολογίζονται οι **Δείκτες Ανταγωνιστικότητας Χώρας (CCI)**, ως σταθμισμένοι μέσοι όροι των περιφερειακών δεικτών της χώρας, με βάση τον πληθυσμό.

Γενικά φαίνεται ότι **η ανταγωνιστικότητα δεν συνάδει με το μέγεθος της οικονομίας των χωρών**. Αυτό βέβαια είναι αυτονόητο εφόσον το μέγεθος της οικονομίας δεν αποτελεί ένδειξη οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που συνδέεται με την ύπαρξη ανταγωνιστικής οικονομίας, αλλά απλώς εκφράζει το μέγεθος του ΑΕΠ της χώρας. Είναι επίσης αυτονόητο ότι **η ανταγωνιστικότητα είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας για την εμπορική δραστηριότητα των χωρών**, όμως δεν είναι ικανή από μόνη της ως δείκτης να προδιαγράψει την πορεία του συνολικού διεθνούς εμπορίου μιας χώρας, αφού το τελευταίο εξαρτάται και από το μέγεθος της οικονομίας της χώρας σε μεγάλο βαθμό.

Ωστόσο, η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ ανταγωνιστικότητας και του κατά κεφαλή ΑΕΠ, με δεδομένο ότι το τελευταίο μπορεί να θεωρηθεί ενδεικτικό στοιχείο οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας των πολιτών της χώρας, στοιχείων που θεωρούνται συνέπειες αυξημένης ανταγωνιστικότητας της χώρας, είναι εμφανής και άμεση (μεταξύ των δύο μεταβλητών. Συνεπώς, η αύξηση της ανταγωνιστικότητας θα πρέπει να αποτελεί σημαντική προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής κάθε χώρας.

Η ΕΕ και γενικότερα η Ευρωπαϊκή οικονομία χαρακτηρίζεται από έντονες ανισότητες. Τη στιγμή που οι χώρες της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης παρουσιάζουν έναν πολύ υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας, οι χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου, εμφανίζονται να χρειάζονται ριζικές αλλαγές στη δομή των οικονομιών τους, αλλά και στο δρόμο που ακολουθούν για την προσέλκυση επενδύσεων, με νέες υποδομές, καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα και πιο δίκαιη φορολογική διαδικασία, ενώ η αποφυγή της γραφειοκρατίας και η πάταξη της διαφθοράς θεωρούνται αυτονόητες ενέργειες.

Κατά τα οκτώ πρώτα χρόνια της τελευταίας δεκαετίας η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε διαρκή πτώση στην κατάταξη της ανταγωνιστικότητας, κάτι το οποίο αναδεικνύει τα πολλά προβλήματα της, τόσο στη δομή όσο και στην διοικητική της αποτελεσματικότητα. με εξαίρεση τα δύο τελευταία χρόνια όπου σημειώνεται σχετική βελτίωση. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ετήσιας έκθεσης του WEF, η χαμηλή ελληνική ανταγωνιστικότητα, οφείλεται στις πολύ κακές θέσεις που καταλαμβάνει η χώρα στους πυλώνες των θεσμών, του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, της αποτελεσματικότητας της αγοράς αγαθών, της αποτελεσματικότητας της αγοράς εργασίας, της ανάπτυξης χρηματοοικονομικών αγορών, του επιπέδου επιχειρήσεων και της καινοτομίας

Στις τελευταίες ετήσιες εκθέσεις του WEF καταγράφονται οι επιδόσεις των χωρών σε συγκεκριμένους λόγους παρεμπόδισης της ανταγωνιστικότητας. Έτσι, η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από την έλλειψη πρόσβασης σε χρηματοδοτήσεις, τη μη αποδοτική κρατική γραφειοκρατία, την προβληματική φορολογική νομοθεσία, την πολιτική αστάθεια, το ασταθές φορολογικό σύστημα, τη διαφθορά και την ανελαστική εργατική νομοθεσία. Ωστόσο, είναι προφανές ότι υπήρξαν κάποιες βελτιώσεις σε ορισμένους παράγοντες περιορισμού της ανταγωνιστικότητας, με βασικότερους τον περιορισμό της κρατικής γραφειοκρατίας, τον περιορισμό της διαφθοράς και τον περιορισμό της ανελαστικότητας της εργατικής νομοθεσίας κ.ά..

Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας ενδείκνυται ως λύση για την έξοδο από την οικονομική κρίση καθώς, ειδικά για την Ελλάδα, όπου η ανταγωνιστικότητα είναι πολύ χαμηλή και η αύξηση της θα φέρει σπουδαία πλεονεκτήματα στην ελληνική οικονομία. Προτείνονται:

- Επενδύσεις σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης
- Επενδύσεις στην προηγμένη τεχνολογία
- Επενδύσεις σε Ερευνά & Ανάπτυξη
- Επενδύσεις στον τουρισμό και τη ναυτιλία
- Επενδύσεις σε υποδομές (δρόμους, σιδηροδρόμους, λιμένες, αεροδρόμια)

Θα απαιτηθούν κίνητρα τα οποία θα μπορέσει να προωθήσει το κράτος λαμβάνοντας συγκεκριμένα μέτρα:

- Μείωση γραφειοκρατίας
- Δημιουργία κλίματος ασφάλειας και σταθερότητας
- Τακτικός έλεγχος του Δημόσιου και πάταξη της διαφθοράς
- Προώθηση της λειτουργίας κτηματολογίου
- Εξορθολογισμός του φορολογικού συστήματος
- Ενίσχυση ρευστότητας προς επιχειρήσεις
- Απελευθέρωση όλων των κλειστών επαγγελμάτων

8.2. Συμπεράσματα έρευνας

Έρευνες έδειξαν ότι ένα μεγάλο ποσοστό της μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ οφείλεται σε ανάλογη μεταβολή της παραγωγικότητας και κατ' επέκταση της ανταγωνιστικότητας, γεγονός που παρέχει την ευχέρεια να χρησιμοποιείται το ύψος του κατά κεφαλή ΑΕΠ ως δείκτης της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας μίας χώρας σε ικανοποιητικό βαθμό. Επίσης, διαφαίνεται ο συσχετισμός της ανταγωνιστικότητας με το ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ, με δεδομένο ότι οι περισσότερες οικονομικές θεωρίες οικονομικής ανάπτυξης συνδέουν το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης με το επίπεδο παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας. Ωστόσο επισημαίνεται ότι, εφόσον όλοι οι άλλοι παράγοντες είναι ίδιοι (ανάμεσα στους οποίους και η ανταγωνιστικότητα), διαπιστώνεται μία φυσιολογική τάση οι χώρες χαμηλού εισοδήματος να αναπτύσσονται γρηγορότερα, παρουσιάζοντας το φαινόμενο της σύγκλισης υπό όρους.

Σε γενικές γραμμές, διαπιστώνεται από τα διαγράμματα διασποράς του κατά κεφαλή ΑΕΠ των χωρών και του δείκτη ανταγωνιστικότητάς τους ότι υφίσταται μία εκθετική σχέση μεταξύ του κατά κεφαλή ΑΕΠ και του δείκτη ανταγωνιστικότητας. Επίσης, παρατηρείται ότι υφίσταται μία γραμμική σχέση μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ και της μεταβολής του δείκτη ανταγωνιστικότητας.

Με σκοπό τη διερεύνηση της ύπαρξης εκθετικής σχέσης μεταξύ κατά κεφαλή ΑΕΠ των χωρών και του δείκτη ανταγωνιστικότητας, χρησιμοποιήθηκαν οι γνωστοί δείκτες ανταγωνιστικότητας IMD score της IMD, GCI του WEF και CCI της ΕΕ, με τις ακόλουθες μορφές για λόγους συμβατότητας και συγκρισιμότητας:

- Τους δείκτες IMD score (εύρος: [0,100]) στην υφιστάμενη εκατονταβάθμια κλίμακα ως (**imd**), 32 ευρωπαϊκών χωρών για το έτος **2013** για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία.
- Τους δείκτες (**gci**) 42 ευρωπαϊκών χωρών για το έτος **2013/2014**, για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, μετατρέποντας τους δείκτες GCI (εύρος [1,7]) σε εκατονταβάθμια κλίμακα, έτσι ώστε: $gci = (GCI - 1) \times 100 / 6$
- Τους δείκτες (**cci**) 28 ευρωπαϊκών χωρών για το έτος **2013**, για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, μετατρέποντας τους δείκτες CCI (εύρος [-1,5, +1,5]) σε εκατονταβάθμια κλίμακα, έτσι ώστε: $cci = (CCI + 1,5) \times 100 / 3$

Επίσης, για τις τιμές του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (**gdp**) για κάθε μία χώρα, χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία της WB, για τα χρονικά διαστήματα 2003 – 2013 και 2010 – 2013.

Η έρευνα έδειξε ότι:

1. Ο εκατονταβάθμιος δείκτης ανταγωνιστικότητας του IMD (=imd), για χώρες κυρίως υψηλού εισοδήματος, όπως είναι οι ευρωπαϊκές χώρες με βάση την ταξινόμηση της WB, μπορεί να παρέχει ενδείξεις για το ύψος του κατά κεφαλή ΑΕΠ, με βάση την εκθετική εξίσωση $gdp = N (imd)^\mu$, με εκθέτη $\mu \approx 1,7$ και συντελεστή **N** που κυμαίνεται μεταξύ **20 και 27**.
2. Ο διαμορφωμένος δείκτης ανταγωνιστικότητας του WEF (gci), για χώρες κυρίως υψηλού εισοδήματος, όπως είναι οι ευρωπαϊκές χώρες με βάση την ταξινόμηση της WB, μπορεί να παρέχει ενδείξεις για το ύψος του κατά κεφαλή ΑΕΠ, με βάση την εκθετική εξίσωση $gdp = N (gci)^\mu$, με εκθέτη $\mu \approx 3,55$ και συντελεστή **N** που κυμαίνεται μεταξύ **0,0070 και 0,015**.

3. Ο διαμορφωμένος δείκτης ανταγωνιστικότητας της ΕΕ (cci), για χώρες κυρίως υψηλού εισοδήματος, όπως είναι οι ευρωπαϊκές χώρες με βάση την ταξινόμηση της WB, μπορεί να παρέχει ενδείξεις για το ύψος του κατά κεφαλή ΑΕΠ, με βάση την εκθετική εξίσωση $gdp = N (cci)^\mu$, με εκθέτη $\mu \approx 0,58$ και συντελεστή N που κυμαίνεται μεταξύ **3000 και 4000**.

Με σκοπό τη διερεύνηση της ύπαρξης γραμμικής σχέσης μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ των χωρών και της μεταβολής του δείκτη ανταγωνιστικότητας, χρησιμοποιήθηκαν οι γνωστοί δείκτες ανταγωνιστικότητας IMD score της IMD, GCI του WEF και CCI της ΕΕ, με τις ακόλουθες μορφές για λόγους συμβατότητας και συγκρισιμότητας:

- Τους δείκτες IMD ως (**imd**) 27 ευρωπαϊκών χωρών για τα έτη **2003** έως **2013**.
- Τους δείκτες GCI ως (**gci**) 35 ευρωπαϊκών χωρών για τα έτη **2003/2004** έως **2013/2014**.
- Τους δείκτες CCI ως (**cci**) 27 ευρωπαϊκών χωρών για τα έτη **2010** έως **2013**.

Επίσης, για τις τιμές του μέσου ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ ($\bar{g}$) για κάθε μία χώρα, χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία της WB, για τα προαναφερθέντα χρονικά διαστήματα.

Η έρευνα έδειξε ότι:

1. Ο ρυθμός μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ της περιόδου 2003 έως 2013 συνδέεται με τη μεταβολή του εκατονταβάθμιου δείκτη ανταγωνιστικότητας του IMD (=imd), για τα έτη 2003 έως 2013 με βάση τη γραμμική σχέση $\bar{g} = m \Delta(imd) + u$, με συντελεστή $m = 0,074$, και σταθερά $u = 3,910$.
2. Ο ρυθμός μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ της περιόδου 2003 έως 2013 συνδέεται με τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI για τα έτη 2003 έως 2013 με βάση τη γραμμική σχέση $\bar{g} = m \Delta(gci) + u$, με συντελεστή $m = 0,165$, και σταθερά $u = 4,418$.
3. Ο ρυθμός μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ της περιόδου 2010 έως 2013 συνδέεται με τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI για τα έτη 2010 έως 2013 με βάση τη γραμμική σχέση $\bar{g} = m \Delta(cci) + u$, με συντελεστή $m = -0,024$, και σταθερά $u = 2,385$. Ωστόσο κρίνεται ότι η τελευταία σχέση μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ και της μεταβολής του διαμορφωμένου δείκτη CCI δεν προκύπτει από στοιχεία με επαρκή χρονική διαφορά και συνεπώς κρίνονται στατιστικά ανεπαρκή.

8.3. Περιορισμοί και Προτάσεις

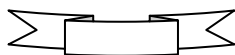
Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το σημαντικό στοιχείο ότι **οι χρησιμοποιούμενοι δείκτες ανταγωνιστικότητας, είναι δείκτες που προκύπτουν από έρευνες και ερωτηματολόγια και δεν αποτελούν παρά έμμεσες αποτιμήσεις της ανταγωνιστικότητας και όχι πραγματικές μετρήσεις της.**

Εξίσου σημαντικό στοιχείο αποτελεί η **έλλειψη στατιστικά επαρκούς σημαντικότητας** στην προταθείσα σχέση μεταξύ του δείκτη ανταγωνιστικότητας και του κατά κεφαλή ΑΕΠ, καθώς και της σχέσης μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ και της μεταβολής του δείκτη ανταγωνιστικότητας, λόγω του μικρού αριθμού των ευρωπαϊκών χωρών, που ανήκουν στο σύνολό τους στην ανώτερη κλίμακα εισοδήματος σύμφωνα με την WB.

Επιπλέον, **δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς η φορά της αιτιώδους σχέσης μεταξύ των δύο μεταβλητών**, δηλαδή του ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ και της μεταβολής του δείκτη ανταγωνιστικότητας. Συγκεκριμένα, δεν έχει διευκρινιστεί εάν η μεταβολή στο επίπεδο ανταγωνιστικότητας οδηγεί σε μεταβολή της οικονομικής μεγέθυνσης ή το αντίστροφο.

Προτείνεται για περαιτέρω έρευνα **να διερευνηθεί η επίδραση των δεικτών ανταγωνιστικότητας στην οικονομική μεγέθυνση, σε συνδυασμό με δείκτες μέτρησης άλλων κοινωνικών μεταβλητών**, όπως, του επιπέδου εκπαίδευσης, του κοινωνικού κεφαλαίου, του επιπέδου κοινωνικής πρόνοιας κ.λπ..

Τέλος, θα ήταν χρήσιμο **να εξετασθεί η χρονική υστέρηση της επίπτωσης της μεταβολής του δείκτη ανταγωνιστικότητας στο μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, καθώς και στο ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ**. Αυτό θα μας επέτρεπε να αντιληφθούμε μετά από πόσο χρονικό διάστημα μεταβάλλεται το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ ή μετά από πόσο χρονικό διάστημα αλλάζει ο ρυθμός μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ μετά από μία διαφοροποίηση στο επίπεδο ανταγωνιστικότητας μίας χώρας.

Παράρτημα

Πίνακας Π1. Οικονομικά στοιχεία για την G7.
 Πηγές: WB, IMF.⁵⁴

Κράτος-μέλος	Εμπόριο mil. US\$ (2013)	Nom. GDP mil. US\$ (2014)	PPP GDP mil. US\$ (2014)	Nom. GDP per capita US\$ (2014)	PPP GDP per capita US\$ (2014)	Πληθυσμός (2014)	Οικονομική Ταξινόμηση
 <u>Canada</u>	932,600	1,793,797	1,578,921	50,577	44,519	35,467,000	Advanced
 <u>European Union</u>	4,485,000	18,398,669	18,124,316	36,392	35,849	505,570,700	-----
 <u>France</u>	1,260,700	2,902,330	2,586,524	45,384	40,445	63,951,000	Advanced
 <u>Germany</u>	2,600,600	3,820,464	3,621,357	47,201	44,741	80,940,000	Advanced
 <u>Italy</u>	995,100	2,129,276	2,065,933	35,512	34,455	59,960,000	Advanced
 <u>Japan</u>	1,548,300	4,769,804	4,788,033	37,540	37,683	127,061,000	Advanced
 <u>United Kingdom</u>	1,196,900	2,847,604	2,434,932	44,141	37,744	64,511,000	Advanced
 <u>United States</u>	3,908,700	17,416,253	17,416,253	54,678	54,678	318,523,000	Advanced

⁵⁴ Στοιχεία λήφθηκαν από:

«GDP (current US\$)», *World Development Indicators*. World Bank, 2013, URL < <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> >.

«Gross domestic product based on purchasing-power-parity (PPP) valuation of country GDP». IMF World Economic Outlook, April 2014., URL < <http://www.imf.org/external/data.htm> >.

«World Development Indicators database», World Bank. Database updated on 1 July 2014, URL < <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx> >.

«World Economic Outlook: GDP (PPP) per capita», International Monetary Fund, October 2014, URL < <http://www.imf.org/external/data.htm> >.

Πίνακας Π2. Οικονομικά στοιχεία για την G20.
 Πηγές: WB, IMF.⁵⁵

Κράτος-μέλος	Εμπόριο mil. US\$ (2013)	Nom. GDP mil. US\$ (2014)	PPP GDP mil. US\$ (2014)	Nom. GDP per capita US\$ (2014)	PPP GDP per capita US\$ (2014)	Πληθυσμός (2014)	Οικονομική Ταξινόμηση
 <u>Argentina</u>	152,690	536,155	927,382	12,778	22,101	41,961,000	Developing
 <u>Australia</u>	522,000	1,560,597	1,100,449	62,822	46,631	23,599,000	Advanced
 <u>Brazil</u>	494,800	2,244,131	3,072,607	11,067	15,153	202,768,000	Developing
 <u>Canada</u>	932,600	1,793,797	1,578,921	50,577	44,519	35,467,000	Advanced
 <u>China</u>	4,150,000	10,355,350	17,632,014	7,572	12,893	1,367,520,000	Developing
 <u>European Union</u>	4,485,000	18,398,669	18,124,316	36,392	35,849	505,570,700	-----
 <u>France</u>	1,260,700	2,902,330	2,586,524	45,384	40,445	63,951,000	Advanced
 <u>Germany</u>	2,600,600	3,820,464	3,621,357	47,201	44,741	80,940,000	Advanced
 <u>India</u>	779,300	2,047,811	7,277,279	1,626	5,777	1,259,695,000	Developing
 <u>Indonesia</u>	384,100	856,066	2,554,311	3,404	10,157	251,490,000	Developing
 <u>Italy</u>	995,100	2,129,276	2,065,933	35,512	34,455	59,960,000	Advanced
 <u>Japan</u>	1,548,300	4,769,804	4,788,033	37,540	37,683	127,061,000	Advanced
 <u>Mexico</u>	771,200	1,295,860	2,143,499	10,837	17,925	119,581,789	Developing
 <u>Russia</u>	866,300	2,057,301	3,558,640	14,317	24,764	143,700,000	Developing
 <u>Saudi Arabia</u>	544,100	777,870	1,651,718	25,401	53,935	30,624,000	Developing
 <u>South Africa</u>	208,000	341,216	683,147	6,354	12,722	53,699,000	Developing
 <u>South Korea</u>	1,075,200	1,449,494	1,789,758	28,739	35,485	50,437,000	Advanced
 <u>Turkey</u>	370,800	813,316	1,512,127	10,518	19,556	77,324,000	Developing
 <u>United Kingdom</u>	1,196,900	2,847,604	2,434,932	44,141	37,744	64,511,000	Advanced
 <u>United States</u>	3,908,700	17,416,253	17,416,253	54,678	54,678	318,523,000	Advanced

⁵⁵ Στοιχεία λήφθηκαν από:

«GDP (current US\$)», *World Development Indicators*. World Bank, 2013, URL < <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> >.

«Gross domestic product based on purchasing-power-parity (PPP) valuation of country GDP», IMF World Economic Outlook, April 2014, URL < <http://www.imf.org/external/data.htm> >.

«World Development Indicators database», World Bank. Database updated on 1 July 2014, URL < <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx> >.

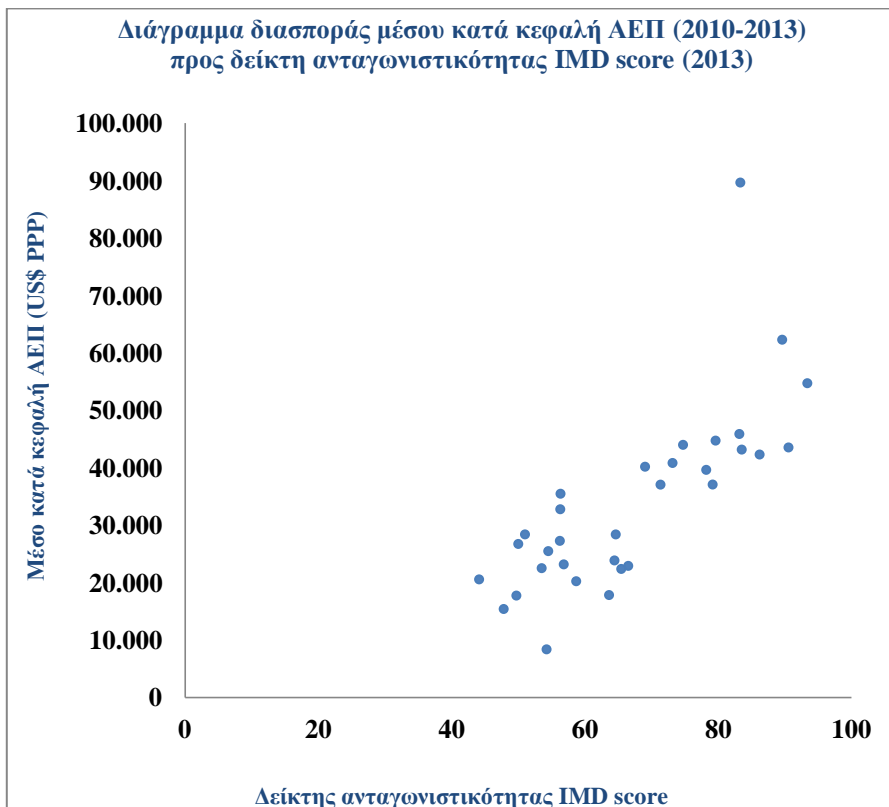
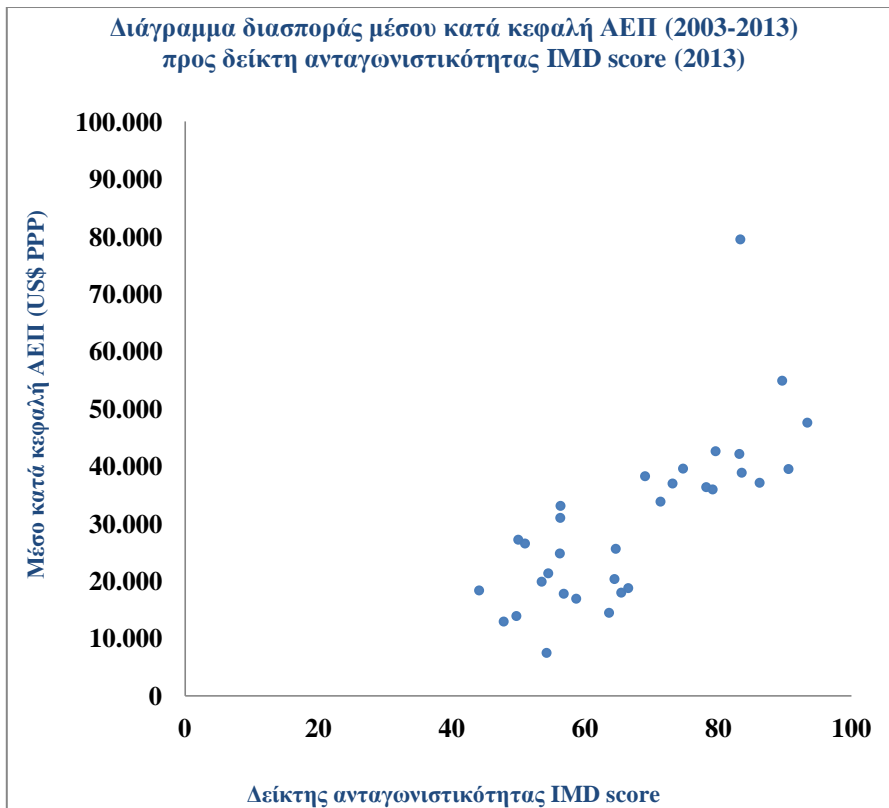
«World Economic Outlook: GDP (PPP) per capita», International Monetary Fund, October 2014, URL < <http://www.imf.org/external/data.htm> >.

Πίνακας Π3. Μέσο κατά κεφαλή εισόδημα (gdp) των περιόδων 2003 – 2013 και 2010 – 2013 και μέσος ρυθμός μεταβολής του κατά κεφαλή εισοδήματος (g) των περιόδων 2003 – 2013 και 2010 – 2013.
Πηγή: WB.

Κράτος	Mean gdp (US\$ PPP)		Average growth rate (g)	
	2003-2013	2010-2013	2003-2013	2010-2013
<i>Albania</i>	8090,38	9633,82	0,06237	0,02197
<i>Armenia</i>	5987,22	7096,70	0,07953	0,06616
<i>Austria</i>	39559,80	43946,18	0,03365	0,02514
<i>Azerbaijan</i>	12124,26	16174,78	0,12431	0,03085
<i>Belarus</i>	13064,53	16704,97	0,08717	0,04520
<i>Belgium</i>	36962,96	40786,56	0,02933	0,01951
<i>Bosnia and Herzegovina</i>	7803,60	9221,55	0,06087	0,02881
<i>Bulgaria</i>	12909,33	15343,12	0,06279	0,02283
<i>Croatia</i>	18330,67	20501,09	0,04478	0,03943
<i>Cyprus</i>	27915,71	29823,11	0,02567	-0,03223
<i>Czech Republic</i>	25587,18	28336,69	0,03920	0,02340
<i>Denmark</i>	38844,43	43115,80	0,03367	0,01539
<i>Estonia</i>	20318,26	23804,37	0,06695	0,06761
<i>Finland</i>	36330,14	39587,93	0,03215	0,01233
<i>France</i>	33803,60	37012,54	0,02897	0,01511
<i>Georgia</i>	5341,70	6530,92	0,07335	0,06917
<i>Germany</i>	37092,64	42259,86	0,04033	0,03463
<i>Greece</i>	27169,37	26676,35	0,00854	-0,03956
<i>Hungary</i>	19856,66	22457,44	0,04032	0,02764
<i>Iceland</i>	38235,67	40135,38	0,02748	0,02651
<i>Ireland</i>	42585,47	44684,80	0,02442	0,02096
<i>Italy</i>	33064,81	35426,53	0,02144	0,00538
<i>Kosovo</i>	7155,11	8397,04	0,05301	0,03893
<i>Latvia</i>	16893,62	20181,20	0,07359	0,08303
<i>Lithuania</i>	18735,04	22858,11	0,07364	0,08299
<i>Luxembourg</i>	79494,00	89641,79	0,04056	0,02606
<i>Macedonia, FYR</i>	9624,14	11442,02	0,06144	0,00713
<i>Malta</i>	24559,31	28063,03	0,03899	0,02935
<i>Moldova</i>	3519,75	4226,80	0,06687	0,06600
<i>Montenegro</i>	11684,49	13776,01	0,06611	0,01959
<i>Netherlands</i>	42112,91	45836,81	0,03152	0,01041
<i>Norway</i>	54874,00	62263,26	0,05189	0,03646
<i>Poland</i>	17949,07	22324,81	0,06765	0,04528
<i>Portugal</i>	24771,53	27216,26	0,03384	0,01072
<i>Romania</i>	13873,38	17681,58	0,08959	0,05162
<i>Russian Federation</i>	17755,44	23116,70	0,10039	0,06839
<i>Serbia</i>	10767,44	12550,69	0,05895	0,03264
<i>Slovak Republic</i>	21314,64	25428,34	0,06431	0,02704
<i>Slovenia</i>	26506,40	28341,07	0,03206	0,01530
<i>Spain</i>	30978,18	32722,04	0,02672	0,00757
<i>Sweden</i>	39485,20	43491,00	0,03314	0,02263
<i>Switzerland</i>	47565,69	54684,43	0,04472	0,03469
<i>Turkey</i>	14436,12	17776,37	0,07434	0,04945
<i>Ukraine</i>	7453,40	8316,35	0,05197	0,04422
<i>United Kingdom</i>	35928,88	37028,64	0,02043	0,02103

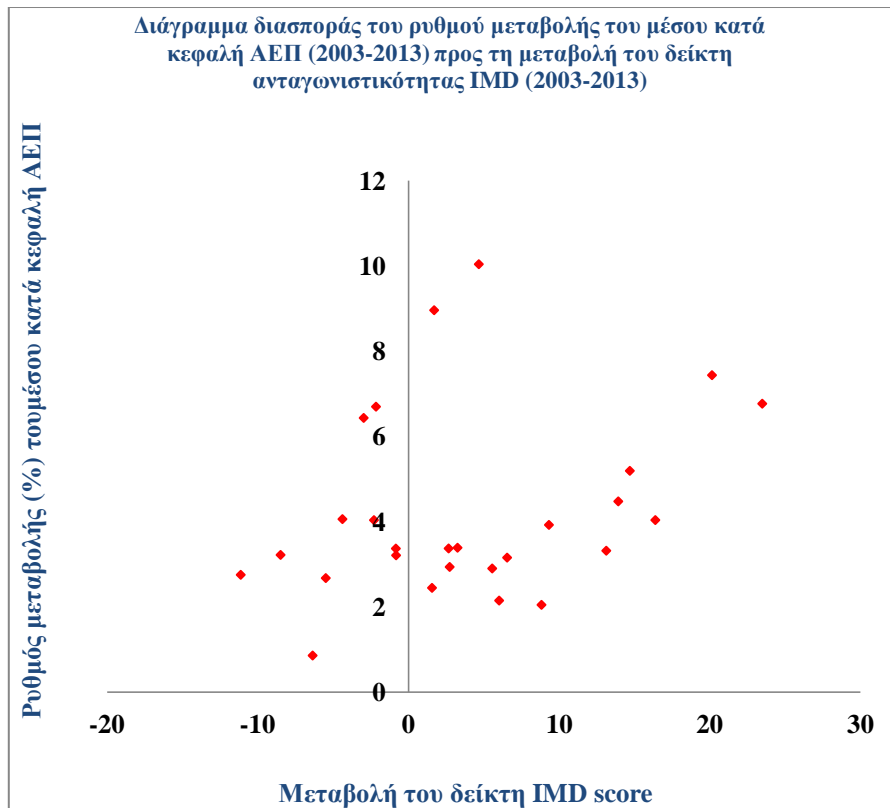
Πίνακας Π4. Δείκτες ανταγωνιστικότητας IMD (=imd) ευρωπαϊκών κρατών το 2003 και το 2013.
Πηγή: IMD.

<i>Ευρωπαϊκό Κράτος</i>	<i>imd</i> 2003	<i>imd</i> 2013	<i>Mean gdp</i> 2003-2013	<i>Mean gdp</i> 2010-2013	$\Delta(imd)$ 2003-2013	(g) % 2003-2013
<i>Austria</i>	75,55	74,71	39559,80	43946,18	-0,84	3,365
<i>Belgium</i>	70,40	73,13	36962,96	40786,56	2,73	2,933
<i>Bulgaria</i>	-----	47,80	12909,33	15343,12	-----	-----
<i>Croatia</i>	-----	44,11	18330,67	20501,09	-----	-----
<i>Czech Republic</i>	55,29	64,61	25587,18	28336,69	9,32	3,920
<i>Denmark</i>	80,85	83,51	38844,43	43115,80	2,66	3,367
<i>Estonia</i>	66,58	64,42	20318,26	23804,37	-2,16	6,695
<i>Finland</i>	86,68	78,19	36330,14	39587,93	-8,49	3,215
<i>France</i>	65,77	71,33	33803,60	37012,54	5,56	2,897
<i>Germany</i>	69,81	86,20	37092,64	42259,86	16,39	4,033
<i>Greece</i>	56,35	49,99	27169,37	26676,35	-6,36	0,854
<i>Hungary</i>	55,79	53,50	19856,66	22457,44	-2,29	4,032
<i>Iceland</i>	80,15	69,01	38235,67	40135,38	-11,14	2,748
<i>Ireland</i>	78,03	79,59	42585,47	44684,80	1,56	2,442
<i>Italy</i>	50,31	56,33	33064,81	35426,53	6,02	2,144
<i>Latvia</i>	-----	58,68	16893,62	20181,20	-----	-----
<i>Lithuania</i>	-----	66,49	18735,04	22858,11	-----	-----
<i>Luxembourg</i>	87,69	83,31	79494,00	89641,79	-4,38	4,056
<i>Netherlands</i>	76,61	83,16	42112,91	45836,81	6,55	3,152
<i>Norway</i>	74,89	89,59	54874,00	62263,26	14,70	5,189
<i>Poland</i>	41,95	65,44	17949,07	22324,81	23,49	6,765
<i>Portugal</i>	52,97	56,23	24771,53	27216,26	3,26	3,384
<i>Romania</i>	48,00	49,70	13873,38	17681,58	1,70	8,959
<i>Russia</i>	52,14	56,81	17755,44	23116,70	4,67	10,039
<i>Slovakia</i>	57,46	54,49	21314,64	25428,34	-2,98	6,431
<i>Slovenia</i>	51,82	51,00	26506,40	28341,07	-0,82	3,206
<i>Spain</i>	61,78	56,29	30978,18	32722,04	-5,49	2,672
<i>Sweden</i>	77,40	90,53	39485,20	43491,00	13,13	3,314
<i>Switzerland</i>	79,43	93,36	47565,69	54684,43	13,93	4,472
<i>Turkey</i>	43,46	63,61	14436,12	17776,37	20,15	7,434
<i>Ukraine</i>	-----	54,23	7453,40	8316,35	-----	-----
<i>United Kingdom</i>	70,32	79,15	35928,88	37028,64	8,83	2,043

Διάγραμμα Π1. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013 και 2010-2013)) προς δείκτη ανταγωνιστικότητας IMD score (2013).

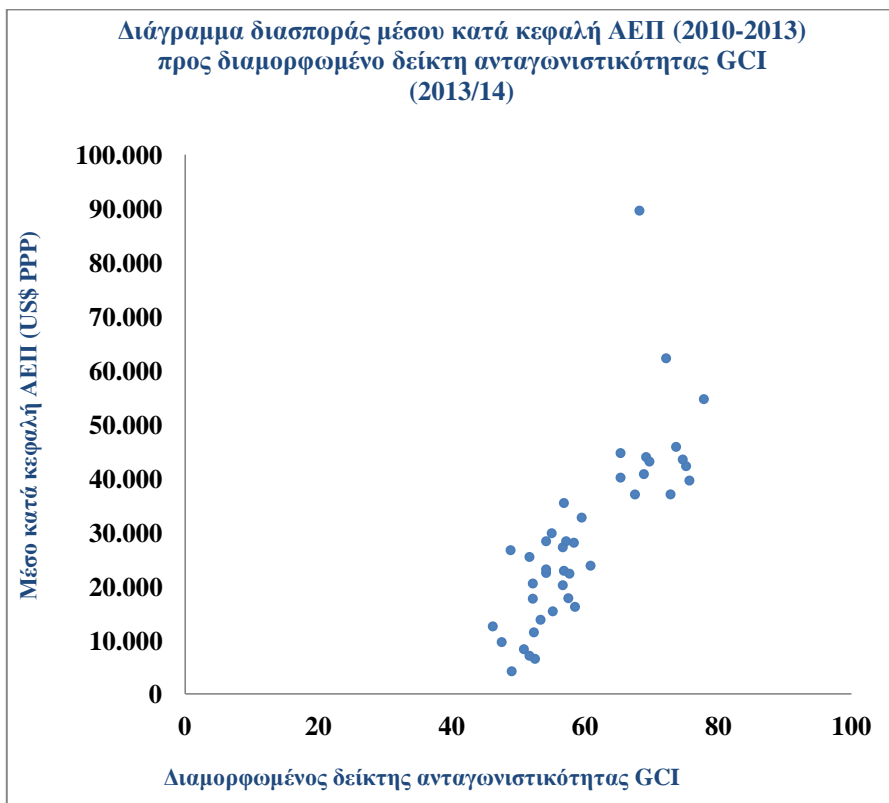
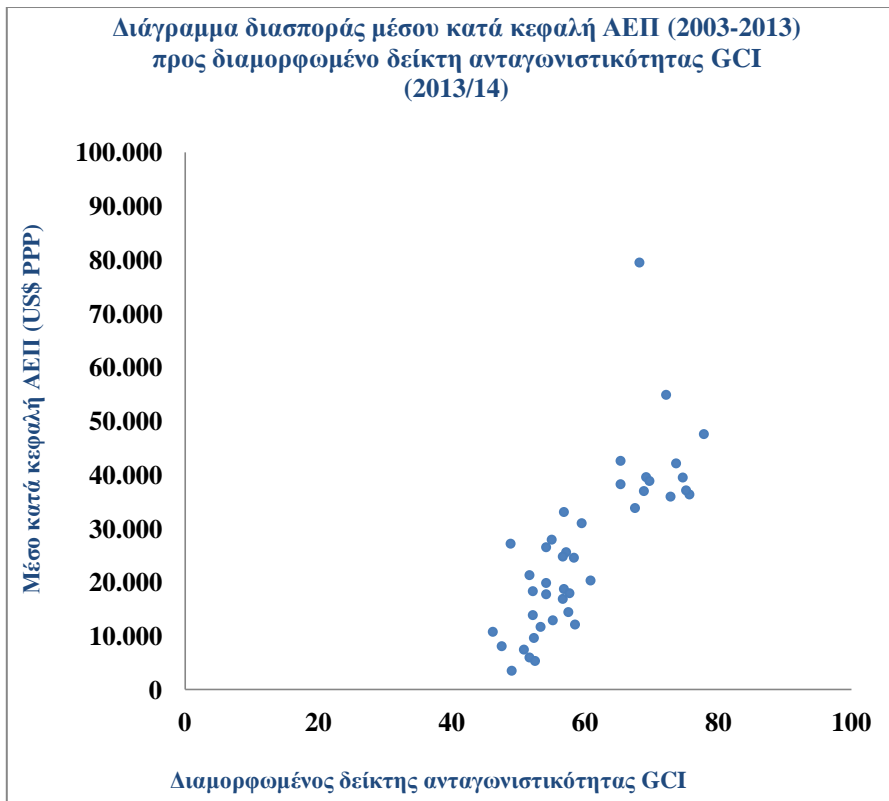

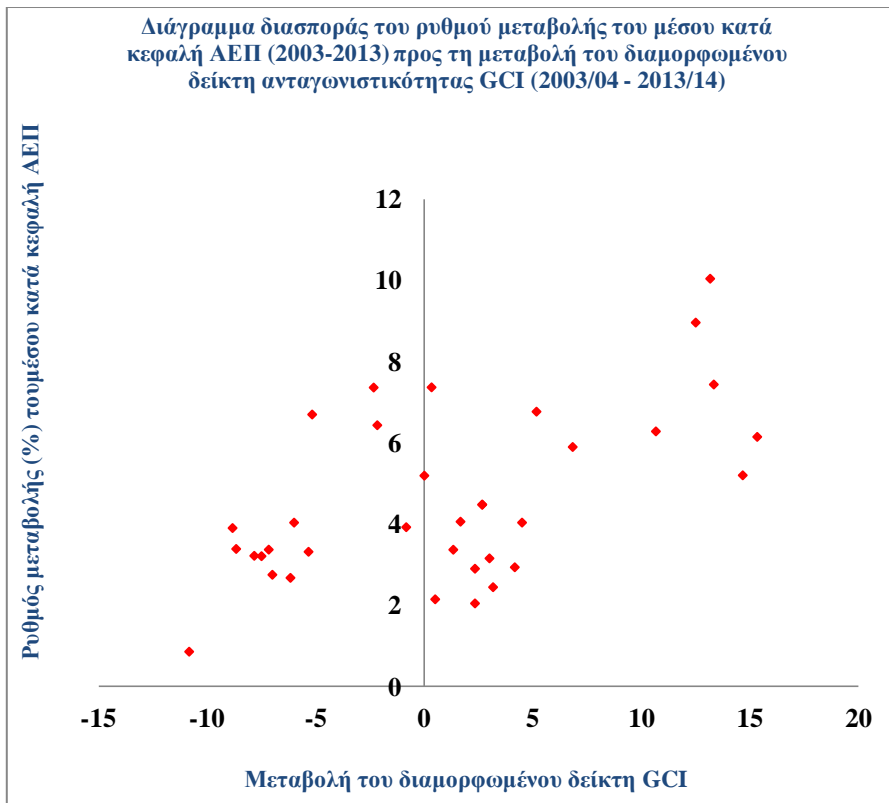
Διάγραμμα Π2. Διάγραμμα διασποράς του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013) προς τη μεταβολή του δείκτη IMD (2003-2013).

Πίνακας Π5. Δείκτες ανταγωνιστικότητας GCI και gci ευρωπαϊκών κρατών το 2003/2004 και το 2013/2014.
Πηγή: WEF και επεξεργασία από γράφοντα.

Ευρωπαϊκό κράτος	GCI 2003/2004	GCI 2013/2014	gci 2003/2004	gci 2013/2014	Mean gdp 2003-2013	Mean gdp 2010-2013	Δ(gci) 2003-2013	(g) % 2003-2013
Albania	-----	3,85	-----	47,50	8090,38	9633,82	-----	-----
Armenia	-----	4,10	-----	51,67	5987,22	7096,70	-----	-----
Austria	5,07	5,15	67,83	69,17	39559,80	43946,18	1,33	3,365
Azerbaijan	-----	4,51	-----	58,50	12124,26	16174,78	-----	-----
Belgium	4,88	5,13	64,67	68,83	36962,96	40786,56	4,17	2,933
Bulgaria	3,67	4,31	44,50	55,17	12909,33	15343,12	10,67	6,279
Croatia	3,97	4,13	49,50	52,17	18330,67	20501,09	2,67	4,478
Cyprus	-----	4,30	-----	55,00	27915,71	29823,11	-----	-----
Czech Republic	4,48	4,43	58,00	57,17	25587,18	28336,69	-0,83	3,920
Denmark	5,61	5,18	76,83	69,67	38844,43	43115,80	-7,17	3,367
Estonia	4,96	4,65	66,00	60,83	20318,26	23804,37	-5,17	6,695
Finland	6,01	5,54	83,50	75,67	36330,14	39587,93	-7,83	3,215
France	4,91	5,05	65,17	67,50	33803,60	37012,54	2,33	2,897
Georgia	-----	4,15	-----	52,50	5341,70	6530,92	-----	-----
Germany	5,24	5,51	70,67	75,17	37092,64	42259,86	4,50	4,033
Greece	4,58	3,93	59,67	48,83	27169,37	26676,35	-10,83	0,854
Hungary	4,61	4,25	60,17	54,17	19856,66	22457,44	-6,00	4,032
Iceland	5,34	4,92	72,33	65,33	38235,67	40135,38	-7,00	2,748
Ireland	4,73	4,92	62,17	65,33	42585,47	44684,80	3,17	2,442
Italy	4,38	4,41	56,33	56,83	33064,81	35426,53	0,50	2,144
Latvia	4,54	4,40	59,00	56,67	16893,62	20181,20	-2,33	7,359
Lithuania	4,39	4,41	56,50	56,83	18735,04	22858,11	0,33	7,364
Luxembourg	4,99	5,09	66,50	68,17	79494,00	89641,79	1,67	4,056
Macedonia, FYR	3,22	4,14	37,00	52,33	9624,14	11442,02	15,33	6,144
Malta	5,03	4,50	67,17	58,33	24559,31	28063,03	-8,83	3,899
Moldova	-----	3,94	-----	49,00	3519,75	4226,80	-----	-----
Montenegro	-----	4,20	-----	53,33	11684,49	13776,01	-----	-----
Netherlands	5,24	5,42	70,67	73,67	42112,91	45836,81	3,00	3,152
Norway	5,33	5,33	72,17	72,17	54874,00	62263,26	0,00	5,189
Poland	4,15	4,46	52,50	57,67	17949,07	22324,81	5,17	6,765
Portugal	4,92	4,40	65,33	56,67	24771,53	27216,26	-8,67	3,384
Romania	3,38	4,13	39,67	52,17	13873,38	17681,58	12,50	8,959
Russian	3,46	4,25	41,00	54,17	17755,44	23116,70	13,17	10,039
Serbia	3,36	3,77	39,33	46,17	10767,44	12550,69	6,83	5,895
Slovak Republic	4,23	4,10	53,83	51,67	21314,64	25428,34	-2,17	6,431
Slovenia	4,70	4,25	61,67	54,17	26506,40	28341,07	-7,50	3,206
Spain	4,94	4,57	65,67	59,50	30978,18	32722,04	-6,17	2,672
Sweden	5,80	5,48	80,00	74,67	39485,20	43491,00	-5,33	3,314
Switzerland	5,51	5,67	75,17	77,83	47565,69	54684,43	2,67	4,472
Turkey	3,65	4,45	44,17	57,50	14436,12	17776,37	13,33	7,434
Ukraine	3,17	4,05	36,17	50,83	7453,40	8316,35	14,67	5,197
United Kingdom	5,23	5,37	70,50	72,83	35928,88	37028,64	2,33	2,043

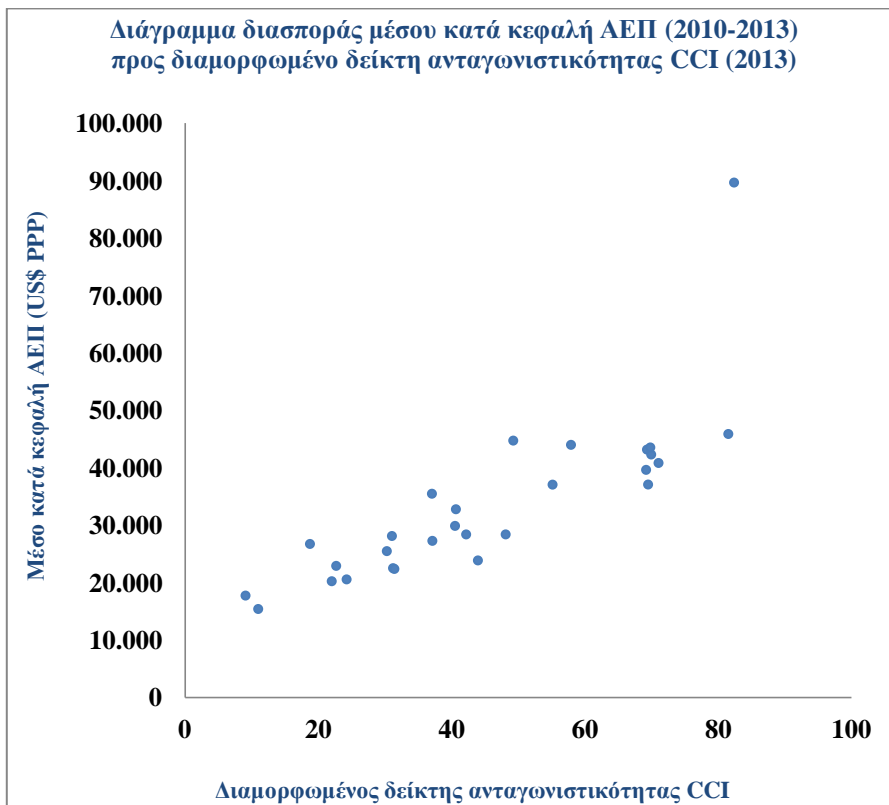
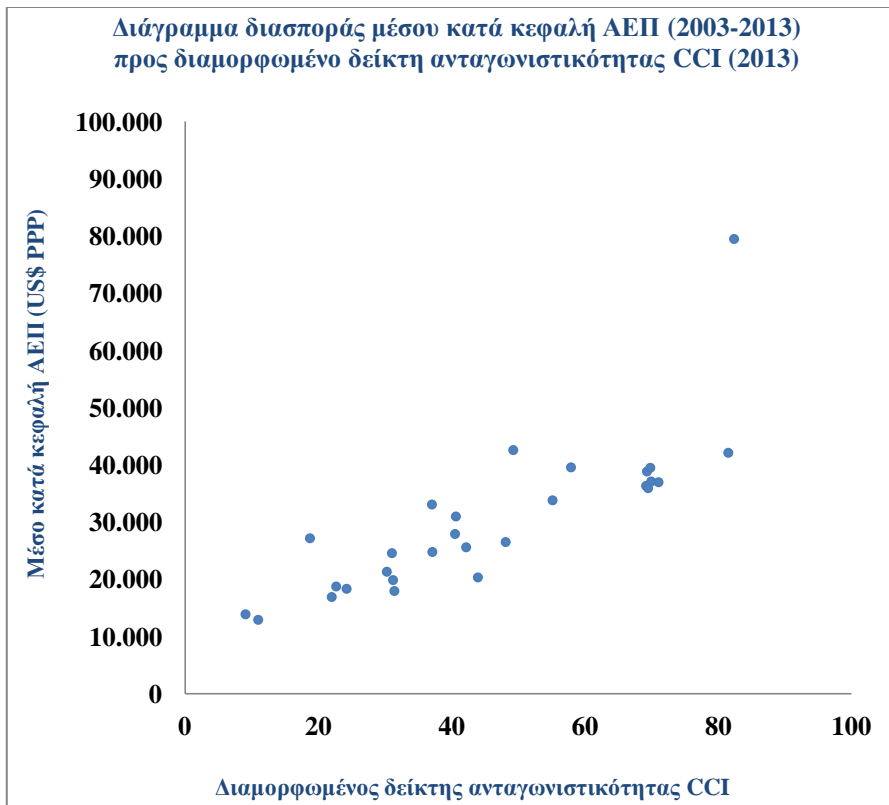
Διάγραμμα Π3. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013 και 2010-2013) προς διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI (2013/14).

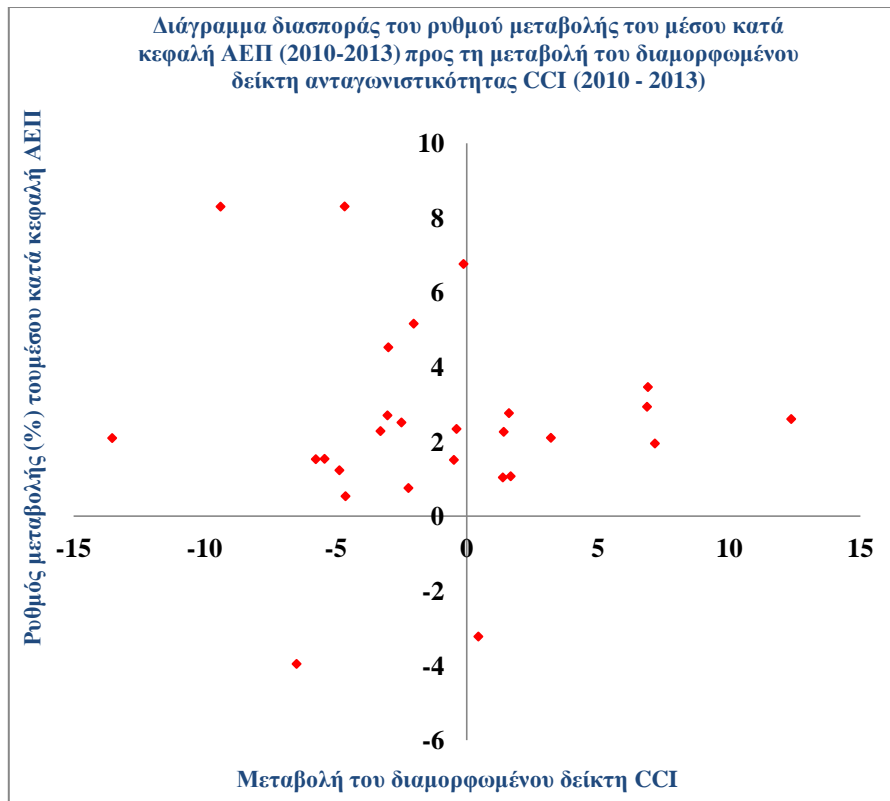
Διάγραμμα Π4. Διάγραμμα διασποράς του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013) προς τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας GCI (2003/04 - 2013/14).

Πίνακας Π6. Δείκτες ανταγωνιστικότητας CCI και cci κρατών-μελών της ΕΕ το 2010 και το 2013.
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή και επεξεργασία από γράφοντα

<i>Κράτος-μέλος ΕΕ</i>	<i>CCI</i> <i>2010</i>	<i>CCI</i> <i>2013</i>	<i>cci</i> <i>2010</i>	<i>cci</i> <i>2013</i>	<i>Mean gdp</i> <i>2003-2013</i>	<i>Mean gdp</i> <i>2010-2013</i>	<i>Δ(cci)</i> <i>2010-2013</i>	<i>(g) %</i> <i>2010-2013</i>
<i>Austria</i>	0,312	0,237	60,40	57,90	39559,80	43946,18	-2,50	2,514
<i>Belgium</i>	0,416	0,631	63,87	71,03	36962,96	40786,56	7,17	1,951
<i>Bulgaria</i>	-1,072	-1,171	14,27	10,97	12909,33	15343,12	-3,30	2,283
<i>Croatia</i>	-----	-0,773	-----	24,23	18330,67	20501,09	-----	-----
<i>Cyprus</i>	-0,298	-0,285	40,07	40,50	27915,71	29823,11	0,43	-3,223
<i>Czech Republic</i>	-0,223	-0,235	42,57	42,17	25587,18	28336,69	-0,40	2,340
<i>Denmark</i>	0,742	0,579	74,73	69,30	38844,43	43115,80	-5,43	1,539
<i>Estonia</i>	-0,178	-0,182	44,07	43,93	20318,26	23804,37	-0,13	6,761
<i>Finland</i>	0,721	0,575	74,03	69,17	36330,14	39587,93	-4,87	1,233
<i>France</i>	0,169	0,154	55,63	55,13	33803,60	37012,54	-0,50	1,511
<i>Germany</i>	0,391	0,598	63,03	69,93	37092,64	42259,86	6,90	3,463
<i>Greece</i>	-0,743	-0,938	25,23	18,73	27169,37	26676,35	-6,50	-3,956
<i>Hungary</i>	-0,612	-0,564	29,60	31,20	19856,66	22457,44	1,60	2,764
<i>Ireland</i>	0,383	-0,023	62,77	49,23	42585,47	44684,80	-13,53	2,096
<i>Italy</i>	-0,250	-0,389	41,67	37,03	33064,81	35426,53	-4,63	0,538
<i>Latvia</i>	-0,700	-0,840	26,67	22,00	16893,62	20181,20	-4,67	8,303
<i>Lithuania</i>	-0,538	-0,820	32,07	22,67	18735,04	22858,11	-9,40	8,299
<i>Luxemburg</i>	0,600	0,971	70,00	82,37	79494,00	89641,79	12,37	2,606
<i>Malta</i>	-0,775	-0,569	24,17	31,03	24559,31	28063,03	6,87	2,935
<i>Netherlands</i>	0,904	0,945	80,13	81,50	42112,91	45836,81	1,37	1,041
<i>Poland</i>	-0,468	-0,558	34,40	31,40	17949,07	22324,81	-3,00	4,528
<i>Portugal</i>	-0,437	-0,387	35,43	37,10	24771,53	27216,26	1,67	1,072
<i>Romania</i>	-1,167	-1,228	11,10	9,07	13873,38	17681,58	-2,03	5,162
<i>Slovakia</i>	-0,501	-0,592	33,30	30,27	21314,64	25428,34	-3,03	2,704
<i>Slovenia</i>	0,116	-0,057	53,87	48,10	26506,40	28341,07	-5,77	1,530
<i>Spain</i>	-0,214	-0,281	42,87	40,63	30978,18	32722,04	-2,23	0,757
<i>Sweden</i>	0,552	0,594	68,40	69,80	39485,20	43491,00	1,40	2,263
<i>United Kingdom</i>	0,488	0,584	66,27	69,47	35928,88	37028,64	3,20	2,103

Διάγραμμα Π5. Διάγραμμα διασποράς μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2003-2013 και 2010-2013) προς διαμορφωμένο δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI (2013).

Διάγραμμα Π6. Διάγραμμα διασποράς του ρυθμού μεταβολής του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ (2010-2013) προς τη μεταβολή του διαμορφωμένου δείκτη ανταγωνιστικότητας CCI (2010 - 2013).

Γενική Βιβλιογραφία

Annoni, P., - Dijkstra, L., *EU Regional Competitiveness INDEX*, European Commission, 2013

Barro, R., «Economic Growth in a Cross Section of Countries», *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 106, No. 2: 407-443, May, 1991

Barro, R., - Sala-i-Martin, X., *Economic Growth*, MIT Press, Cambridge, 2004

Dijkstra, L., Annoni, P., & Kozovska, K., «A New European Regional Competitiveness Index: Theory, Methods and Findings», *European Union Regional Policy Working Papers*, n. 02/2011, 2011

Drucker, P., *Καινοτομία & Επιχειρηματικότητα*, Βιβλιοθήκη Μάνατζμεντ, Θεσσαλονίκη, 1985

Εκθεση για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα 2001, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, SEC(2001) 1705, 2001

«Enhancing European Competitiveness», First Report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of States, June 1995

«Enhancing European Competitiveness», Second Report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of States, December 1995

European Council, *Presidency Conclusions - Lisbon European Council- 23 and 24 March 2000*, 2000

Garelli, S., «Competitiveness 20 Years Later», in *World Competitiveness Yearbook*, Institute for Management Development, 2008

«GDP (current US\$)», *World Development Indicators*. World Bank, 2013

Glossary and Statistical Terms, OECD, Paris, 2001

«Gross domestic product based on purchasing-power-parity (PPP) valuation of country GDP», *IMF World Economic Outlook*, April 2014

Hall, R., - Jones, C., «Why Do Some Countries Produce So Much More Output Per Worker than Others?», *The Quarterly Journal of Economics* 114 (1), 1996

Huggins, R., *Creating a UK Competitiveness Index: Regional and Local Benchmarking*, 2003

IMD World Competitiveness Yearbook 2014, IMD World Competitiveness Centre, 2014.

«International Trade Statistics», *World Trade Developments*, World Trade Organization, 2013

Krugman, P., «Competitiveness: A Dangerous Obsession», *Foreign Affairs* 73(2), 1994

Λιούκας, Σ., και συν., *Η Καινοτομία στην Ελλάδα – Συγκριτική Αξιολόγηση με Διεθνείς Δείκτες, Πολιτικές, Προτάσεις Στρατηγικής*, Ίδρυμα Κόκκαλη – Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, 2009

Meyer–Stamer, J., «Systematic Competitiveness and Local Economic Development» in Shamin Bodhanya (ed.), *Large Scale Systemic Change: Theories, Modelling and Practices*, 2008

Πετράκος, Γ., *Περιφερειακές ανισότητες, επιλεκτική ανάπτυξη και περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα*, Γενική Γραμματεία Υπουργείου Ανάπτυξης Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, Αθήνα, 2010

Porter, M., (1990) *The Competitive Advantage of Nations*, Macmillan, London, 1990

Porter, M., Ketels, C., Delgado, M., «The Microeconomic Foundations of Prosperity: Findings from the Business Competitiveness index», in *The Global Competitiveness Report*, World Economic Forum, 2006

Πράσινη Βίβλος για την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη, Ευρωπαϊκή Ένωση, 2003

Schumpeter, J., *The Theory of Economic Development*, Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1934

Schwab, K., «The Global Competitiveness Report 2013–2014», *Annual Competitiveness Reports*, World Economic Forum, Geneva, 2013

Schwab, K., «The Global Competitiveness Report 2014–2015», *Annual Competitiveness Reports*, World Economic Forum, Geneva, 2014

Solow, R.M., «Technical Change and the Aggregate Production Function», *Review of Economics and Statistics* 39: 312–320, 1957

«The Global Competitiveness Report 2013–2014», *Annual Competitiveness Reports*, World Economic Forum, Geneva, 2014

«The Global Competitiveness Report 2014–2015», *Annual Competitiveness Reports*, World Economic Forum, Geneva, 2015

«World Development Indicators database», World Bank. Database updated on 1 July 2014

«World Economic Outlook: GDP (PPP) per capita», International Monetary Fund, October 2014

World Competitiveness Yearbook 2011, Institute for Management Development
World Competitiveness Centre, 2011

World Competitiveness Yearbook 2014, Institute for Management Development
World Competitiveness Centre, 2014

Δικτυακοί Τόποι

European Commission, URL < <http://ec.europa.eu/> >

European Union, URL < <http://europa.eu/> >

Institute of Management Development WCC, URL < <http://www.imd.org/wcc/> >

World Bank, URL < <http://data.worldbank.org/> >

World Economic Forum, URL < <http://www.weforum.org/> >

World Trade Organization, URL < <https://www.wto.org/> >

